Η ΕΣΤΕΡΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Φυλλάδ. 70. Τόμος. Γ'.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΝ 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1850.

Η ΠΟΛΙΣ ΜΟΣΧΑ.

Ὅταν πλησιάζῃ διὰ τοῦ πεδίου εἰς τὴν Μόσχαν ὁ περιηγητής, οἱ ὀφθαλμοί του ἐκθαμβοῦνται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ὑψηλῶν πυργωμάτων καὶ κωδωνοστασίων, ἅτινα καταστράπτουσι πόρρωθεν μὲ χρυσὸν καὶ παντοῖα χρώματα. Ἀλλ' ἀφοῦ διαβᾷ τὸ τεῖχος εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ἀντί, ὡς ἤλπιζε, νὰ εὕρῃ τύρβην καὶ κίνησιν πολυανθρώπου μεγαλοπόλεως, θαυμάζει βλέπων ὅλον τὸ ἐναντίον. «Στρέφεις, λέγει ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Κλάρκιος, τὰ βλέμματα πέριξ καὶ ἀπορεῖς τί ἔγινεν ἡ πόλις τὴν ὁποίαν μακρόθεν εἶδες, καὶ ποῦ εὑρίσκεσαι. Ἐμπρός σου παρουσιάζεται εὐρύτατον, σποράδην οἰκούμενον προάστειον, καὶ φύρδην μίγδην καλύβαι, κῆποι, συβόσια (χοιροτροφεῖα), τοῖχοι πλινθόκτιστοι, ἐκκλησίαι, κοπρίαι τῶν κτηνῶν, παλάτια, ἀποθῆκαι ξυλικῆς, καταστήματα ἐμπορικά. Ὅλαι αἱ χῶραι τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης ἔχουσιν εἰς τὴν Μόσχαν ἀντιπροσώπους τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν οἰκοδομῶν· ἐκεῖ συνυπάρχουν ξύλιναι καλύβαι ἐκ τῶν ὑπερβορείων χωρῶν, ἀσβεστόχριστα παλάτια ἐκ τῆς Σουηδίας καὶ Δανίας, τοῖχοι γραπτοὶ ἐκ τοῦ Τυρολίου, τσαμία ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ναοὶ Ταταρικοὶ ἀπὸ τὴν Βουχαρίαν, παγόδαι καὶ περίπτερα ἀπὸ τὴν Κίναν, καπηλεῖα ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν, εἴρκταί, φρούρια καὶ ἀρχεῖα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἐρείπια ἀρχιτεκτονικὰ ἀπὸ τὴν Ῥώμην, δώματα ὕπαιθρα ἀπὸ τὴν Νεάπολιν καὶ ἀποθῆκαι ἐμπορικαὶ ἀπὸ τὸ Οὐάπιγγ. Αἴφνης ἐκ τῆς ἐρημίας ἐκείνης μεταβαίνεις εἰς τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον. Εἰς τὸ μέρος τῆς κυρίως ἀγορᾶς αἱ ὁδοὶ εἶναι ἀδιάβατοι ἀπὸ τὸ πλῆθος· αἱ γλῶσσαι ὅλαι καὶ φυλαὶ τῆς γῆς, Γάλλοι, Ἄγγλοι, Ἰταλοί, Γερμανοί, Ἕλληνες, Πολλωνοί, Τάταροι, Κοζάκοι, Σῖναι συναντῶνται ἐκεῖ καὶ συναγκωνίζονται.

Ἡ ἀνωτέρω τοῦ Κλαρκίου περιγραφὴ ἀποβλέπει τὴν Μόσχαν ὡς ἦτο πρὶν τῆς ἐν ἔτει 1812 διαβοήτου πυρπολήσεώς της· ὅτε δὲ μετὰ ταῦτα ἀνωκοδομήθη πάλιν, τὸ σχέδιον αὐτῆς ἐτροποποιήθη ἐπὶ τὸ κανονικώτερον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Μόσχα κατέχει ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην πόλιν Εὐρωπαϊκὴν μεγίστην ἔκτασιν γῆς, προσέτι μετὰ τῆς νέας πόλεως συμπεριελήφθη μέρος τῆς ἀρχαίας καταχαυθείσης, διὰ ταῦτα ἡ σημερινὴ Μόσχα σώζει ἐν μέρει πολλὰ τῶν ἀτόπων

τῆς παλαιᾶς. Ἐν τούτοις οἱ περιηγηταὶ ὅλοι βεβαιοῦσιν ἐκ συμφώνου ὅτι ἡ Μόσχα περιέχει πολλὰς ἀγυιὰς καὶ δημόσια κτίρια, ἱκανὰ ν' ἀμιλληθῶσι πρὸς τὰς λαμπροτέρας πρωτευούσας τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων, καὶ ὅτι ἂν ὁ πληθυσμὸς τύχανέ ποτε οὕτως ὥστε νὰ κατοικηθῶσιν αἱ νῦν ἔρημοι συνοικίαι, καὶ ἐνταυτῷ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐζωία διενέμετο ὁμαλώτερον εἰς τὸν λαόν, οὐδεμία πόλις τῆς ὑφηλίου ἠθελ' εἶσθαι ἐφάμιλλος τῆς Μόσχας εἰς μέγεθος καὶ λαμπρότητα.

Διαιρεῖται ἡ Μόσχα εἰς πέντε κύκλους, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔχει τὰ δημόσια οἰκοδομήματά του. Εἰς τὸν πρῶτον κύκλον κεῖται τὸ Κρεμλῖνον, ἤτοι τὸ φρούριον, κτισμένον ἐφ' ὑψηλοῦ, καὶ περικλεῖον τὰ παλαιὰ τῶν αὐτοκρατόρων ἀνάκτορα, τὸ ὁπλοστάσιον, ἡ γερουσία, τὸ πατριαρχεῖον καὶ πλῆθος ἐκκλησιῶν. Ὁ δεύτερος κύκλος, ὁ καλούμενος Κιταϊ-γορόδ περιέχει τὰς ἀγορὰς καὶ τὰ ἐργαστήρια τῶν πωλητῶν, περιέχει δὲ καὶ τινα δημόσια καταστήματα, ἓν μοναστήριον καὶ τὸ τυπογραφεῖον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Εἰς τὸν τρίτον κύκλον ἡ Βελὶ γορόδ κεῖται τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Τραπεζα, τὸ Ταχυδρομεῖον, τὸ Ἀργυροκοπεῖον, τὸ σφαιροχοεῖον, διάφορα νοσοκομεῖα, καὶ, κατά τινας τῶν περιηγητῶν, αἱ καλλίσται τῶν ἀγυιῶν καὶ οἰκιῶν τῆς πόλεως. Ὁ τέταρτος κύκλος, Ζεμλιάνοι-γορόδ, περιέχει ἑξήκοντα τὸ ὀλιγώτερον ἐκκλησίας, ἔτι δὲ πολλὰ μοναστήρια, τὸ νεκροταφεῖον καὶ διάφορα παλάτια. Τὸ δὲ πεμπτον τμῆμα τὸ καλούμενον Σλοβαδι, ἤτοι Προάστειον, κατέχεται ἀπὸ κολύβας, νοσοκομεῖα καὶ μοναστήρια. Ἐδῶ ἔχουν τὰς κατοικίας των οἱ Τάταροι, οἱ Γερμανοὶ καὶ ἄλλαι ξέναι φυλαί. Ὅλη δὲ ἡ ἀπέραντος ἔκτασις περικλείεται μὲ τεῖχος γῆς ἔχον δεκατέσσαρας πύλας.

ΠΥΡΠΟΛΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1812.

Ἀφοῦ ὁ Ναπολέων αὐτοκράτωρ ἀναδειχθεὶς τῆς Γαλλίας, κεθυπέταξεν εἰς τὰ νικηφόρα ὅπλα του τὴν πλείστην τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου, ἀπέβλεψεν εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Ῥωσσίας, ἀναγκαιοτάτην πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν μεγαλεπηβόλων καὶ φιλοδόξων σχεδίων του. Ἀθροίσας λοιπὸν τὰς ἀπείρους δυνάμεις τῆς Γαλλίας καὶ τῶν λοιπῶν ὑποτελῶν χωρῶν, ἐπροχώρει πρὸς τὰ σύνορα τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας τοῦ βορρᾶ, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1812. Οἱ Ῥῶσσοι ἀντέταξαν μὲν εἰς τὴν πρόοδόν του καρτερὰν ἀντίστασιν· ἀλλ' ἡ μεγάλη καὶ ὀλεθρία ἧττα ἣν ἔπαθον κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βαροδίνου ἀφῆκεν εἰς τοὺς Γάλλους ἀνοικτὴν τὴν εἰς Μόσχαν ὁδόν. Τότε ὁ κόμης Ῥοστοπκῖνος, ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως, μὴ βλέπων ἄλλον τρόπον ἀμύνης καὶ σωτηρίας ἐστοχάσθη νὰ πολεμήσῃ τὸν φοβερὸν ἐχθρὸν μὲ ὅπλα ἐπαρμένα ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀποτεφρῶν τὴν πόλιν, καὶ παραδίδων αὐτὸν εἰς τὸν λιμὸν καὶ τὰς κακουχίας τοῦ δριμυτάτου Ῥωσσικοῦ χειμῶνος· καὶ ἡ ἔκβασις ἐδικαίωσε πληρέστατα τὸ στρατήγημα τὸ ὁποῖον συνέλαβεν ἡ ἀπελπισία. Ὁ Γαλλικὸς στρατὸς ἠναγκάσθη νὰ παλινδρομήσῃ ἐν τάχει, ἀφοῦ ἀπέβαλε πολλὰς χιλιάδας ἀνδρῶν διεφθαρεντων ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ ψύχους· ἡ δὲ Μόσχα ὡς θελομεν ἰδεῖ παρακατιόν, ἀνέστη παλιν ταχέως ἐκ τῆς τέφρας καὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς. Ἀλλ' ἃς ἐκθέσωμεν λεπτομερέστερον τὰ μεγαλα ἐκεῖνα συμβεβηκότα.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπὶ τῷ ποταμῷ Μόσκβα μάχην, ὁ Ναπολέων προὐχώρησε πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν πόλιν· ἀλλ' οἱ στρατιῶται λεύγας τινὰς ἔτι ἀπεχοντες ἐξ αὐτῆς, ἔλαβον ἀφορμὰς ν' ἀμφιβάλλωσιν ἂν αἱ ὑποσχέσεις τῶν στρατηγῶν ὅτι ἐντὸς τῆς πολεως ἐμελλον νὰ εὕρωσιν ἀφθονίαν εἰς ὅλα καὶ ἀσφαλειαν ἦσαν ἀληθέσταται. Ὁ στρατηγὸς Λαβωμος περιεγραψε τὴν πορείαν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ τὰ ἐπελθέντα δεινὰ μὲ ἀκρίβειαν καὶ δύναμιν λόγου ὁποιαν μόνον ἀπὸ αὐτόπτην μάρτυρα πρέπει τις νὰ περιμένῃ. « Ἀνυπομονοῦντες, λέγει, νὰ φθασωμεν εἰς Μοσχαν, ἠρχίσαμεν πολλὰ πρωὶ τὴν πορειαν, καὶ διήλθομεν διαφόρους κώμας ἐρήμους κατοικων. Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Μόσκβας, πρὸς δεξιαν ἡμῶν, ἵσταντο ὡραῖα τινα παλατια, ἀλλ' οἱ Ταταροι τὰ εἶχον προλαφυραγωγήσει· ὁ δὲ σῖτος ἀκμαζων ἤδη ἐν ὥρᾳ θέρους ἦτον παντοῦ καταπεπατημένος ἢ ἱππόβοτος· ὁ δὲ χόρτος ὅστις κατεκάλυπτε πανταχοῦ τὴν γῆν εἶχε παραδοθῆ εἰς τὸ πῦρ, καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ καπνὸς ἐσκότιζε πανταχοῦ τὴν ὅρασιν. Ὅταν τέλος πάντων ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κώμην Τσχὲ-βεκπόβην, τὸ μὲν ἱππικὸν ἐξηκολούθει να προβαίνῃ, ὁ δὲ ἀντιβασιλεὺς ἀνέβη ἐπὶ χωρίου ὑψηλοῦ καὶ ἐθεώρει ἐπὶ πολὺ διὰ νὰ ἴδῃ ἂν ἡ Μοσχα, ἡ γῆ αὐτὴ τῆς ἐπαγγελίας, ἐφαίνετο· ἐπειδὴ τὴν πόλιν ταύτην ἐθεωροῦμεν ὡς τέρμα τῶν μόχθων μας καὶ τῆς μακρᾶς ἐκστρατείας μας. Ἀλλὰ διάφοροι λόφοι τὴν ἀπέκρυπτον ἔτι, καὶ ἄλλο δὲν διεκρίναμεν εἰμὴ νέφη κονιορτοῦ τὸν ὁποῖον ἤγειρεν ὁ προπορευόμενος μέγας στρατός. Τὰ δὲ ἐκ μακρῶν διαλειμμάτων ἀκουόμενα τηλεβόλα ἦταν σημεῖον ὅτι τα στρατεύματά μας ἐπλησίαζον εἰς τὴν Μόσχαν, χωρὶς ν' ἀπαντήσωσι μεγαλην τινὰ ἀντίστασιν.

Περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν διεκρίναμεν ἐκ τῆς κορυφῆς λόφου ὑψηλοῦ τὰς ἀπείρους χρυσᾶς κορυφὰς τῶν κωδωνοστασίων καὶ παλατίων αἵτινες ἀντήστραπτον πρὸς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, κ' ἐφαίνοντο ὡς χίλιαι σφαῖραι ἀκτινοβόλοι. Ἐκπεπληγμένοι πρὸς τὸ ἐξαίσιον τοῦτο θέαμα, τοῦ ὁποίου ἤυξανε τὴν καλλονὴν ἡ πρόσφατος ἀναμνησις τῶν μελαγχολικῶν σκηνῶν ὅσας εἴχομεν διέλθει, δὲν ἐδυνήθημεν νὰ καταστείλωμεν τὴν χαρὰν τῆς καρδίας μας, καὶ πάντες ὁμοθυμαδὸν ἀνεκράξαμεν, Μόσχα! Μόσχα! Ἀκούσαντες τὸ μυριοπόθητον τοῦτο ὄνομα οἱ στρατιῶται συνέρρευσαν σωρηδὸν πρὸς τὸν λόφον, καὶ εἰς πᾶν βῆμα τὸ ὁποῖον ἔκαμνον, ἡ ἔκπληξίς των ἤυξανε. Οὗτος μὲν ἐθαύμαζε ὡραῖόν τινα πύργον πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν κείμενον, ὅστις ὑπερέβαινεν εἰς ἀρχιτεκτονικὴν κομψότητα καὶ πλοῦτον τὰ μυθευόμενα τῆς Ἀνατολῆς θαύματα· ὁ δὲ ἑτέρπετο θεωρῶν ναόν τινα ἢ παλατιον· καὶ πάντες ἐξίσταντο πρὸς τὴν ὑποκειμένην θαυμαστὴν εἰκόνα τῆς ἀπειρομεγέθους πόλεως. »

Ἐνῷ οἱ στρατιῶται ἐθαύμαζον τὴν ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ δύοντος ἡλίου χρυσουμένην πόλιν, ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτόμολός τις ἄθλιος καὶ περιδεὴς ἀναγγέλλων ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς πόλεως. Ἐξακολουθῶν τὴν διήγησιν τῆς προόδου τοῦ στρατοῦ ὁ Λαβῶμος λέγει· « ὁ ἀντιβασιλεὺς τότε διέταξε τὸν στρατὸν νὰ διαβῇ τὸν ποταμόν. Τὴν 15 Σεπτεμβρίου εἰσηρχόμεθα εἰς τὴν Μόσχαν, ἥτις τειχη δὲν ἔχει, ἀλλὰ μόνον ἁπλοῦν περίφραγμα ἀπὸ γῆν· ἡ πολις δὲν ἔδιδε κάνὲν σημεῖον ὅτι οἰκεῖται. Ἡ λεωφόρος τοῦ πεδίου τὴν ὁποίαν διεβαίνομεν ἦτο παντέρημος, καὶ δὲν ἀπηντήσαμεν εἰς αὐτὴν ψυχὴν, οὔτε Ῥῶσσον, οὔτε Γάλλον στρατιώτην. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς φοβερᾶς ταύτης ἐρημίας προεβαίνομεν ἀθύμως καὶ ἀνησυχως· ἤυξησε δὲ ἡ ἀνησυχία μας ὅτε πρὸς τὸ κέντρον τῆς πόλεως διεκρίναμεν πυκνὸν νέφος καπνοῦ ὑψούμενον ἐν σχήματι ὑψηλῆς στήλης Μὴ γνωρίζοντες τὸ αἴτιον τοῦ πυρὸς καὶ μηδ' ἀπαντῶντες ἄνθρωπον ὅστις νὰ λύσῃ τὴν ἀπορίαν μας, εὑρισκόμεθα εἰς δεινὴν στενοχωρίαν καὶ ἀδημονίαν. »

Οἱ στρατιῶται εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν εὗρον ἔτι μεγαλητέραν τὴν σιγὴν καὶ τὴν ἐρημίαν. Τὸ θέαμα τοῦτο κατέπληττε, λεγει ὁ στρατηγὸς, καὶ αὐτοὺς, τοὺς πλέον ἀτρομήτους ἐν τοῖς κινδύνοις. Πλησιάσαντες εἰς τὸ Κρεμλῖνον, ἀπήντησαν λόχον Ῥώσσων ὄχι πολλῶν, οἵτινες ἔχοντες τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ Κρεμλῖνον ἦτον ἀπόρθητον, ἔμειναν νὰ τὸ ὑπερασπισθῶσιν· ἀλλὰ ταχέως διεσκορπίσθησαν. Προχωροῦντες οἱ περὶ τὸν Λαβῶμον εἰς τὰ κεντρικώτερα τῆς πόλεως εἶδαν Γάλλους στρατιώτας ἐκ τῶν προεισελθόντων διαφοροῦντας κιβώτια καὶ δέσμας ἐμπορευμάτων, καὶ ἐκ τούτου ἔμαθον ὅτι ἡ Μόσχα ἐκαίετο. Φθάσαντες δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν εὗρον τὴν πυρκαϊὰν ἀρχομένην ἤδη νὰ μαίνεται. Ὅλοι ἀπέτρεχον νὰ διασώσωσιν ὅ,τι ἕκαστος ἠδυνήθη ν' ἁρπάσῃ, καὶ κάμμία εἰς τὴν φρικτὴν ἐκείνην σκηνὴν τῆς καταστροφῆς φωνὴ δὲν ἠκούετο. « Ἄλλο, λέγει ὁ Λαβῶμος, δὲν ἤκουες εἰμὴ τὸ λάκημα τῆς φλογὸς ἢ τὸν τριγμὸν τῶν βιαίως ἀνοιγομένων θυρῶν, καί ποτε τὸν τρομερὸν παταγον στέγης ἢ θόλου καταπίπτοντος. Μουσελίνια, βαμβάκια, τὰ πολυτιμότατα τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης βιομηχανήματα, ἐγίνοντο βορὰ τοῦ ἀδδηφάγου στοιχείου. Ἀποθῆκαι ὑπόγειαι πλήρεις ἐλαίου, σακχάρου καὶ βιτριολίου ἐμπιπράμεναι ἀνέδιδον χειμάρρους φλογῶν διὰ σιδηρῶν θυρῶν, καὶ παρίστων φοβερὰν εἰκόνα τοῦ ᾅδου. Τὸ θέαμα αὐτὸ ἐκίνει φρίκην ἐνταυτῷ καὶ οἶκτον. Ὅλοι ᾐσθάνοντο ὅτι τοιαύτη μεγάλη συμφορὰ δὲν ἤθελε βραδύνει νὰ ἐπισύρῃ τὴν θείαν ὀργὴν καὶ ἐκδίκησιν κατὰ τῆς κεφαλῆς τῶν αὐτουργῶν αὐτῆς. »

Ὁ Λαβῶμος μετὰ ταῦτα διηγεῖται κατὰ ποῖον τρόπον ἔμαθεν ὅτι οἱ Ῥῶσσοι αὐτοὶ παρέδωσαν τὴν πόλιν των εἰς τὸ πῦρ Ἐξακολουθεῖ δὲ ἱστορῶν ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν (16 Σεπτεμβρίου) ἡ λύσσα τοῦ πυρὸς ἤυξησε φοβερὰ κ' ἐξηπλώθη εἰς τὰ κάλλιστα μέρη τῆς πόλεως. « Τὰ μεγαλοπρεπῆ, λέγει, ἐκεῖνα μέγαρα ἅτινα διήγειραν τόσον τὸν θαυμασμόν μας μὲ τὴν κομψότητα καὶ πολυτέλειαν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν κοσμημάτων περιεζώννυντο ἤδη πανταχόθεν ἀπὸ τὰς φλόγας. Τὰ ἀετώματα αὐτῶν φέροντα πληθὺν ἀναγλύφων καὶ ἀγαλμάτων, ἔκλινον καὶ κατέπιπτον μὲ δεινὸν κρότον ὁμοῦ μὲ τὰ στυλώματα ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο. Οἱ ναοὶ καίτοι μολυβδοσκεπεῖς κατεστρέφοντο ὁμοίως, καὶ μετ' αὐτῶν τὰ ὑψηλὰ κωδωνοστασια τὰ ὁποῖα τὴν προτεραίαν τὸ ἑσπερας εἴδομεν ἀποστίλβοντα μὲ χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Τὸ πῦρ διεδόθη ταχέως καὶ εἰς τὰ νοσοκομεῖα ὅπου ὑπὲρ τὰς δώδεκα χιλιάδας τραυματιῶν ἐνοσηλεύοντο. Τὸ θέαμα τοῦτο ἦτο το ἀγριώτερον καὶ σπαρακτικώτερον ἀπ' ὅλα· ἐπειδὴ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄθλιοι ἐκεῖνοι συναπωλέσθησαν γενόμενοι παραναλωμα τοῦ φοβεροῦ στοιχείου. Ὀλίγοι τινὲς ἐφαίνοντο ἕρποντες ἡμιεφθοι ἐπὶ τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων, καὶ ἄλλοι καταπλακωμένοι ἀπὸ σωροὺς πτωμάτων ἐγόγγυζον ἐλεεινῶς καὶ ματαίως ἐπροσπάθουν ν' ἀπαλλαχθῶσιν ἀπὸ τὸν σκληρὸν θάνατον ὅστις πανταχόθεν τοὺς ἐπεριεκύκλονε.

« Ἀλλὰ πῶς νὰ παραστήσω τὸ κακὸν καὶ τὴν ὀγλοβοὴν ἥτις ἔγινεν ὅτε ἐδόθη εἰς τοὺς στρατιώτας ἡ ἄδεια νὰ λαφυραγωγήσωσι τὴν ἀπέραντον πόλιν; Στρατιῶται, ὀψοπῶλαι τῶν στρατοπέδων, στιγματίαι τοῦ κατέργου, γυναῖκες πόρναι ἔτρεχον τότε διὰ τῶν ὁδῶν, εἰσήρχοντο εἰς τὰ ἔρημα παλάτια, καὶ ἥρπαζον ὅ,τι περισσότερον εὐχαρίστει τὴν πλεονεξίαν των· ἐξήρχοντο δὲ ἄλλοι φορτωμένοι μὲ βαρύτιμα ὑφάσματα χρυσομέταξα, ἄλλοι περιβεβλημένοι ὡραίας καὶ πολυτελεῖς μηλωτάς, ἄλλοι ἐνδεδυμένοι γυναικείας καὶ παιδικὰς στολάς, καὶ αὐτοὶ οἱ στιγματίαι ἐσκέπαζον τὰ ῥάκη των μὲ τὰς λαμπροτάτας αὐλικὰς ἐσθῆτας. Ἄλλοι εἰσέδυον εἰς τοὺς οἰνῶνας καὶ συντρίβοντες τοὺς πίθους καὶ κατεμεθυσκόμενοι μὲ τοὺς σπανιωτάτους οἴνους ἐξήρχοντο ἔπειτα κονδυλῶντες καὶ βαρεῖς μὲ πολυτιμότατα λάφυρα. »

Περὶ τὴν δείλην τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἡμέρας ὁ Ναπολέων ἀφήσας τὴν πόλιν κατεσκήνωσεν εἰς το φρούριον Πετερσκόϊ, μεγίστην οἰκοδομὴν ἔξωθεν τῆς πόλεως κειμένην, ἔνθα οἱ βασιλεῖς τῶν Ῥώσσων συνείθιζον νὰ διατρίβωσι πρὶν τῆς στέψεώς των. Οἱ στρατάρχαι ἠκολούθησαν τὸν αὐτοκράτορα· οἱ δὲ στρατιῶται μείναντες μετὰ τοῦ πυρὸς κύριοι τῆς πόλεως τότε δὴ ἐξετραχηλίσθησαν εἰς ἔτι ἀκολαστοτέρας καὶ ἀγριωτέρας πράξεις. Εἰσβαλόντες εἰς τὴν μητροπολικὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ κατέβησαν μὲ δᾷδας ἀναμμένας εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ ναοῦ, καὶ μὲ ἀνήκουστον βακχείαν ἐβεβήλωσαν καὶ διήρπασαν ὅ,τι ἱερὸν καὶ σεβαστὸν εἶχεν ἐκεῖ ἀποτεταμιευμένον ἡ ἐθνικὴ εὐλάβεια.

« Καταπεπληγμένος, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Λαβῶμος, ἀπὸ τοσαύτας μεγάλας συμφορὰς ἤλπιζον ὅτι τὰ σκότη τῆς νυκτὸς ἤθελον βίψει κάλυμμα εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ τρόμου. Ἀλλ' ἡ πυρκαϊὰ κατέστη ἔτι ἀγριωτέρα τὴν νύκτα. Αἱ ὁρμητικαὶ φλόγες ἐκτεινόμεναι ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ ἐκριπιζόμεναι

ἀπὸ σφοδρὰν λαίλαπα ἐφαίνοντο πλέον ἀπαίσιαι κυματούμεναι εἰς οὐρανὸν κατασκότεινον ἀπὸ τὸν πυκνότατον καπνόν. Τῇδε κἀκεῖσε διεκρίνοντο οἱ ἀναμμένοι πυρσοὶ ὅσους οἱ ἐμπρησταὶ ἐξεσφενδόνιζον πρὸς τὰ ἀνέπαφα ἔτι μέρη τῆς πόλεως καὶ οἵτινες ὡμοίαζον ὡς φωτεινὰ μετέωρα. Μετ' ὀλίγον ὁλόκληρος ἡ πόλις παρίστα μίαν ἄβυσσον πυρός· αἱ ἀγυιαὶ δὲν ἐξεχωρίζοντο πλέον, αἱ δὲ θέσεις ὅπου ἦσαν πρότερον οἰκίαι διεκρίνοντο ἀπὸ συγκεχυμένους σωροὺς λίθων κατακεκαυμένων καὶ μελανῶν. Ὁ ἄνεμος πνέων σφοδρὸς διέβαινεν ὁλολύζων κ' ἔρριπτε φέρων καθ' ἡμῶν βροχὴν στάκτης, ἥλους πεπυρακτωμένους, ἕως δὲ καὶ πλάκας σιδηρᾶς ὅσαι ἐκάλυπτον τὸ παλάτιον.

« Ὅπου καὶ ἂν ἐστρέφομεν τὰ βλέμματα, ἐρείπια μόνον ἐβλέπομεν καὶ φλόγας. Τὸ πῦρ ἐμαίνετο ὡς νὰ τὸ ἀνερρίπιζεν ἀόρατος δύναμις ὑπερφυσική· Οἱ μακρότατοι τῶν οἰκοδομῶν στοῖχοι ἐν ἀκαρεῖ ἤναπτον, ἐνεπίμπραντο κ' ἐξηφανίζοντο. Ἐν μέσῳ τοῦ πυκνοῦ καὶ στροβιλώδους καπνοῦ ἐφαίνετο μακρὰ συνοδία ἀμαξῶν φορτωμένων μὲ λάφυρα τόσον πολλὰ ὥστε τὰ ὑποζύγια ἠδυνάτουν νὰ προχωρήσωσι καὶ συνεχῶς ἵσταντο ἀπηυδημένα· τότε δὲ ἠκούοντο αἱ κραυγαὶ καὶ αἱ βλασφημίαι τῶν ὁδηγῶν οἵτινες βλέποντες ἐπικείμενον τὸ πῦρ καὶ τρέμοντες μὴ περικυκλωθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ ἐπροσπάθουν μὲ φρικτὰς ἀρὰς νὰ προχωρήσωσιν ἐμπρός. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ στρατιῶται ἐνέκειντο συντρίβοντες πᾶσαν θύραν, κ' ἐφαίνοντο ὡς φοβούμενοι μὴ ἀφήσωσι καὶ μίαν μόνην οἰκίαν ἀσκύλευτον. Τόση δὲ ἦτον ἡ ἀπληστία των ὥστε, ὡς ἡ ἐσχάτη λεία νὰ ἦτο προτιμοτέρα τῶν ἄλλων, ἀπέρριπτον πολλάκις ὅσα ἤδη εἶχον καὶ ἐδραττον νέον τι προστυχὸν ἀντικείμενον. Ὅταν δὲ αἱ ἅμαξαι ἦσαν τόσον βαρεῖαι ἀπὸ τὸ φορτίον ὥστε ἐκινδύνευον νὰ διαρραγῶσιν, ἐφορτόνοντο αὐτοὶ τὰ λοιπὰ ἐπὶ τῶν ὤμων. Πολλάκις τὸ πῦρ ἀπέκλειε τὰς ὁδοὺς πρὸς ἃς διευθύνοντο, καὶ τότε ἠναγκάζοντο νὰ παλινδρομῶσι πρὸς τὰ ὀπίσω· τοιουτοτρόπως δὲ περιπλανώμενοι ἀπὸ συνοικίας εἰς συνοικίαν ἐντὸς πόλεως τῆς ὁποίας ἠγνόουν τὰς διεξόδους, εὑρίσκοντο περιπεπλεγμένοι εἰς λαβύρινθον πυρός· καὶ ἐνῷ ἐφρόνουν ὅτι πλησιάζουσιν εἰς τὰς θύρας τῆς πόλεως, αὐτοὶ ἀπεμακρύνοντο περισσότερον ἀπ' αὐτάς, καὶ ἐγίνοντο ἐπὶ τέλους θύματα τῆς πλεονεξίας των. Ἀλλ' ὁ πόθος τῶν λαφύρων ἦτον ἰσχυρότερος τοῦ φόβου καὶ ἠψίφουν δι' αὐτὸν πάντα κίνδυνον. Ὅθεν ὁρμῶν τυφλὰ εἰς τὸ μέσον τοῦ πυρός, πατοῦντες εἰς τὸ αἷμα καὶ τὰ πτώματα τῶν νεκρῶν χωρὶς οἶκτον οὐδ' ἔλεγχον κἀνένα συνειδήσεως, ἐνῷ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκιῶν καὶ βροχὴ ἀνθράκων ἔπιπτον ἀλλεπαλλήλως εἰς τὰς αἱματοσταγεῖς χεῖράς των. Καὶ ὅλοι ἤθελον πιθανώτατα ἀπολεσθῆν ἐκεῖ ἂν ὁ ἀφόρητος καύσων δὲν τοὺς ἐβίαζε τέλος καὶ ἄκοντας ν' ἀπαναχωρήσωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον. »

Ἰδοὺ δὲ καὶ ὁ ἐπίλογος τῆς φοβερᾶς ταύτης διηγήσεως. « Διαταχθέντες ν' ἀφήσωμεν τὴν Μόσχαν διευθύνθημεν πρὸς τὸ Πετέρσκοϊ. Καθ' ὁδὸν, δεκάτην ἑβδόμην Σεπτεμβρίου μηνὸς, περὶ δείλην, εἶδα θέαμα οἰκτρότατον. Συνοδία δυστυχῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἐπορεύοντο φέροντες εἰς εὐτελῆ ὀχήματα ὅ,τι κατώρθωσαν νὰ σώσωσιν ἐκ τοῦ πυρός· ἐπειδὴ δὲ οἱ στρατιῶται εἶχον ἁρπάσει τοὺς ἵππους των, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ζεύξαντες ἑαυτοὺς ἔσυρον βραδέως καὶ δυσκόλως τὰ ὀχήματα ἐξ ὧν ἄλλα μὲν ἔφερον γηραιάν τινα μητέρα, ἄλλα δὲ παραλυτικόν τινα γέροντα, καί τινα, ἄθλια λείψανα ἡμίκαυστα οἰκιακῶν σκευῶν Παιδάρια ἡμίγυμνα ἠκολούθουν κατόπιν· καὶ εἰς τούτων τὰ πρόσωπα ἐφαίνετο ἐγκεχαραγμένη ἡ θλῖψις ἡ ξένη εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην. Ὅτε δὲ οἱ στρατιῶται τὰ ἐπλησίαζον, ἀπέτρεχον ἐπτοημένα πρὸς τὰς ἀγκάλας τῶν μητέρων. Χωρὶς σκέπην, χωρὶς τροφὴν τὰ ταλαίπωρα ἐκεῖνα πλάσματα περιεπλανῶντο εἰς τὰ δάση· ἀλλ' ὅπου ἂν ἔφερον τὰ βήματά των, παντοῦ ἠπήντων ἐμπρός των τοὺς ἀγρίους τῆς Μόσχας πορθητὰς, οἵτινες συχνὰ τοῖς ἀπεύθυνον βαναύσους ὕβρεις, καὶ ἐπώλουν ἐνώπιόν των τὰ σκεύη ὅσα ἥρπασαν ἀπὸ τὰς οἰκίας των. »

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ ἀνθρώπινος ψυχὴ φρίττει καὶ δυσανασχετεῖ πρὸς τὴν στυγερὰν εἰκόνα τῶν τοσούτων παθημάτων καὶ συμφορῶν, καὶ διδάσκηται νὰ μισῇ ἔτι πλέον τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὰ ἄλλα πάθη ὅσα γεννῶσι τὸν πόλεμον, παρηγορεῖται ὅμως πάλιν προσβλέψασα μικρὸν περαιτέρω. Ἡ Μόσχα ὑπῆρξεν ὁλοκαύτωμα τὸ ὁποῖον ὁ Ῥωσσικὸς λαὸς ἐπρόσφερεν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του· ἡ δὲ ἀροσίωσις καὶ ὁ πατριωτισμὸς ὁ ἐμπνεύσας τὴν τοιαύτην θυσίαν ἐφάνησαν θαυματουργότερα ἔτι μετὰ ταῦτα, ὅτε ἐπρόκειτο ν' ἀναστηθῇ ἡ Μόσχα ἐκ τῆς τέφρας αὐτῆς. Ἐπειδὴ ἐντὸς χρόνου βραχυτάτου ἡ πόλις οὐ μόνον ἀνηγέρθη ἐκ θεμελίων, ἀλλὰ καὶ ἔφθασε σχεδὸν τὴν προτέραν ἀκμήν της. Καὶ ἂν ἄλλοτε διήγειρε τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸ μέγεθος καὶ τὴν λαμπρότητά της, σήμερον ἐμπνέει σέβας ὅπερ ὀφείλεται δικαιότερον ἴσως εἰς αὐτὴν παρὰ εἰς πολλὰ τῆς ἀρχαιότητος πολυφοίτητα λείψανα.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ.

Τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1812, ἀμέσως δηλαδὴ πρὶν τοῦ ἐμπρησμοῦ αὐτῆς, οἱ κάτοικοι τῆς Μόσχας ὑπελογίσθησαν τριακόσιαι δώδεκα χιλιάδες, διαιρούμεναι εἰς τὰς ἀκολούθους τάξεις: 4,779 κληρικοὶ, 10,732 εὐπατρίδαι, 21,978 στρατιωτικοὶ, 11,885 ἔμποροι 19,036 μηχανικοὶ καὶ ἄλλοι τεχνῖται, 38,404 δοῦλοι τῶν εὐγενῶν μένοντες τὸ θέρος εἰς τὴν Μόσχαν διὰ νὰ φυλάττωσι τὰ παλάτια τῶν κυρίων των, 1,410 ἀλλοεθνεῖς, καὶ 203,776 κοινὸς ὄχλος καὶ χωρικοί.

Οὗτος ὁ ἀριθμὸς, λέγει ὁ πλοίαρχος Κόχραν, παρ' οὗ ἐλάβομεν τὸν ἀνωτέρω ὑπολογισμὸν εἶναι πολὺ κατώτερος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μόσχας ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, ὁπότε ὅλοι οἱ Μοσχοβῖται, εὐπατρίδαι, συγκλητικοὶ, στρατιωτικοὶ κ.λ.π. ἐμβαίνουσιν εἰς τὴν

πόλιν διὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Ἀποκρέω. Σημειωτέον δὲ ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ἔγινεν ἡ ἀνωτέρω ἀπογραφὴ ὅλοι οἱ ξένοι εἶχον ἀπέλθει ἐκ τῆς Μόσχας, καὶ οὗτοι δὲν ἦσαν ὀλίγοι. Γάλλοι, Γερμανοί, Ἰταλοί, Σουηδοί, Δανοὶ κ.λ.π. ἕως καὶ αὐτοὶ οἱ Πρῶσσοι διετάχθησαν ν' ἀφήσωσι τὴν πόλιν, ἐπειδὴ αἱ κυβερνήσεις των εἶχον ὅλαι συμμαχήσει κατὰ τῆς ἰσχυρᾶς ἐκείνης αὐτοκρατορίας. Ἐκτὸς τούτου οἱ εὐγενεῖς Ῥῶσσοι ἔχουν πάντοτε περὶ ἑαυτοὺς θεραπείαν πολυάριθμον καὶ πολυδάπανον ὄχι ὀλιγώτερον τῶν Ἱσπανῶν εὐγενῶν. Εἶναι δὲ οἱ θεράποντες οὗτοι ἀπελεύθεροι οἰκογενιακοὶ παραμένοντες κατὰ διαδοχὴν εἰς τοὺς δεσπότας, τρεφόμενοι παρ' αὐτοῖς καὶ μηδέποτε ἀποβαλλόμενοι, δαπανηρὸν μὲν ἀλλ' ἀναγκαῖον βάρος, ἐπειδὴ ἀπολυθέντες ἠδύναντο νὰ συνταράξωσι τὰ καθεστῶτα. Ὡς ἐκ τούτων πάντων δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Μόσχας ἀνέβαινεν ἐν καιρῷ χειμῶνος εἰς τετρακοσίας εἴκοσι χιλιάδας ψυχάς! Συγκρίνων δὲ τὴν παροῦσαν τῆς πόλεως κατάστασιν μὲ τὴν πρὸ τῆς καταστροφῆς, ὁ αὐτὸς περιηγητὴς προβλέπει ὅτι οὐκ εἰς μακρὰν ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς θέλει αὐξήσει ἔτι πλέον.

Ἐκ δὲ τῶν δημοσίων τῆς Μόσχας οἰκοδομῶν ἡ ἀξιολογωτάτη καὶ μεγαλοπρεπεστάτη εἶναι τὸ Κρεμλῖνον· κεῖται δὲ εἰς τὸ κέντρον αὐτὸ τῆς πόλεως, καὶ ἔχει περίμετρον δύω μιλίων καὶ ἐπέκεινα· εἶναι τὸ σχῆμα τριγωνικὴ καὶ περικυκλοῦται πανταχόθεν ἀπὸ τείχη πλίνθων καὶ βαθεῖαν τάφρον. Ἡ κυριωτέρα εἴσοδος τοῦ φρουρίου εἶναι μέγας πυλὼν μὲ ἀψίδα, ἐρυθροβαφής· καλεῖται δὲ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ Ἱερὰ Πύλη. Ἄνωθεν τῆς εἰσόδου φαίνεται ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου ὅστις λέγεται ὅτι ἔσωσεν ἀπὸ τὸν ἔσχατον κίνδυνον τὴν πόλιν, κατατροπώσας στρατὸν ὁλόκληρον Πολωνῶν καθ' ἣν ἤδη στιγμὴν ἐπλησίαζον νὰ γίνωσι κύριοι τῆς ἀκροπόλεως. Ἡ εἰκὼν προσβλέπει βλοσυρόν τι καὶ ἄγριον ὑπὲρ τῆς ἀψίδος, καὶ λύχνος καίει νυχθημερὸν πρὸ αὐτῆς. Ἀπονέμουσι δὲ οἱ Ῥῶσσοι ἴσην εὐλάβειαν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὡς καὶ εἰς τοὺς ἱερωτέρους ναοὺς αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἅμα τις ὑπερβὰς τὴν γέφυραν τῆς τάφρου πλησιάσῃ εἰς τὴν πύλην, ὀφείλει ν' ἀποκαλύψῃ τὴν κεφαλήν· ἀμελήσας δὲ πάσχει τὰ αὐτὰ, ὡς ὁ μὴ ἀποκαλυπτόμενος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. « Ἐπιθυμῶν, λέγει ὁ Κλάρκιος, νὰ βεβαιωθῶ ἂν ὁ παράδοξος κανὼν οὗτος φυλάττεται αὐστηρῶς, εἰσῆλθον προσποιούμενος ἄγνοιαν, μὲ τὸν πῖλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Εἷς τῶν σκοπῶν παρατηρήσας με ἐφώναξε δυνατὰ πρὸς ἐμέ· ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐπιστραφῶ, ἐπροχώρησα ἐμπρός. Μετὰ ταῦτα μὲ ἀπήντησεν εἷς χωρικὸς ἀσκεπής, βλέπων με δὲ φέροντα τὸν πῖλον, ἤρχισε μὲ φωνὰς μεγάλας καὶ πολλὴν ἀγανάκτησιν νὰ προσκαλῇ τοὺς στρατιώτας καὶ τὸν λαόν· ἐκεῖνοι δὲ δραμόντες καὶ ἁρπάσαντές με ἐκ τῶν χειρῶν μ' ἐδίδαξαν ταχέως πῶς ὤφελον τοῦ λοιποῦ νὰ διέρχωμαι τὴν ἱερὰν Πύλην τοῦ Κρεμλίνου. »

Εἰσελθὼν εἰς τὸ Κρεμλῖνον ὁ ξένος εὑρίσκεται ἐν μέσῳ ναῶν, παλατίων καὶ ἐργαστηρίων παντοδαπῶν, τὰ ὁποῖα συμπεφυρμένα ὡς εἶναι ὅλα ὁμοῦ ἀποτελοῦσι παράδοξον καὶ λαμπρὸν θέαμα μὴ ἀπαντώμενον οὐδεμοῦ ἀλλοῦ τῆς γῆς. Τὸ πρῶτον ἑλκύον τὴν προσοχὴν ἀντικείμενον εἶναι ἡ Ὁπλοθήκη ἥτις μέχρις ἐσχάτων ἔκειτο κατηρειπωμένη ὅπως τὴν κατέστησεν ἡ πυρκαϊά. Πλησίον κεῖται τὸ κατάστημα τῆς Γερουσίας, μέγα τριώροφον οἰκοδόμημα περιλαμβάνον πολλὰ τῶν ἀρχείων. Μικρὸν ἀπωτέρω εἶναι τὸ θησαυροφυλάκιον ἢ αὐτοκρατορικὸν Μουσεῖον, τὸ κατάστημα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐκκλησία τις περίφημος διὰ τὰς ἀρχαίας εἰκόνας καὶ ἐπιγραφὰς αὐτῆς, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν λαμπρόν τι παλάτιον ἔνθα ὁ αὐτοκράτωρ διατρίβει ὀλίγας ἐπισκέπτεται τὴν ἀρχαίαν μητρόπολιν. Καταντικρὺ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἵσταται τὸ ὀκτάγωνον κωδωνοστάσιον τὸ καλούμενον Ἰβάνον, ἐκ τῆς περιωπῆς τοῦ ὁποίου φαίνεται ἡ Μόσχα ὁλόκληρος εἰς ὅλην της τὴν μεγαλοπρέπειαν. « Κάτωθέν μας, λέγει τις περιηγητὴς, εἴχομεν τὸ Κρεμλῖνον μὲ τὰς τριάκοντα καὶ δύω ἐκκλησίας του, μὲ τὰ μικρὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα οἰκοδομήματα καὶ μὲ τὸ ἀρχαῖον τῶν Τσάρων ἀνάκτορον τοῦ ὁποίου οἱ πολυπληθεῖς πύργοι καθὼς καὶ οἱ τῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας ἀπέλαμπον μὲ θεσπέσιον κάλλος. Πρὸς δυσμὰς ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Μόσκβα σχηματίζων καμπὴν χαριεστάτην ἔμπροσθεν τοῦ Κρεμλίνου, μετὰ ταῦτα δὲ προχωρῶν μεταξὺ ἀναριθμήτων ἐκκλησιῶν καὶ πυργωμάτων εἰς ἄποπτα βάθη. Παντοῦ πέριξ ἡμῶν ὑπέκειντο ἀφθόνως κεχυμένα πολυτελῆ οἰκοδομήματα τὰ μὲν ἀσιατικὸν, τὰ δὲ εὐρωπαϊκὸν φέροντα χαρακτῆρα ἀρχιτεκτονικῆς. » Καὶ αὐτὸ δὲ καθ' ἑαυτὸ τὸ κωδωνοστάσιον εἶναι πολλοῦ θαυμασμοῦ ἄξιον.

Τὸ μὲν σχῆμα εἶναι ὀκτάγωνον, περιέχει δὲ ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα κώδωνας ὧν ὁ μέγιστος ἔχει περιφέρειαν τεσσαράκοντα ποδῶν καὶ ἐννέα δακτύλων· ἕλκει δὲ βάρος 127,836 Ἀγγλικῶν λιτρῶν. Ὅταν λέγουν ὁ κώδων αὐτὸς κρούεται, διαχέεται ἐφ' ὅλης τῆς Μόσχας βαθὺς καὶ ὑπόκωφος βόμβος, ὅμοιος μὲ βοὴν μεγάλου ὀργάνου ἢ μακρυνῆς βροντῆς.

Ἀλλ' ὁ ἐκ τοῦ μεγίστου αὐτοῦ κώδωνος θαυμασμὸς λησμονεῖται τάχιστα ὅταν μεταβῇ τις εἰς τὴν ὀλίγον τι ἀπέχουσαν περιοχὴν, ὅπου εἰσέτι κεῖται ὁ ἐπικληθεὶς ἓν τῶν θαυμάτων τοῦ κόσμου μέγας κώδων τῆς Μόσχας. τὸ βάρος αὐτοῦ εἶναι τετρακοσίων χιλιάδων λιτρῶν! Δὲν ὑψώθη δὲ ποτὲ μετέωρος, ἂν καὶ τὸ πλῆθος διϊσχυρίζωνται ὅτι ἐκρέματό ποτε ἀπὸ δοκοῦ καὶ ὅτι ἔπειτα κατέπεσεν ἐν καιρῷ πυρκαϊᾶς. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ψευδές· ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ ὑψώσῃ τις μετέωρον πλοῖον τῆς γραμμῆς μὲ ὅλα του τὰ τηλεβόλα καὶ ἐξάρτια, εἶναι δυνατὸν νὰ κρεμάσῃ εἰς τὸν ἀέρα καὶ τὸν παμμεγέθη ἐκεῖνον κώδωνα.

Ὅταν ἔθνη δυνατὰ καὶ ἡμιβάρβαρα ἀρχίζουν πρώτην φορὰν νὰ συναισθάνωνται τὰς δυνάμεις των, εὑρίσκουσιν ἡδονὴν εἰς γιγαντιαίας τεχνικὰς ἐπιχει-

ρήσεις· ἀλλ' εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ κώδωνος τῆς Μόσχας συνέβαλε πολὺ καὶ ἡ πρὸς τὸ θεῖον εὐλάβεια, ἐπειδὴ τῶν κωδώνων ἡ χρῆσις ἀποτελεῖ μέρος τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν. Πλὴν τὸ αὐτὸ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τοῦ τεραστείου τηλεβόλου τὸ ὁποῖον ἐχύθη περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος. Τὸ φοβερὸν αὐτὸ τηλεβόλον ἔχει μῆκος δεκαοκτὼ ποδῶν καὶ ἡμίσεος· τὸ πάχος τῶν χειλέων του εἶναι δέκα δακτύλων, καὶ ἡ διάμετρός του τόσον μεγάλη ὥστε ἀνὴρ μεσαίου ἀναστήματος δύναται νὰ σταθῇ ὄρθιος ἐντὸς τοῦ στομίου αὐτοῦ.

Ἀφοῦ ὁ περιηγητὴς εὐχαριστήσῃ τὴν περιέργειαν μὲ τὴν θεωρίαν τῶν ἐν τῇ παρόδῳ ἀντικειμένων τούτων, προσπαθεῖ μετὰ ταῦτα νὰ εἰσαχθῇ εἰς αὐτὸ τὸ φρούριον καὶ τὰ ἀρχαῖα τῶν αὐτοκρατόρων ἀνάκτορα. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶν' εὔκολον· ἀλλ' ἂν τὸ κατορθώσῃ οἱ ἀγῶνές του ἀνταμείβονται δαψιλῶς. Προσερχόμενος εἰς τὸ οἰκοδόμημα βλέπει τὰς ἀρχαίας γοτθικὰς ἐπαλξεις αἵτινες ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην τοὺς ἀπαισίους ἐκείνους χρόνους τῶν βαρβάρων ἠθῶν καὶ τῶν ἀγρίων ἐμφυλίων πολέμων ἐν οἷς τὸ κτίριον ἐθεμελιώθη. Ἀπέναντι εἰς τὸ κέντρον αὐτὸ τῆς οἰκοδομῆς φαίνεται τὸ παράθυρον ὅθεν Δημήτριος ὁ δυστυχὴς μιᾶς ἡμέρας αὐτοκράτωρ ἐζήτησε νὰ ἐκφύγῃ καταβαίνων διὰ σχοινίου· ἀλλὰ τὸ σχοινίον ἐπέλιπεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς καταβάσεως, καὶ τότε ἀφεὶς ἑαυτὸν κατέπεσε κατὰ τοῦ ἐδάφους, ὁ δὲ μαινόμενος ὄχλος ὁρμήσας ἀπετελείωσε τὸν δυστυχῆ. Εἰς ἐκεῖνο τὸ παράθυρον καθήμενοι οἱ ἀπόλυτοι μονάρχαι, περιβεβλημένοι ὅλην τὴν φεουδαλικὴν πομπὴν καὶ δόξαν ἐδέχοντο τὰς αἰτήσεις καὶ ἱκεσίας τῶν λαῶν, οἵτινες θέτοντες ἐπὶ λίθου τινὸς τὰς ἀναφορὰς των ἐκαραδόκουν μὲ ταπεινὴν ὑπομονὴν πότε ὁ μονάρχης ἤθελεν ἐπινεύσει ἄνωθεν νὰ ληφθῶσιν ἐκεῖθεν καὶ προσενεχθῶσιν αὐτῷ.

Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ παλάτιον ἀπαντᾷς εὐρεῖαν κλίμακα, καὶ δι' αὐτῆς ὁδηγεῖσαι εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν θησαυροφυλάκιον. Τὴν κλίμακα ταύτην ἀναβαίνων δὲν δύνασαι νὰ μὴ ἀναπολήσῃς τὰς τραγικὰς καὶ αἱματώδεις σκηνὰς τῆς Ῥωσσικῆς ἱστορίας· ἡ παράδοσις δεικνύει ἐκεῖ τὸν τόπον ὅπου ἐρρέυσε τὸ σῖμα τῶν θυμάτων τῆς ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἐπαναστάσεως. Διὰ τῆς κλίμακος ταύτης κατέβη ὁ ταλας Ἰωάννης ὁ Ναρισκὶν, ὁπότε οὔτε αἱ δεήσεις τοῦ γηραιοῦ πατριάρχου κρατοῦντος αὐτὸν ἐκ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ προτείνοντος μὲ τὴν ἄλλην τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ὡς σκέπην καὶ προστασίαν αὐτοῦ, οὔτε τὰ δάκρυα καὶ αἱ ἱκεσίαι τῶν γυναικῶν, ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἴσχυσαν νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν λαὸν καὶ νὰ σώσωσι τὸν ἄνδρα ἀπὸ τὴν χρονίαν ὀργὴν καὶ ἐκδίκησίν του. Ἀλλὰ τὰ δώματα εἰς ἃ φέρει ἡ περίφημος αὕτη κλίμαξ δὲν εἶναι τόσον ἄξια θέας ὅσον ἤλπιζεν ὁ περιηγητής. Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων πραγμάτων εἶναι τὰ διαδήματα τῶν βασιλειῶν ὅσαι καθυπέταξεν εἰς τὸ κράτος του ὁ Ῥωσσικὸς γίγας· αἱ ἐσθῆτες τῶν αὐτοκρατόρων, κατὰ τὴν στέψιν αὐτῶν, ἐπιδεικνύουσαι πολυτέλειαν καὶ λάμψιν βαρβαρικὴν ἥτις τοσοῦτον γοητεύει τὰς ὄψεις τῶν ἀπαιδεύτων ἔτι λαῶν· προσέτι ὀδόντες πολυπληθεῖς ἐλεφάντων ἀνασκαφέντες εἰς νῆσόν τινα κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Παγωμένης θαλάσσης, καὶ τελευταῖον, ὁ χειρόγραφος κώδηξ τῶν νόμων καὶ διαταγμάτων ἑκάστης τῶν χωρῶν τῆς αὐτοκρατορίας, συνερανισθεὶς ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καὶ ἀγαθοῦ βασιλέως Ἀλεξίου, πατρὸς τοῦ Μεγάλου Πέτρου.

Τὰ δώματα ὅπου κατῴκουν πρότερον οἱ πατριάρχαι καὶ ἡ ἰδιαιτέρα ἐκκλησία των εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων μερῶν τοῦ παλατίου. Ἐγγὺς τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει δωμάτιον ἔνθα τὰ ἄμφια αὐτῶν, αἱ μίτραι καὶ πολλὰ λείψανα ἱερὰ φυλάττονται εἰς ὑαλίνους θήκας. Αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ ὁ ἐν εἴδει καμέας ὡραῖος πολύτιμος λίθος ὄνυξ ὁ ἔχων ἐγγεγλυμμένας τὰς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, καθὼς καὶ αἱ δεκαὲξ ὀγκώδεις ἀργυραῖ φιαλαι τοῦ εὐχελαίου, αἱ δωρηθεῖσαι παρὰ Παύλου τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἐν ἀπὸ τῆς Μόσχας τὰ μαλιστα ἀξιοθέατα εἶναι καὶ τὸ πρότυπον ἐκμαγεῖον καθ' ὃ Αἰκατερίνα ἡ Αὐτοκρατόρισσα ἐμελέτα νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ Κρεμλῖνον· ἂν τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπραγματοποιεῖτο, δυναταί τις νὰ εἴπῃ ἀσφαλῶς ὅτι τὸ Κρεμλῖνον ἤθελε καταστῆ τὸ θαῦμα τῆς οἰκουμένης. Εἰς τὸ ἐκμαγεῖον τοῦτο κατασκευασθὲν ὑπὸ Ῥώσσου σπουδάσαντος ἐν Παρισίοις ἐδαπανήθησαν πεντήκοντα χιλιάδες ῥούβλια· τὸ δὲ οἰκοδόμημα αὐτὸ ἀπῄτει δαπάνην εἴκοσι ἑκατομμυρίων. Κατ' αὐτὸ τὸ σχέδιον ὁλόκληρον τὸ Κρεμλῖνον, περικλεῖον ἕκτασιν δύω μιλίων, ἔμελλε νὰ μεταβληθῇ εἰς ἓν εὐρύτατον ἀνάκτορον. Παρατηροῦσιν ὅτι τὸ τριγωνικὸν σχῆμα τοῦ χωρίου καθίστα τὴν ἐκτέλεσιν δύσκολον· ἀλλὰ τὸ ἐκμαγεῖον εἶναι τελειότατον· περιστύλια λαμπρότατα κοσμοῦσι τὰ διάφορα πρόσωπα τῆς οἰκοδομῆς, καὶ μὲ τόσην λεπτολογίαν εἶναι προαπεικασμένα τὰ πάντα, ὥστε ὁ τεχνίτης παρέστησεν ἀκριβῶς καὶ τὰς γραφὰς αἵτινες ἔμελλον νὰ κοσμῶσι τὰς ὀροφὰς καὶ τὸ χρῶμα ἑκάστου τῶν κιόνων εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ οἰκοδομήματος.

Αἱ δύω κυριώτεραι μητροπολιτικαὶ ἐκκλησίαι, ἡ τῆς Ἀναλήψεως καὶ ἡ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ περιέχουσι πολλὰ θέας ἄξια. Εἰς τὴν πρώτην γίνεται ἡ στέψις τῶν αὐτοκρατόρων· ἡ λαμπρότης τῶν κειμηλίων αὐτῆς τὴν κατέστησε θέατρον τῆς ἀσελγείας καὶ διαρπαγῆς τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὸ 1812. Οἱ στρατιῶται στήσαντες κάμινον ἤρχισαν ν' ἀναλύωσι τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον τῶν ἱερῶν σκευῶν τοῦ θυσιαστηρίου· ἀλλ' ἐνῷ κατεγίνοντο εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἤχησε τὸ ἀνακλητήριον σαλπισμα, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ κάλλιστον μέρος τῶν λαφύρων. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχαγγ. Μιχαὴλ εἶναι οἱ ταφοι τῶν Τσάρων, οἵτινες, ὡς διηγεῖται ὁ Λαβῶμος, ἐβεβηλώθησαν ἐπίσης ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

ΗΘΗ, ΕΘΙΜΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ.

Οἱ οἶκοι τῶν εὐγενῶν τῆς Μόσχας εἶναι πολυ-

τελέστατοι· τὰ ἰδιωτικὰ μουσεῖα καὶ αἱ βιβλιοθῆκαι αὐτῶν ὑπερβαίνουσι πολλῶν ἄλλων τόπων τὰ δημόσια, ἂν καὶ ἐν μέσῳ τῶν μουσείων καὶ βιβλιοθηκῶν αὐτοὶ μένωσι πολλάκις ἀμαθέστατοι· ὁ βίος των εἶναι βασιλικός. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἔχουν ἕως πεντακοσίους ὑπηρέτας· εἰς δὲ τὰ δεῖπνα καὶ τὰς εὐωχίας των ἐπιδεικνύουσι τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν ὑπερβαίνουσαν τὰ θρυλλούμενα συμπόσια τῶν Ἀσιανῶν ἡγεμόνων. Ἀλλὰ τοῦ λαοῦ ἡ κατάστασις δὲν εἶναι ἐν γένει ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μεγαλείου· καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ εὐγενεῖς μ' ὅλους τοὺς ἀπείρους των πόρους εὑρίσκονται συχνὰ εἰς οἰκονομικὰς δυσχερείας.

Τὴν χριστιανικὴν θρησκειαν παρέλαβον, ὡς γνωστὸν, οἱ Ῥῶσσοι παρὰ τῶν Γραικῶν αὐτοκρατόρων καὶ πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ δὲ θρησκευτικαὶ τελεταὶ εἶν' ἐπίσης λαμπραὶ καὶ ἀξιοθέατοι ὡς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ τῆς Μόσχας. «Ὑπήγαμεν, λέγει τις περιηγητὴς, εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἵνα ἴδωμεν τὴν τελετὴν τῆς τοῦ εὐχελαίου κατασκευῆς. Εἰς πρὸς τοῦτο ἀνεγηγερμένην ἑστίαν ἵσταντο ἐπὶ ἀνθρακων δύω εὐμεγέθεις κρατῆρες περιέχοντες τὰς ἀναγκαίας ὕλας, αἵτινες ὁρίζονται εἰς τὸ Λευιτικόν. Ἐξ διάκονοι ἑτάραττον διηνεκῶς αὐτὰς κρατοῦντες ῥάβδους κυπαρισσοῦ περιειλιγμένας μὲ ἐρυθρὸν βελοῦδον. Ἦτον ἤδη τρίτη ἡμέρα ἀφοῦ ἤρχισεν ἡ τελετὴ, καὶ ἀπῃτεῖτο ἄλλη μία διὰ νὰ τελειώσῃ. Τὸ εὐχέλαιον δὲν κατασκευαζεται ἐτησίως, ἀλλὰ κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος. Ὁ Μητροπολίτης παρίσταται εἰς τὴν ἀρχὴν ὅταν ἅπτεται τὸ πῦρ καὶ ἐντίθενται εἰς τοὺς κρατῆρας αἱ ὕλαι, καὶ πάλιν εἰς τὸ τέλος, μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ παραταξεως. Καθ' ὅλον δὲ τὸ μεταξὺ διακονοι ἀναγινώσκουσιν ἐκ διαδοχῆς τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ἂν προδιεξέλθωσιν ἀναγινώσκοντες ὅλους τοὺς εὐαγγελιστὰς, παλιν ἀρχίζουσιν ἐκ νέου τὴν ἀνάγνωσιν.

Μεταξὺ τῶν ἀργυρῶν σκευῶν τῶν χρησίμων εἰς τὴν τελετὴν ταύτην, εἴδομεν μίαν πλατεῖαν φιαλην κατεσκευασμένην ἀπὸ κόχλον, ἔνθα φυλάττεται εἰσέτι τὸ ἔλαιον τὸ κομισθὲν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε πρῶτον εἰσήχθη εἰς τὴν Ῥωσσίαν ὁ χριστιανισμὸς, ἤτοι κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα. Διατηρεῖται δὲ ἐπιμελέστατα, καὶ ἂν ποτε γίνῃ χρεία νὰ λαβωσιν ὀλίγας ἐξ αὐτοῦ σταγόνας, ἀναπληροῦσιν αὐτὰς ἀμέσως μὲ εὐχέλαιον ἐκ τῆς παρελθούσης περιόδου καὶ οὕτω ὑποτίθεται ὅτι ἡ δύναμις σώζεται εἰσαεί. Ἀφοῦ δὲ τὸ εὐχέλαιον παρασκευασθῇ, ἀποστέλλεται ἐντὸς ἀργυρῶν φιαλῶν ἐφ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν, ὅπως χρησιμεύσῃ εἰς τὰς θρησκευτικὰς χρείας.

Λαμπρόταται προσέτι καὶ ποικιλώταται εἶναι εἰς τὴν Μόσχαν αἱ ἑορταὶ τῆς ἑβδομάδος τῶν παθῶν καὶ ἡ τῆς Ἀναστάσεως.

Τὴν παραμονὴν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων ὅλοι οἱ κατοικοι τῆς Μόσχας διευθύνονται ἐπὶ ὀχημάτων ἢ ἐφιπποι ἢ πεζοὶ πρὸς τὸ Κρεμλῖνον ἵνα ἀγοράσωσι βαΐα καὶ φοίνικας τοὺς οἴκους καὶ τὰς εἰκόνας. Ἡ πανήγυρις αὕτη εἶναι μία τῶν ὡραιοτάτων τοῦ ἔτους. Ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως μετὰ τοῦ ἀστυνόμου, τοῦ μοιράρχου, καὶ πολλῆς συνοδίας εὐγενῶν, πορεύεται ἐν πομπῇ ἐπὶ ὡραίων ἵππων πρὸς τὸ Κρεμλῖνον. Αἱ ὁδοὶ βρίθουσιν ἀπὸ λαόν· ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν ἵσταται παρατεταγμένον τὸ ἱππικὸν πρὸς τήρησιν τῆς εὐταξίας. Ἅμα πλησιάσῃ εἰς τὸ Κρεμλῖνον βλέπει τις ἄπειρον πλῆθος βαστάζον τεχνητὰς ἀνθοθέσμας καὶ κλάδους καὶ τὸ ὁποῖον ἐνῷ κινῆται ἔνθα καὶ ἔνθα, παριστᾷ τερπνὸν καὶ παραδοξον θέαμα δάσους ἐμψύχου σαλευομένου. Αἱ ἀνθοθέσμαι σύγκεινται ἀπὸ ἄνθη τεχνητὰ ὡραιότατα καθὼς καὶ ἀπὸ λεμόνια καὶ πορτογάλια ἐκ κηροῦ· πωλοῦνται δὲ ἀντὶ ὀλίγων λεπτῶν, καὶ μαρτυροῦσι τὴν θαυμαστὴν τοῦ λαοῦ τούτου δεξιότητα εἰς τὰς μιμητικὰς τέχνας. Πᾶς ἄνθρωπος παρὼν τότε εἰς Μόσχαν καὶ θέλων νὰ λογίζηται ἀληθῆς χριστιανὸς ὀφείλει ν' ἀγοράσῃ ἢ ἕνα ἢ πλείονας τῶν κλάδων τούτων. Μετ' ὀλίγον αἱ ὁδοὶ φαίνονται πλήρεις ὀχημάτων μὲ εὐσεβεῖς φέροντας εἰς τὰς οἰκίας των τὰ βαΐα.

Ἡ δευτέρα θρησκευτικὴ τελετὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶναι ἡ καλουμένη τοῦ νιπτῆρος καὶ τελουμένη τὸ μεσημέριον τῆς Μεγάλης Πέμπτης, ὅτε ὁ Ἀρχιερεὺς νίπτει τοὺς πόδας τῶν δώδεκα μαθητῶν. Παρευρέθην καὶ εἰς τὴν τελετὴν ταύτην· ἔγινε δὲ εἰς τὴν μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν· τὸ πλῆθος ἦτον ἄπειρον. οἱ ἱερεῖς ἔφερον τὰς λαμπροτέρας ἐσθῆτας αὐτῶν. Δωδεκα μοναχοὶ παριστῶντες τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους ἐσταθησαν ἐν σχήματι ἡμικυκλίου ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρχιερέως. Ὁ Ἀρχιερεὺς δὲ ποιῶν ὅλα ὅσα, ἴσως καὶ περισσότερα ἀπ' ὅσα ἀναγινώσκονται εἰς τὸ ΙΓ' Κεφ. τοῦ κατὰ Ἰωαννην Εὐαγγελίου ἀπεδύθη τὸν μανδύαν καὶ περιζωσάμενος λέντιον ἤρχισε νὰ νίπτῃ τοὺς πόδας τῶν μοναχῶν· ἀλλ' ὅτε ἔφθασεν εἰς τὸν ὑποτιθέμενον Πέτρον αὐτὸς ἀνέστη ἀποτροπιαζόμενος καὶ μὴ στέργων νὰ νιφθῇ τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ διδασκάλου· καὶ ὁ αὐτὸς διάλογος ὁ γενόμενος μεταξὺ τοῦ Σωτῆρος καὶ τοῦ Ἀποστόλου, ἐπανελήφθη ἀπαραλλάκτως.

Ἡ δὲ τρίτη καὶ λαμπροτάτη ἑορτὴ εἶναι ἡ τῆς Ἀναστάσεως τελουμένη τρεῖς ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Ὑπερβαίνει δὲ εἰς λαμπρότητα καὶ αὐτὰ τὰ ἐν Ῥώμῃ γινόμενα, μὴ ἐξαιρουμένης μηδὲ τῆς καλουμένης εὐλογίας τοῦ Πάπα κατὰ τὴν Ἑβδομάδα τῶν Παθῶν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον λοιπὸν ἐσήμανεν ὁ μέγας κώδων τῆς Μητροπόλεως, καὶ οἱ δόνοι αὐτοῦ ὡμοιαζον ἀληθῶς βροντὴν μακρυνήν· πάραυτα δὲ συνήχησαν ὁμοῦ ὅλα τῆς Μόσχας τὰ κωδωνοστάσια. Οἱ κατοικοι ὅλοι ἦσαν ἐπὶ ποδὸς, ὁ δὲ κρότος τῶν ὀχημάτων ἦτο μείζων ἢ ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ. Πᾶσα ἡ πόλις ἐφωτοβόλει· εἰς ὅλα τὰ παράθυρα ἐφαίνοντο φῶτα, καὶ φανοὶ ἀπειράριθμοι διέτρεχον ὅλας τὰς ὁδούς. Τὸ κωδωνοστάσιον τῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας ἐφωταγωγήθη ἀπὸ τῆς βάσεως ἕως τῆς κορυφῆς· ὁμοίως καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν τὰ κωδωνοστάσια. Μολονότι δὲ τοσαῦται τὸν ἀριθμὸν, ὅλαι ἦσαν πλήρεις λαοῦ. Ἐσπεύσαμεν πρὸς τὴν μητρόπολιν· τὴν εὕρομεν δὲ πλήρη λαοῦ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κρατούντων ἀναμμένας ἐᾷδας· ὅτε ἐφθάσαμεν αἱ θύραι τοῦ καθολικοῦ ἦσαν κεκλεισμέναι· εἰς δὲ τὴν αὐλὴν ἐφαίνετο Πλάτων ὁ ἀρχιε-

πισκοπος προπορευομένων φανῶν καὶ σημαιῶν καὶ ἀκολουθοῦντος παντὸς τοῦ κλήρου μὲ σταυροὺς καὶ θυμιατήρια. Περιῆλθον δὲ τρὶς τὸν ναὸν ψάλλοντες μεγαλοφώνως καὶ στίλβοντες εἰς πλουσίας ἐσθῆτας ἐξαστραπτούσας μὲ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πολύτιμα πετράδια. Ἐπειδὴ δὲ ἡ χιὼν δὲν εἶχεν ἔτι ἀναλύσει ἐντὸς τοῦ Κρεμλίνου ὡς εἰς τὰ πέριξ, ἡ συνοδία ἐπορεύετο ἐπὶ σανίδων ἐστρωμένων κατὰ τοῦ ἐδάφους. Περιελθόντες δὲ καὶ τρίτην φορὰν τὸν ναὸν, ἐστάθησαν ἐμπρὸς τῆς μεγάλης πύλης κεκλεισμένης ἔτι· ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς κρατῶν τὸ θυμιατήριον κατεσκέδασε λιβανωτὸν κατὰ τῶν θυρῶν καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς. Αἴφνης αἱ θύραι ἠνεῴχθησαν, τὸ δὲ φανὲν τότε θέαμα ὑπερέβαινε πᾶσαν τὴν διὰ λόγου περιγραφήν. Τὸ ἄπειρον πλῆθος τοῦ λαοῦ λαμπαδηφοροῦντος ὅλου ἔστησαν ἔνθα καὶ ἔνθα, ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς διῆλθε μετὰ τοῦ κλήρου πορευόμενος προς τὸν θρόνον. Ἡ λαμπρὰ φωταγωγία τοῦ ναοῦ καὶ πρὸ πάντων ὁ ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας κολοσσαῖος πολυέλαιος, καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἐνδυμάτων καὶ ἡ πληθὺς τοῦ λαοῦ, καὶ ἡ ἱεροπρεπὴς μουσικὴ καὶ ἡ ὥρα τῆς τελετῆς ἐξέπληττον τὴν φαντασίαν μας. Ὁ Ἀρχιερεὺς ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐν μέσῳ τῶν ὕμνων καὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων καθεσθεὶς δὲ μικρὸν κατέβη πάλιν καὶ προσέφερε θυμίαμα εἰς τὸν λαὸν πρῶτον, εἶτα δὲ εἰς τοὺς ἱερεῖς. Ἐπιστρέψαντος δὲ εἰς τὸν θρόνον οἱ ἱερεῖς ἀνὰ δύω ἐποίησαν τὸ αὐτὸ ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ ἀρχιερέως ὅστις ἠγείρετο καὶ τοὺς ηὐλόγει μὲ τὸ ἀναμμένον τρικέριον· ὁ δὲ λαὸς ἀφ' ἧς στιγμῆς εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν δὲν ἔπαυσε προσκυνῶν καὶ σταυροκοπούμενος. Μετὰ δύω ὡρῶν διαφόρους ἄλλας ἱερουργίας προῆλθεν ὁ ἀρχιερεὺς βαστάζων τὸν τίμιον σταυρὸν, ὁ δὲ λαὸς συνέρρευσε νὰ τὸν ἀσπασθῇ συνωθούμενοι ἀλλεπαλλήλως καὶ συνθλιβόμενοι μέχρις ἀσφυξίας. Ἀλλ' ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπέστρεψε τάχιστα εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα ὡς διὰ νὰ λάβῃ τὰ ἄχραντα Μυστήρια· Μετ' ὀλίγον δ' ἐφάνη φορῶν ὁλοπόρφυρον ἐσθῆτα καὶ ἀνέκραξε τρὶς μεγαλοφώνως, Χριστὸς ἀνέστη! Χριστὸς ἀνέστη! Χριστὸς ἀνέστη! Ἐτελείωσε δὲ ἡ ὅλη τελετὴ κατελθόντος τοῦ ἀρχιερέως ἐκ τοῦ θρόνου καὶ περιελθόντος τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῶν γονάτων ἵνα ἀσπασθῇ τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ τὰ ἄλλα ἱερὰ λείψανα τοῦ ναοῦ.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ μετάφ. Ι. Κ.)

Ο ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΣ ΙΕΡΟΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ.

Ἐγνώρισα ἐν τῷ ἱεροσπουδαστηρίῳ τοῦ Ἰησοῦ, νέον τινὰ κληρικὸν, τοῦ ὁποίου τὸ ἐπώνυμον, Ἀδριανὸς, μόνον ἀναφέρω· ἡ οἰκογένειά του ἦν ἐκ Κομπιένης· νῦν δὲ κατοικεῖ εἰς Παρισίους· διάγει ἐν εὐπορίᾳ, καὶ ἀπολαύει τῆς καλῆς ὑπολήψεως τῆς συνοικίας, τὸ μόνον διὰ τὸ ὁποῖον οἱ ἐπαρχιῶται δύνανται νὰ καυχηθῶσιν.

Ὁ Ἀδριανὸς ὠθεῖτο ὑπὸ τῆς κλίσεώς του, ἀκαταμαχήτως πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικά· ἐξῆλθε τοῦ γυμνασίου «Ἑρρίκου τοῦ Δ',» καὶ χωρὶς νὰ κρίνῃ ἄξιον νὰ διέλθῃ τοὺς Παρισίους, ἔτρεξε νὰ ἐγκλεισθῇ εἰς τὸ ἤρεμον καὶ νεαρὸν ἐκεῖνο ἱεροσπουδαστήριον τὸ ὁποῖον διορᾷ τις διὰ τῶν πυκνοφύλλων δένδρων, μετὰ τὸ χωρίον Βωγιράδ.

Οὐδὲν, κατ' αὐτὸν, διεγέλα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην καθ' ἣν καὶ ἡ δυστυχία αὐτὴ μειδιᾷ· πλήρης ζωηρότητος καὶ ζήλου, κατεφρόνει ἑαυτὸν διὰ τὴν φύσιν τῶν ἐμπαθῶν αὐτοῦ συναισθήσεων· ἠσθάνθη πρὸς τὰς μυστηριώδεις ἐκείνας ἐκστάσεις, ἔνθα ὁ ἱερομύστης καταναλίσκεται ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου, ὅπου ἡ καρδία του αἰωνίαν ἐπιτελεῖ πανήγυριν· ἔλεγε τὸ δυστυχές παιδίον: « Θέλω νὰ γίνω Παῦλος ἢ Ἱερώνυμος, χωρὶς νὰ διέλθω, ὡς ἐκεῖνος, διὰ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀσεβείας. »

Τὸν συνώδευσα πολλάκις εἰς τοὺς ἐν ταῖς δενδροστιχίαις τοῦ περιβόλου τοῦ Ἰησοῦ περιπάτους του· προεχωροῦμεν δὲ πρὸς τὸν φραγμὸν τὸν ἐπιβλέποντα τοὺς λειμῶνας τοῦ Σεκουάνα. Τὰ Παρίσια ἐμυκῶντο εἰς τὰ δεξιά μας, ὡς πόλις κυριευθεῖσα ἐξ ἐφόδου· ὁ ποταμὸς ἔρευγε, συνεπάγων τῶν πτωμάτων καὶ τῶν ἀκαθαρσιῶν τοὺς θησαυροὺς· Ὁ Χαϊλλότος ἀνέβενεν εἰς Παισὺ, ἐντὸς τοῦ βιομηχανικοῦ νέφους τοῦ σίφωνος. Πάντα ταῦτα ἦσαν λυπηρά.

Ὁ Ἀδριανὸς μ' ἔλεγεν: οἱ Παρίσιοι αὐτοὶ τοὺς ὁποίους βλέπομεν, εἶναι τοῦ κόσμου εἰκών· ὁ κόσμος μᾶς ἀποκρύπτει τὰς πληγάς του, τὰ ἄλγη του, τὰς ἀγωνίας του, ὅπως μᾶς ἐπιδείξῃ πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἐν ἑαυτῷ γαλήνιον καὶ ἐράσμιον. Οὕτως, ἡ μητρόπολις αὕτη μᾶς ὑποκρύπτει τὰς οἰκίας της, τὰ μέγαρά της, τὰς λεωφόρους της· δὲν βλέπομεν εἰμὴ τὰ κωδωνοστάσιά της, καὶ τοὺς ἁγίους δόμους της. Ἐπιθυμεῖς νὰ ἐννοήσῃς τὴν πανουργίαν τῆς ἐγκληματικῆς πόλεως· εἴσελθε, θέλεις εὕρει ὑπὸ τοὺς πόδας σου τόσην ἰλὺν καὶ βόρβορον, ὥστε δὲν θέλεις λάβει εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσῃς πρὸς τὰ ἄνω, καὶ σκεφθῇς περὶ Θεοῦ.

Εἶχεν ἐν τῇ καρδίᾳ του πολλοὺς τοιούτους στοχασμοὺς, τοὺς ὁποίους ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους του, κατὰ τὰς ὥρας τῆς φιλικῆς διαχύσεως, μετὰ τὸν ἑσπερινὸν, πρὸ τοῦ μελαγχολικοῦ τῆς μάνδρας ναοῦ, ὅτε ὁ ἀτμὸς τοῦ τελευταίου κόκκου τοῦ λιβανωτοῦ διέβαινε μετὰ τῆς αὔρας ὑπὸ τὰ δένδρα, καὶ ὅτε τὸ pange lingua, ἀντήχει εἰσέτι εἰς τὰ ὦτά μας· ἐξαισία καὶ σεμνὴ μελῳδία, ἥτις μᾶς μετέβαλλεν εἰς γέροντας, καθίστα τὰ βήματά μας κοῦφα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μᾶς συνεβούλευε τὸ εὖ πράττειν.

Μίαν ἡμέραν ὁ ἡγούμενος προσεκάλεσε τὸν νέον Ἀδριανὸν, καὶ τῷ εἶπε: Ἐπικαλέσθητι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· θὰ χειροτονηθῇς ὑποδιάκονος εἰς τὴν προσεχῆ χειροτονίαν, μετὰ ἕνα μῆνα.

Ὁ Ἀδριανὸς ἐσκίρτησεν ἀπὸ χαρὰν· ἔμελλε νὰ θραύσῃ τὸν τελευταῖον σύνδεσμον ὅστις τὸν συνέδεσε μετὰ τοῦ κόσμου, καὶ προφέρῃ φρικτοὺς ὅρκους τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ παραβῇ χωρὶς νὰ συνταχθῇ τῷ σατανᾷ. Ἀποστραφεὶς δὲ πρὸς Παρισίους εἶπε:

Ἀπὸ τῆς σήμερον οὐδὲν ὑπάρχει κοινὸν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ, ὦ Βαβυλών! Εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἀφιερωθῶ!

Τὴν πέμπτην, ἡμέραν περιπάτου, οἱ νέοι ἱεροσπουδασταὶ προεβήσαν μέχρι Βερσαλλιῶν· ὁ Ἀδριανὸς εἶχεν ἀποχωρισθῆ τῶν συμμαθητῶν του, καὶ ἐσκέπτετο μόνος ἐπὶ τοῦ λειμῶνος τοῦ φέροντος εἰς Τριανόν. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἦν ἤρεμος, ὅλως ἀποκεχωρισμένη τοῦ κόσμου, ἀγνὴ ὡς ἡ ψυχὴ ἑνὸς σεραφίμ. Ἀλλ' ἠσθάνετο, φεῦ! εἰς τὸ βάθος τῆς θρησκευτικῆς ταύτης γαλήνης νὰ κοχλαζῇ ἐκ διαλειμμάτων, ἀνεξήγητός τις ἐπιθυμία, ἥτις δὲν ἐφαίνετο διευθυνομένη πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ ἡμέρα ἦν ὡραία, ὁ ἀὴρ χλιαρὸς, οἱ θάμνοι ἀρωματικοί. Τὸ Τριανὸν καὶ αἱ Βερσαλλίαι, ἐξαπεστέλλον ἀμοιβαδὸν τὰς λαμπρὰς ἀναμνήσεις των, καὶ συνδιελέγοντο περὶ τῶν ἀτελευτήτων ἱστοριῶν των. Ἀναμφιβόλως, ἡ μυστηριώδης τοῦ Ἀδριανοῦ φαντασία, ἥτον ἀπομεμακρυσμένη ἀπὸ πασῶν τῶν βεβήλων ἰδεῶν αἵτινες εἶναι εἰσέτι προσηρτημέναι εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Αἴ! ὁ νέος ἱεροσπουδαστὴς, ἤκουσεν ἐξαίφνης ὡσεὶ φωνὴν πειρασμοῦ ψιθυρίζουσαν εἰς τὰ ὦτά του, τὰ ὀνόματα Φοντὰζ καὶ Λαβαλλιέ. Ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐστάθη διὰ ν' ἀναπτερώσῃ τὸν νοῦν του εἰς τὸν Θεόν. Ἐψαλμῴδησεν ἀργῶς τὴν ἑσπερινὴν προσευχὴν « Καταξίωσον Κύριε ». Ἔλαβεν ἔπειτα τὸ κομβολόγιόν του, καὶ τὸ ἐκόκκισε σπασμωδικῶς, προφέρων τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου Βερνάρδου: « Ὁ δοῦλος τῆς Μαρίας οὐκ ἀπολεσθήσεται. »

Πρώτην φορὰν ἐν τῇ ζωῇ του, δὲν ἐδυνήθη εἰς ἕνα σαρκικὸν συλλογισμὸν νὰ δώσῃ εὐσεβῆ μορφήν· ἀνοίξας δ' ἐκ νέου τοὺς ὀφθαλμοὺς του διὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδόν του, ἀπήντησεν διὰ τοῦ πρώτου βλέμματος τὴν κιονοστιχίαν τοῦ Τριανοῦ, ἡδονικὴν ἐντὸς τῶν δασῶν της, ὡσὰν ναὸν τῆς Κνίδου ἢ τῆς Ἀμαθοῦντος. Ἔθεσε τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν χειλέων του διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἀέρα ἐκεῖνον τῆς χαυνώσεως, ὅστις εἰσέδυεν εἰς τὸ στῆθός του ὡς δραστικὸν δειλητήριον· ἔπειτα ἤνοιξε τὸ εὐχολόγιον, ὅπως ἐνδυναμωθῇ διὰ τῶν ῥήσεων τοῦ ψαλμῳδοῦ, κατὰ τῆς ταραχῆς τῆς καρδίας του. Τί δὲν ἤθελε δώσει, ἐὰν ἠδύνατο νὰ μεταφερθῇ ἐξαίφνης δι' ἀγγέλου, εἰς τὸ ἐν τῷ ἱεροσπουδαστηρίῳ κελίον του, τὸ ὅλον περικεκοσμημένον διὰ τῶν ῥήσεων τοῦ ἐκκλησιαστοῦ, ὅλον εὐωδιάζον ἀπὸ τὸν πρὸς Θεὸν ἔρωτα! Σεμνὸν ἄσυλον, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου τεθὲν, τοῦ προστάτου τῆς ἀγνότητος! Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ λειμῶνος τοῦ Τριανοῦ, ἐνδίδοντος ὑπὸ τοὺς πόδας, ὡς τὸ ἐπίκροκον τοῦ θαλάμου μιᾶς βασιλίσσης· ὑπὸ τὰ ὡραῖα ἐκεῖνα δένδρα, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο ἀκόμη ἐπιζητοῦντα τοὺς ὕμνους τῆς ἑορτῆς τοῦ μεγάλου βασιλέως· εἰς τὸν ἐρωτικὸν ἐκεῖνον παράδεισον, ὅλον ἀντηχοῦντα ἀπὸ τὰ κελαδήματα τῶν πτηνῶν, καὶ τῶν πηγῶν τὸ ψυθίρισμα, οὐδὲν παρίσταται σωτήριον στήριγμα εἰς τὸν δυστυχῆ κληρικόν· ἐπὶ τῶν ἠγιασμένων τοῦ εὐχολογίου του σελίδων, ἔβλεπε μαγικὰς ἐπιστολὰς, καὶ γυναικῶν ὀνόματα. Ἐπρόφερε τὰ ὀνόματα ταῦτα ἀκουσίως, καὶ ἐφαίνοντο εἰσδύοντα εἰς τὸ σῶμα του, ὡς δρόσος πικρά. Τῶν Βερσαλλιῶν τὰ δένδρα, μὲ τὴν λαμπρὰν ἁρμονίαν των, ἡ πτῶσις τῶν πηδάκων εἰς τοὺς ἠχώδεις τῶν δεξαμενῶν κρυστάλλους, αἱ ἄτεμνοι τῶν ἀηδόνων στροφαὶ, ἐνεπλήρουν τὸ δάσος ἀπὸ συλλαβας διατόρους· αἱ φωναὶ αὗται, ὅλαι μεμιγμέναι, ἐφαίνοντο προφέρουσαι τὰ ὀνόματα Φοντὰζ, Μοντπαζὼν, Λαβιλλιὲρ, Μοντενὼν, καὶ Μοντεσπὰν· καὶ εἰς τὰ ὕπαιθρα τοῦ περιβόλου μέρη, τὰ ἀγάλματα, ὑπὸ κινουμένων σκιῶν καλυπτόμενα, ἢ ὑπ' ἀκτίνων χρωματιζόμενα, ὡμοίαζον μακρόθεν μορφὰς ἀποκρινομένας εἰς τὰ χαριέντα ταῦτα τῶν γυναικῶν ὀνόματα· ἤθελέ τις νομίσει, ὅτι οἱ βασιλικοὶ ἐκεῖνοι ἐρωμένοι, ἐπὶ τῶν στυλοβατῶν, πρὸ μικροῦ ἀποθεωθέντες, ἐδεχοντο ἐπὶ τῶν βωμῶν των θυμίαμα καὶ ἄνθη ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ἐν ᾧ τόσον ἔζησαν, τοσοῦτον ἐστέναξαν, τοσοῦτον ἠγάπησαν.

Ὦ! πόσον κακὴ εἶναι ἡ ἐρημία εἰς τὸν ἀπομεμακρυσμένον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ! εἶπεν ὁ Ἀδριανὸς, φρίξας ὑπὸ τοῦ φόβου. Ἡ φιλοσοφία ἔχει δίκαιον: Τὸ πλῆθος δὲν εἶναι ποσῶς ἐπίφοβον· τίποτε δὲν βλέπει τις εἰς τὸ πλῆθος· ἀλλ' ἐνταῦθα ἐν τῇ ἐρημίᾳ ταύτῃ, τὸ πᾶν γέμει ἀσέμνων εἰκόνων. Ὦ! Θεέ μου, σὺ ὅστις τοσάκις μ' ἔσωσες ἀπὸ νυκτερινὰ σαρκικὰ φαντάσματα, ῥῦσέ με καὶ ἀπὸ «δαιμονίου μεσημβρινοῦ!»

Καὶ ἐπορεύετο νὰ φθάσῃ τοὺς φίλους του, τῶν ὁποίων ἤκουε τὴν χαροποιὰν φωνὴν, ὅτε δύο γυναῖκες παρέστησαν ἐξαίφνης ἐνώπιόν του, ὡσανεὶ ἀπὸ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ἐξελθοῦσαι.

Ἡ πρεσβυτέρα τούτων, βεβαίως ἡ μήτηρ, τῷ εἶπε:

— Ἡ συνοδεία σας δὲν εἶναι μακρὰν ἀπ' ἐδῶ, κύριε ἀββᾶ· ἀκολουθῶν τὴν δενδροστιχίαν ταύτην, θέλεις τὴν εὕρει πρὸς τὴν μεγάλην πηγήν.

Ὁ Ἀδριανὸς ἔμεινεν ἐκπεπληγμένος.

— Κυρία..... εἶπε.....

Κ' ἐστάθη ἐπὶ μικρὸν, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἐξακολουθήσῃ.

Ἡ κυρία, πρέπει ν' ἀπέδωκε τὴν ταραχὴν ταύτην εἰς τὴν δειλίαν τοῦ κληρικοῦ· προσέθηκε δέ:

— Ἐνόμισα ὅτι ἐζητεῖτε τοὺς φίλους σας, κύριε ἀββᾶ, φαίνεσθε ἀμφιταλαντευόμενος εἰς τὸ βάδισμά σας. Σᾶς ζητῶ συγγνώμην, διότι διέκοψα τὰς θρησκευτικάς σας μελέτας.

Ὁ Ἀδριανὸς κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως εὕρῃ τι ὁμοιάζον μὲ ἀπάντησιν.

— Ὄχι, κυρία... Σᾶς εὐχαριστῶ κατὰ πολλὰ... Τῷ ὄντι... ἐζήτουν τοὺς ἱεροσπουδαστάς.... δὲν ἐγνώριζα καλῶς τὸν περίβολον τοῦτον, καί....

— Εἴσθε βέβαια, Σουλπικιανὸς, εἶπεν ἡ κυρία.

— Μάλιστα, κυρία, Σουλπικιανός· ἤλθομεν νὰ περιπατήσωμεν εἰς Βερσαλλίας.

— Ὁ περίπατος εἶναι ὀλίγον μακρὸς, εἶπεν ἡ ἄλλη κυρία μὲ οὐράνιον μειδίαμα.

Ὁ Ἀδριανὸς ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς, προσέκλινε βαθέως, καὶ ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ψελλίσῃ τοὺς ἐν χρήσει τύπους.

Ἡ ταραχὴ ἥτις κατέλαβεν αὐτὸν ἦτον φυσικωτάτη εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πτωχοῦ ἀββᾶ: ποτὲ δὲν εἶχεν

ἰδεῖ ὑπὸ κομψὸν ἀχύρινον πῖλον, νὰ προβαίνῃ καὶ διαλάμπῃ, ὡραιότερον πρόσωπον νεανίδος· ἦτο ἡ ἐξαισία τῆς εὐεξίας καὶ ὀλβιότητος ἐνσάρκωσις, ἡ ἰδανικὴ ἔκφρασις εὐγενοῦς παρθένου, ξανθή, ἐρυθρά, χιονώδης, γλυκεία, πλασθεῖσα διὰ τὸ Τριανὸν καὶ τὰς Βερσαλλίας, ὡς ἡ Φοντὰζ ἢ Μοντεσπάν. Ὁ Ἀδριανὸς ἔτρεχε τυχαίως ἐπὶ τοῦ λειμῶνος, ὡς ἀνατραπεὶς ὑπὸ ἐσωτερικῆς τινος τρικυμίας· ἡ οὐρανία εἰκὼν ἦν ἀκόμη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἡ μελῳδικὴ φωνή τις εἰς τὰ ὦτά του· ἤνοιξε τὸ εὐχολόγιόν του καὶ τὸ ἔκλεισε· ἔλαβε τὸ κομβολόγιόν του, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸ νὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς χλόης· ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ βιβλίου του τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης τοῦ Σινᾶ, ἥτις ἐχρηγίμευεν ὡς δείκτης· ἠσπάσθη τὴν εἰκόνα ταύτην μὲ χείλη περιλογισμένα, καὶ ὑπὸ τὴν σαρκικὴν ἐπιῤῥοὴν, ἥτις τὸν κατεβίβρωσκεν, οἱ εὐλαβεῖς ἐκεῖνοι ἀσπασμοὶ τοὺς ὁποίους ἔδιδεν εἰς τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας, μετεβλήθησαν εἰς ἀσεβεῖς ἀσπασμοὺς· κατέφαγε τὴν εἰκόνα. Ἐκπεπληγμένος διὰ τὴν ἀπάτην του, καὶ ἀμφιταλαντευόμενος, ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἐρωτικὴν κρίσιν, ἐστηρίχθη ἐπί τινος δένδρου, ἔῤῥιψε πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέμμα ἀμηχανίας, καὶ προσανεκραύγασε τὸ τοῦ Ἐλισσαίου: Πάτερ, πάτερ, ἵνα τί ἐγκαταλείπῃς με; Καὶ καθὼς τὸ βλέμμα του κατήρχετο ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν, διεῖδεν εἰς τὴν τῆς δενδροστοιχίας ἐσχατιάν, τὴν λευκὴν τῆς νεανίδος ἐσθῆτα, τὸ ἀνθήλιόν της, ἐπὶ τῶν εὐκάμπτων ὠμοπλατῶν της κεκλιμένον, καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν αὐτῆς χεῖρα ἀνθοδέσμην. Ὁ Ἀδριανὸς τὴν ἠκολούθησεν ἐπί τινα λεπτὰ μὲ ψυχοῤῥαγοῦν βλέμμα· ἐκείνη δὲ ἐγένετο ἄφαντος ὄπισθεν τῶν πρασιῶν· τὴν ἔχανε, καὶ τὴν ἀνεύρισκεν, ἀναλόγως τοῦ ἀκανονίστου τῶν δενδροστιχιῶν· ἡ πυκνότης τέλους τοῦ δάσους ἐπεσκίασεν αὐτήν, καὶ δὲν ἐπέτρεπε τοῦ λοιποῦ τὸ οὐράνιον φῶς μίαν μόνην νὰ φωτίσῃ πτυχὴν τῆς λευκῆς της ἐσθῆτος, εἰς τοῦ Ἀδριανοῦ τὰ ὄμματα.

Ἔφθασαν ἐν τοσούτῳ οἱ ἱεροσπουδασταὶ τὸν Ἀδριανόν. Εἷς δὲ τῶν στενῶν αὐτοῦ φίλων, τὸν εἶδεν ὑποκάτω δένδρου τινος καθήμενον, ἐνατενίζοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐστραμμένον πρὸς τὸ δάσος ὅθεν ἡ ὀπτασία ἐξέλιπε.—Σὲ ζητοῦμεν, Ἀδριανέ, τῷ εἶπε· πρὸ δύο ὡρῶν, ὑποστηρίζω θέμα κατὰ τῶν κυρίων τούτων· διασκεδάζομεν μὲ τὴν Σορβόναν (1)· σὺ μᾶς ἔλλειψες, σύ, ὁ μέγας τοῦ καταστήματος ἠθικὸς θεολόγος. Θέλεις δὲ μάθει, ὅτι μὲ μετεχειρίσθησαν ὡς αἱρετικόν. Ἐφιλονεικοῦμεν περὶ τῆς χάριτος· ἐγὼ, ὑπεστήριζα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, δὲν ἁμαρτάνει εἰμὴ δι' ἔλλειψιν χάριτος· νομίζω ὅτι ἂν ἡ χάρις ἦτο ἐπαρκὴς, ὁ ἄνθρωπος ποτὲ δὲν ἤθελεν ἁμαρτήσει. Εἶμαι αἱρετικὸς Ἀδριανέ;

Οἱ ἱεροσπουδασταὶ περιεκύκλωσαν τὸν Ἀδριανόν· ἦτο δὲ οὗτος ὠχρὸς ὡσὰν πτῶμα.—Κύριοι, τοῖς εἶπεν, ἐὰν τὸ ἐπιτρέπητε, θέλομεν ὁμιλήσει περὶ τούτου μίαν ἄλλην ἡμέραν. Αἰσθάνομαι κακά...

Δὲν ἐχρειάσθη νὰ προσθέσῃ ἄλλην πρόφασιν, ὅπως ἀπαλλαχθῇ τοῦ νὰ ὑποστηρίξῃ θέσιν περὶ ἐπαρκοῦς χάριτος: τῆς ἀδυναμίας αὐτοῦ ἡ κατάστασις ἦτο ὁρατή. Ἐπεδαψίλευσαν αὐτῷ τὰς εὐνοϊκὰς καὶ ἀδελφικὰς ἐκείνας περιποιήσεις, ἃς εὑρίσκει τις ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἱεροτρόφων. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἠρυθρία, τὴν φορὰν ταύτην, διὰ τὰς περιποιήσεις αὐτάς· καθότι ἡ προκαλέσασα αὐτὰς μυστικὴ αἰτία, ἦν αἰτία ἐγκληματικὴ· ἠναγκάσθη νὰ ψευσθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν του· εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὅτι ἡ αἰφνίδιος ἀπὸ τῆς θερμότητος, εἰς τὴν δρόσον τῶν δένδρων μετάβασις, τὸν εἶχεν ἐνοχλήσει, ὅτι μικρά τις ἀνάπαυσις καὶ ἡ προσευχὴ, ἤθελον ἀποκαταστήσει, ἀναμφιβόλως, τὰς δυνάμεις του. Πάντα ταῦτα ἐκρίθησαν φυσικά. Ἑνὸς δ' ὀχήματος προσενεχθέντος, ἀνέβησαν μετ' αὐτοῦ δύο συσπουδασταί του, καὶ ἀνέλαβον τὴν εἰς Παρισίους ἄγουσαν.

Κατὰ τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα οὐδὲ μίαν κἂν ὥραν ἐκοιμήθη ὁ δυστυχὴς Ἀδριανός· μετὰ τὰ ἑσπερινὰ γυμνάσματα, ἔμεινεν ἐν τῷ ναῷ προσευχόμενος. Ἐνταῦθα, μικρά τις γαλήνη ἐπανῆλθεν ἐν τῇ καρδίᾳ του· ἡ μυστηριώδης τοῦ λιβανωτοῦ καὶ τῶν ἀπεσβεσμένων κηρίων εὐωδία, ἡ θρησκευτικὴ λάμψις τῆς λιχνίας τοῦ ἁγίου ἀρτοφορίου, αἱ εἰκόνες τῶν ὑπὸ τὰς πτέρυγάς των κεκαλυμμένων Χερουβὶμ, ἡ σεβασμία τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου εἰκὼν, τὰ πάντα ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, ἐπανήγαγον αὐτὸν εἰς ἀγαπητὰς συγκινήσεις, εἰς ἀγγελικὰς ἀναμνήσεις, ἀνακαινιζούσας τὸ θάῤῥος του. Ἔπειτα εἶδε τὸ ὑπνωτήριον, ἐφ' οὗ τοσάκις εἶχε κοιμηθῇ τὸν νήδυμον ἐκεῖνον ὕπνον, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς δίδει εἰς τὸ προσκεφάλαιον τοῦ δικαίου. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ταύτην, ὁ Θεὸς εἶχε, φαίνεται, ἐγκαταλείψει τὸν Ἀδριανόν. Μόλις ὁ νέος ἱεροτρόφος ἔκλεισε τὰ βλέφαρα, καὶ ἐταράσσετο ἀποτόμως ἐπὶ τῆς κλίνης του ἀπὸ φωνήν τινα γλυκεῖαν ὡς ἐκείνην ἑνὸς ἀγγέλου, καὶ ἡ φωνὴ αὕτη, φεῦ! δὲν κατήρχετο ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ· προσηύχετο, καὶ προσηύχοντο μόνον τὰ χείλη: προσεκόλλα τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου του, ὅπως ἀναπτερώσῃ πάσας αὐτοῦ τὰς ἰδέας εἰς τὸν Θεὸν, εἰς τὴν συνήθη αὐτῷ σκεπτικὴν ταύτην στάσιν· τότε διώρα ἀχανῆ τινα ὁρίζοντα, σκοτεινὸν, ἄγνωστον, ἐν ᾧ περιεδινοῦντο κύματα σπινθήρων· ἡ ἡμέρα ἐφαίνετο κλίνουσα κατὰ βαθμὸν εἰς τὸ βάθος τῆς μελανῆς ὡς τὴν νύκτα ἐκείνης εἰκόνος.

Ἐπὶ δὲ ἀορίστων ἀτμῶν, ὡς οἱ ἀτμοὶ τῆς ἠοῦς, ὑπὸ σκιὰν διαφανῆ, ὡς ἡ τοῦ φυλλώματος τῆς ἀκακίας, ἐταλαντεύετο ἐναερία εἰκὼν, ἓν πρόσωπον ῥόδινον, μὲ κόμην ξανθὴν, καὶ ὀφθαλμοὺς κυανοῦς. Ἔπειτα, τὸ φάντασμα ἔφευγε, ὁ ὁρίζων ἀνελάμβανε τὴν πρώτην αὐτοῦ χροιὰν, καὶ μυριάδες ὠχρῶν σπινθήρων περιέτρεχον ἀκόμη ἐπὶ τοῦ ἀχανοῦς. Ἦτο τοῦ παροξυσμοῦ φάντασμα· ἡ προσευχὴ ἦτο ἔργον νεκρὸν, ὁ δὲ ὕπνος, δὲν ἤρχετο.

Παρῆλθε μία ἑβδομὰς, ἧς αἱ ἡμέραι καὶ νύκτες, ἐτεράσσοντο ὑπὸ τῶν αὐτῶν φαντασμάτων. Τὴν πέμπτην, ἐπανῆλθεν ὁ περίπατος. Ὁ Ἀδριανὸς εἶδεν αὖθις τὸν κῆπον τῶν Βερσαλλιῶν· ἀπεχωρίσθη, ὡς

(1) Θεολογικὴ σχολὴ ἐν Γαλλίᾳ.

καὶ πρότερον, ἀπὸ τῶν φίλων του. Ἐκάθισεν εἰς τὴν δενδροστιχίαν τοῦ Τριανὸν μὲ ὀκνηρὰν στάσιν περιμένοντος ἀνθρώπου. Οὐδὲν ἐφάνη. Ἡ χλόη ἦν ὁμαλὴ, ὁ ἀὴρ μεθυστικὸς, τὸ φῶς καθαρόν· ἀλλ' ἄπασα ἡ χώρα ἐκείνη, ἦν ὠχρὰ καὶ νεκρά.

Τὰ φορέματά του τῷ ἐπέβαλον πολλὴν προσοχὴν καὶ προφύλαξιν, ὥστε δὲν ἐτόλμα ῥιψοκινδυνεύσας νὰ ἐρωτήσῃ τὰς ἐξερχομένας τῶν μικρῶν ἐκείνων ἐπαύλεων, διεσπαρμένων ἐντὸς τοῦ δάσους, αἵτινες ἐφαίνοντο ἐντρυφήματα καὶ ἐντευκτήρια τῶν περιδιαβαζόντων· καθότι ὁ Ἀδριανὸς εἶχεν ἐγκαταλείψει κατ' ἀρχὰς τὴν ἰδέαν ὅτι αἱ δύο κυρίαι εἶχον τὴν κατοικίαν των ἐντὸς τοῦ κήπου, ἢ ἐνόμιζε τουλάχιστον ὅτι κατῴκουν εἰς Βερσαλλίας, καὶ ἡ μετ' ἀρεσκείας θωπευομένη αὕτη ὑπόθεσις, ἦν ἰσοδύναμος ἤδη μὲ βεβαιότητα. Διέτρεξεν ὅλας τὰς δενδροστιχίας, ἀνηρεύνησε τὸν κῆπον, καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς διευθύνσεις, καθ' ὅλα τὰ πλέον ἀπόκρυφα δασοφυλλώματά του· ἐπεσκέφθη τὰ δύο Τριανὰ, μὲ βῆμα ταχύ· αἱ παστάδες τούτων ἦσαν ὅλαι ἔρημοι, καὶ ὁ εἰσαγωγὸς ὁ ἑρμηνεύων τὰς εἰκόνας, ἐδυσκολεύετο ν' ἀκολουθῇ τὸν Ἀδριανὸν, καθότι οὔτε ἤκουεν οὗτος, οὔτε ἔβλεπε· παρεισέδυ ἐπὶ τοῦ ἐστιλβωμένου ἀσάρου. Ἐξελθὼν δ' ἐπὶ τοῦ δώματος, ὁ Ἀδριανὸς, ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν· Ὁ δυστυχὴς οὗτος ἱερεὺς εἶναι τρελλός. Τὸ ἐρύθημα ἀνέβη ἐπὶ τοῦ προσώπου του· ἐκανόνισεν ἀμέσως τὸ βάδισμά του, καὶ στραφεὶς πρὸς ἐκεῖνον ὅστις εἶχεν ὡμιλήσει, εἶπε μετὰ πολλῆς γλυκύτητος· δὲν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι ἱερεὺς, δὲν εἶμαι εἰμὴ ἁπλοῦς ἀναγνώστης.

Εἶδός τι ἀπελπισίας κατέλαβε τὸν δυστυχῆ Ἀδριανόν· Εἶχεν ἀποκαλύψει λοιπὸν εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων, τὴν τρικυμίαν τῆς καρδίας του· εἶχε παραδώσει τὸ ῥάσον του εἰς τὰς ὕβρεις τοῦ διαβάτου· τὸ ἐσωτερικόν του ἦτο λοιπὸν ἀποκεκαλλυμμένον· τὸ πάθος του ἦν ἐπὶ τοῦ μετώπου του γεγραμμένον. Μὲ ποῖον πρόσωπον ἤθελε τολμήσει ἤδη νὰ παρουσιασθῇ εἰς τοὺς ἀνωτέρους του, καὶ νὰ ψευσθῇ· καθότι δὲν εἶναι μόνον οἱ διφορούμενοι λόγοι οἱ ἀποτελοῦντες τὸ ψεῦδος· τὸ σιωπηλὸν πρόσωπον ψεύδεται ἐπίσης, ὅταν λαμβάνῃ ἀντίθετον τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας ἔκφρασιν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην μετὰ τὸ δεῖπνον ἐν τῷ ἱεροσπουδαστηρίῳ, ἐλάβετο πατρικῶς ὁ ἡγούμενος τὸν Ἀδριανὸν τῆς χειρὸς, καὶ ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὴν μικρὰν τοῦ κήπου δενδροστιχίαν περατουμένην εἰς τὴν πηγήν. — Τὴν προσεχῆ λοιπὸν πέμπτην, ἀγαπητόν μου τέκνον, τῷ εἶπε, θέλεις εἰσέλθει εἰς τὰ ἱερὰ ἀξιώματα. Μὲ μεγίστην βλέπω χαρὰν, ὅτι ἔχεις, ἀπό τινος καιροῦ, τὴν βαρύτητα ἐκείνην καὶ εὐσχημοσύνην, ἃς ἀπαιτεῖ τὸ ἱερατικόν σου ἐπάγγελμα. Σὲ παρατηρῶ πολὺ, Ἀδριανὲ, καθότι σὲ ἀγαπῶ, καὶ σὲ μακαρίζω εἰλικρινῶς, διότι ἐγκατέλειψας τὴν ἄσωτον ἐκείνην διαγωγὴν μεθ' ἧς συνεισῆλθες ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τεμένει. Ὄχι διότι ὑπὸ τὸ ὀλίγον τι κοῦφον ἐκεῖνο ἐξωτερικὸν, διωρῶ βιωτικήν τινα μέριμναν· ἀλλὰ, πίστευσόν μοι, ὅτι θρησκευτικῆς τινος ἰδέας τὸ ἀπαύγασμα, ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ λευϊτικοῦ προσώπου κάλλιον, ἢ φιλοπαίγμον μειδίαμα, ὅσον καὶ ἂν ᾖναι ἀθῶον.

Ὁ ἡγούμενος παρετήρησεν ὅτι τὰ δάκρυα κατέῤῥεον ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ Ἀδριανοῦ, καὶ προσέθηκε:

— Δὲν εἶναι ἐπίπληξις ἡ τὴν ὁποίαν σὲ κάμνω, ἀγαπητόν μου τέκνον. Ὁ παρελθὼν βίος σου, ἂν καὶ ὀλίγον ἀπερισκεπτος, εἶναι ἁγνός· οὐδεὶς τὸν γνωρίζει κάλλιον ἐμοῦ, τοῦ λαβόντος τὴν μαρτυρίαν σου ἐν τῷ ἱεροδικείῳ. Ἐγκωμιάζοντός μου δὲ τὴν ἐνεστῶσαν ἀπόφασιν σου, μὴ νομίσῃς ὅτι κατηγορῶ τὴν παρελθοῦσαν διαγωγήν σου. Δὲν βλέπω, ἐν τῇ γενομένῃ ἐν σοὶ μεταβολῇ, εἰμὴ ἀγαθήν τινα ἔμπνευσιν ἄνωθεν κατελθοῦσαν. Εἰσέρχεσαι ἤδη εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην τῆς ζωῆς, καθ' ἣν ὀφείλεις ν' ἀπεκδυθῇς παντὸς ὑπολειφθέντος ἐν σοὶ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου φυράματος· μέλλεις ν' ἀφιερώσῃς τῷ Θεῷ, ἀνεπιστρεπτεὶ, ψυχήν τε καὶ σῶμα· πρεπόντως δὲ κατενόησας τὴν νέαν σου θέσιν, τὰ νέα καθήκοντά σου. Εὐχαριστῶ τὸν θεὸν, καὶ διὰ σὲ, καὶ δι' ἐμέ· μὴ κλαίεις, Ἀδριανὲ, εἶσαι καθαρὸς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἀδριανὸς ἐνηγκαλίσθη τὸν ἡγούμενον, καὶ διευθύνθη εἰς τὸν ναὸν, μετὰ προσοχῆς ἀποφεύγων πᾶσαν ἄλλην συνάντησιν, καθότι οὐδεμίαν εἶχε ν' ἀνταλλάξῃ λέξιν, ἀξίαν τῶν προϊσταμένων του, τῶν φίλων του, καὶ τῆς ἱερότητος τοῦ τόπου.

Μ' ὅλας τὰς προφυλάξεις του, συνηντήθη παρά τινος περιχαροῦς συμμαθητοῦ του, ἀπὸ τοῦ ναοῦ ἐπιστρέφων.

— Ἔλαβες τὰ ἄμφιά σου ἐκ Παρισίων; ἠρώτησε ζωηρῶς τὸν Ἀδριανόν.

— Ἀκόμη, ἀπήντησε μὲ δισταγμὸν ὁ Ἀδριανός.

— Ἀλλὰ πότε λοιπὸν περιμένουν νὰ σὲ τὰ στείλουν; Πρέπει νὰ γράψῃς αὔριον εἰς τὸν οἰκονόμον τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου· ἐγὼ ἔλαβα τὰ ἐδικά μου· εἶναι λαμπρὰ, πολὺ ἴσως ὡραῖα, δι' ἕνα ὑποδιάκονον. Τὰ ἐδοκίμασα· τὸ στιχάριόν μου μὲ στενοχωρεῖ ὀλίγον ὑπὸ τὴν μασχάλην· τὸ ἐριουργὲς εἶναι μεγαλοπρεπές· ἤθελα νὰ τὸ ξαναστείλω εἰς Παρισίους διὰ νὰ διορθώσουν ἐκεῖνο τὸ λάθος· ἀλλὰ δὲν ἔχομεν πλέον καιρόν· θὰ ὑποφέρω ὀλίγον διαρκούσης τῆς τελετῆς. Ἠξεύρεις πόσον μεγάλη εἶναι ἡ τελετή! Θὰ χειροτονηθῶσιν εἰκοσιδύο ὑποδιάκονοι, δεκατέσσαρες διάκονοι, καὶ δεκαοκτὼ ἱερεῖς. Ἱερουργεῖ ὁ Πανιερώτατος. Δὲν εἶδες τὸ ὡράριόν μου.

— Τὸ ὡράριόν σου; ὄχι.

— Εἶναι λαμπρὸν, καὶ ὅλον ἐκ λευκοῦ σηρικοῦ· θὰ σὲ τὸ δείξω αὔριον εἰς τὸ φῶς. Μὲ τὸ ἔῤῥαψεν ἡ ἀδελφή μου.

— Ἔχεις ἀδελφήν;

— Ἠῶς!...

— Ἀ! ναί, ἔχεις μίαν ἀδελφήν· ἔχεις δίκαιον, τὸ εἶχα λησμονήσει.

— Πόσον εἶσ' εὐτυχὴς, Ἀδριανὲ, σὺ λησμονεῖς πᾶν ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὸν κόσμον· τὸν Θεὸν μόνον

διανοεῖσαι· δὲν θέλεις δυσκολευθῇ ν' ἀπαγγείλῃς τὴν ὁμολογίαν σου· τί λέγεις;

— Ὤ! θεία χάριτι, ἐλπίζω ὅτι... Καὶ σὺ λυπῆσαι περὶ κανενὸς πράγματος ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ ὁποῖον ἀφίνεις τὴν προσεχῆ πέμπτην;

— Ἐγώ, Ἀδριανέ!... τί νὰ σὲ εἴπω;... δὲν ἠξεύρω....

— Σὺ διὰ κάτι λυπεῖσαι, δὲν εἶσαι εἰλικρινὴς πρὸς ἐμέ· ἂς ἴδωμεν, λέγε....

— Σιγά! ἠμποροῦν νὰ μᾶς ἀκούσουν... Θεέ μου! πῶς μὲ κυττάζεις, Ἀδριανέ!...

— Ἂς ἴδωμεν, ἂς ἴδωμεν, λέγε, λέγε με, τί σὲ λυπεῖ;

— Ἄκουσε! εἰς σὲ μόνον δύναμαι νὰ τὸ ἐμπιστευθῶ. Ἠξεύρεις ὅτι ἀγαπῶ περιπαθῶς τὴν Μουσικήν· ἠξεύρεις ὅτι συγκροτοῦμεν τετραφωνίας καθ' ἑκάστην, εἰς τοῦ ἐξαδέλφου μου, εἰς τὴν ὁδὸν Ποδε-φέρ;

— Ναί, ναί, ἔπειτα... Λοιπόν! εἰς τοῦ ἐξεδέλφου σου, ἦσαν;....

— Ἦσαν ἄλλοι δύο φίλοι μου, οἵτινες εἶναι εἰς τὸ πολυτεχνικὸν Σχολεῖον, καὶ σήμερον διὰ τελευταίαν φορὰν ἔπαιξα τὸ μέρος μου διὰ τῆς μεγάλης βαρβίτου μετ' αὐτῶν. Ἄχ! ἐκλαύσαμεν πολὺ ὅταν ἀπεχωρίσθημεν!

— Ταῦτα εἶναι ὅλα διὰ τὰ ὁποῖα λυπεῖσαι;

— Αἴ! δὲν εἶναι ἱκανά! Τέλος, ἀπεφάσισα νὰ κάμω τὴν θυσίαν ταύτην εἰς τὸν Θεόν. Τὴν προσεχῆ πέμπτην ὀφείλομεν νὰ ἐκτελέσωμεν τινὰ συμφωνίαν τοῦ ut Ἄχ! πόσον εἶσαι εὐτυχής, Ἀδριανέ!...

Ἐνύκτωσε, καὶ ὁ ἄκακος νεανίας δὲν εἶδε τὴν φοβερὰν συστολὴν τὴν ἀλλοιοῦσαν τοῦ Ἀδριανοῦ τὰς παρειάς. Μετὰ μίαν στιγμὴν, οἱ δύο ἀναγνῶσται, εἶχον εἰσέλθει εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν σφαιρίστρων, ἔνθα ἡ διασκέδασις ἦν ζωηρά. Ὁ Ἀδριανὸς, τῇ βοηθείᾳ τοῦ θορύβου, ἀνέβη εἰς τὸν διάδρομον διὰ ν' ἀγρυπνήσῃ.

Ἦν δὲ αὕτη μία τῶν ἐξημμένων ἐκείνων νυκτῶν, ὡς τὰς γνωρίζουσιν εἰς τὸ μοναστήριον οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, οἵτινες καταφρονοῦσιν ἑαυτοὺς διὰ τὴν φύσιν τοῦ ὀργανισμοῦ των, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἀπέθεντο πρὸ τοῦ βωμοῦ, τὴν καταναλίσκουσαν αὐτοὺς ἐσωτερικὴν δᾷδα, νομίζοντες αὐτὴν ἁγίαν, καὶ οἱ ὁποῖοι ἀργότερον ἀπέσβεσαν αὐτὴν, ὅπως τὴν ἀνάψωσι πάλιν ἀπὸ τῆς βεβήλου ἑστίας, συνεπάγοντες μεθ' ἑαυτῶν, λύπας, ἐλέγχους τοῦ συνειδότος, ὡς ὁ κακοῦργος ἱερόσυλος, ὅστις ἀπέσβεσε τὴν λαμπάδα τοῦ θυσιαστηρίου διὰ νὰ ὑπεξαιρέσῃ, βοηθείᾳ τοῦ σκότους, τὸ ἅγιον ἀρτοφόριον, καὶ νὰ παραδώσῃ ἔπειτα τὸ ἅγιον ποτήριον εἰς χεῖλη ἀσεβῆ, εἰς τὰ ἐγκόσμια ἐκεῖνα ὄργια, ὑφ' ὧν λυποῦνται οἱ εὐδαίμονες.

Ἡ ὀλεθριωτέρα τῶν νυκτῶν ἐκείνων, ἐκάλυψε τέλος τὸν Ἀδριανὸν διὰ τοῦ σκότους της, καὶ ὀλίγου δεῖν νὰ τὸν πνίξῃ διὰ τῆς διπλῆς συνθλίψεως τοῦ πάθους, καὶ τῆς ἀπελπησίας. Πρὸς τὸν πόδα τῆς κλίνης του, εἷς ἐκ τῶν φίλων του, εἶχεν ἐφαπλώσει μετά τινος ἱεροσπουδαστικῆς κομψότητος, τὰ ἱερὰ ἄμφια ἱεροδιακόνου· ἐν ὡραῖον στοιχάριον καινὸν, φθόνου ἀντικείμενον διὰ τοὺς χειροτονουμένους νέους· μίαν ζώνην ἐκ σηρικοῦ μὲ νερὰ, τὸ ὠράριον, τὰ ὑπομάνικα, τὰ παράσημα τῶν ἀγνωτέρων καὶ ἱερωτέρων καθηκόντων. Ἐθεώρει δὲ ταῦτα πάντα ὁ Ἀδριανὸς, ὡς θεωρεῖ ὁ δεσμώτης τὴν μέλλουσαν νὰ περιβάλῃ τοὺς πόδας του ἅλυσιν. Τὴν ἐπιοῦσαν ἔμελλεν, εἰς τὸν Ἅγιον Σουλπίκιον, νὰ ἐνδυθῇ τὴν στολὴν τοῦ στρατιώτου τοῦ Θεοῦ. Ὥρας τινὰς ἀκόμη, καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὁ δάκτυλος, χαλκοῦν παρενέβαλλε μεταξὺ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ φραγμὸν, τὸν ὁποῖον οὐδεμία δύναται ν' ἀνατρέψῃ ἰσχὺς, χωρὶς νὰ χαροποιήσῃ τὸν ᾅδην καὶ νὰ λυπήσῃ τοὺς ἀγγέλους.

Ὁ Ἀδριανὸς ἀπεκοιμήθη ἐπὶ μικρόν· ἀναντιρρήτως ὁ διάβολος τῷ ἔπεμψε τὸν ὕπνον τοῦτον. Τεταραγμένη ἀγρυπνία ἤθελεν ἴσως τὸν σώσει· ἡ δὲ στιγμὴ αὕτη τῆς ἀναπαύσεως τὸν ἐξηφάνισε.

Εἶδεν ἐν ἐνύπνιον! ἐνυπνιάσθη ὅτι ἦν εἷς τῶν Βερσαλλιῶν τὸν κῆπον, ἐπὶ τοῦ λειμῶνος τοῦ φέροντος εἰς τὴν μεγάλην δεξαμενὴν, καὶ ἤκουσεν ἀριστερόθεν ἐρχομένην διὰ τοῦ ψιθυρισμοῦ τῶν φύλλων, φωνὴν, ὀνομαστὶ αὐτὸν προσκαλοῦσαν, φωνὴν γλυκεῖαν, ὡς τὸ πρῶτον ἐρωτικὸν σημεῖον, τὸ ὁποῖον ὁ κορυδαλὸς δίδει τῆς ἠοῦς, ἐπὶ τῆς κορυφῆς Ἰταλικῆς αἰγείρου. Ἐστάθη δὲ πρὸ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀρτέμιδος, τὸ ὁποῖον ἐθεώρει αὐτὸν μὲ γλαυκοὺς καὶ ζωηροὺς ὀφθαλμούς. Μία δὲ τοιαύτη ἀνίσχυρος εἰσέτι ἐντύπωσις συνετάραξε τὸν δυστυχῆ Ἀδριανὸν κοιμώμενον· ἠσχύνθη ἑαυτόν· τὸ ἄγαλμα ἀπὸ τῆς κρηπίδος του καταβὰν, ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ τὰς μαρμαρίνους του χεῖρας, ἁβρὰς καὶ χνοώδεις, ὡς ἡ ἐπιδερμὶς δεκαπενταετοῦς παρθένου. Αἱ δὲ πέριξ πηγαὶ μελωδικῶς ἐν μικροῖς πίδαξιν ἔψαλλον· τὸ φύλλωμα, ἀντήχει ἀπὸ ἐναέρια ἄσματα ὡς μυριόπτηνος κλωβός. ὁ δὲ λειμὼν, ἦν ὡς ψηφωτὸν ἐξ ἡλιοτροπίων, τὸ ὁποῖον ἐθώπευε γλυκὰ τὸ πέλμα τῶν γυμνῶν ποδῶν, καὶ ἀρωμάτιζε τὸν ἀέρα ἀπὸ τερπνοτάτην εὐωδίαν. Ὁ Ἀδριανὸς χαυνωθεὶς ἔπεσεν ἐπὶ τῆς χλόης· δὲν ἤκουε δὲ εἰμὴ ἀμυδρῶς μόνον τῶν πηδάκων τὰ παίγνια, καὶ τῶν πτηνῶν τὸ κελάδημα· ἐπροσπάθησε νὰ λαλήσῃ· οἱ λόγοι ἐξέπνευσαν ἐπὶ τῶν σπασμοδούντων χειλέων του.... Ἐξύπνησεν ἔντρομος.

Εἰς τὸ ὠχρὸν τοῦ ἡμισβύστου λύχνου του φῶς, διέκρινε τὸ ὠράριόν του σταυροειδῶς ἐξηπλωμένον ἐπὶ τοῦ κάτω μέρους τῆς κλίνης του.

— Ὄχι, ὄχι, ἀνέκραξε, ποτέ! ποτέ! Τοῦ Θεοῦ ἐγκαταλειπόντος με, ἐγκαταλείπω κἀγὼ αὐτόν!

Ἦν δ' ἡ τῶν ἡμερῶν ἡμέρα, ἡμέρα πανηγύρεως, ἡ ἑορτὴ τῶν ἐκλεκτῶν· εἰς τὰς πρώτας τῆς ἠοῦς μαρμαρυγὰς, τὸ ἱεροτροφεῖον ἅπαν ἐξηγέρθη τοῦ ὕπνου ἐν χαρᾷ· θόρυβος χαρμονῆς ἐνεπλήρου τοῦ ὑπνωτηρίου τοὺς διαδρόμους. Οἱ δὲ προθυμότεροι, κατέλαβον τὰς μελλούσας νὰ μεταφέρωσιν αὐτοὺς εἰς Παρισίους ἁμάξας.

Ὁ Ἀδριανὸς ἐλιγγιῶν διὰ τὸν ἀσυνήθη τοῦτον θόρυβον, ἐνεδύετο μηχανικῶς, καὶ δὲν ἀπεκρίνετο εἰς τὰς περὶ ῥαθυμίας κατηγορίας τῶν φίλων του, ἃς διὰ τῆς θύρας καὶ τοῦ λεπτοῦ διατειχίσματος, κατ' αὐτοῦ ἐξετόξευον.

Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν, ἡ αὐστηροτέρα σιωπὴ παρηγγέλθη ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου, τὸ ὁποῖον καθησύχασεν ὀλίγον τὸν Ἀδριανόν. Ἡ ἱερὰ συνοδεία διῆλθε τὸ Βωγιράρδον καὶ ἔφθασεν ἐνωρὶς εἰς ἅγιον Σουλπίκιον, ὅλον λάμποντα ἀπὸ τὴν φωταγωγίαν, ὅλον εὐωδιάζοντα ἀπὸ λιβανωτόν.

Ἄπειρον πλῆθος ἐπλήρου τὸν ναόν· τὸ θυσιαστήριον ἦτο μεγαλοπρεπῶς ἠυτρεπισμένον· πολυάριθμος δὲ καὶ ἐκλάμπων κλῆρος, περιεκύκλου τὸν θρόνον ὅθεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἶλκεν ὅλων τὰ βλέμματα. Οἱ χειροτονηθησόμενοι ἀναγνῶσται, ἵσταντο παρὰ τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ ἐν ἡμικυκλίῳ Αἱ δὲ εἰκόνες τῶν εὐαγγελιστῶν ἐφαινοντο προσμειδιῶσαι αὐτοῖς. Ὁ Ἀδριανὸς εἶχε κεκλιμμένην τὴν κεφαλὴν· διελογίζετο περὶ παραιτήσεως.

Ὁ ἀρχιδιάκονος ὑψώσας τὴν φωνὴν εἶπε: « Οἱ μέλλοντες χειροτονηθῆναι ὑποδιάκονοι, προσελθέτωσαν. »

Καὶ ἐκάλει κατ' ὄνομα ἕνα ἕκαστον. Ὁ δὲ προσκαλούμενος νεόφυτος, ἀπεκρίνατο «πάρειμι». Ὁ Ἀδριανὸς οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Ὁ ἀρχιδιάκονος ἐπανέλαβε τὸ ὄνομα· ὁ δὲ Ἀδριανὸς ἀπεκρίνατο «ἄπειμι». Οὐδεὶς προσέσχε.

Γυνὴ δέ τις διεχύνετο εἰς δάκρυα παρὰ τὰ δρύφακτα τοῦ θυσιαστηρίου· ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἀδριανοῦ. Εἶχε φθάσει πρωΐ, πρὸς τὸ ἐξημέρωμα, ἀπὸ Κομπιένης, ὅπως μετάσχῃ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ τέκνου της· ἦν δ' εἰς ἄκρον περιχαρὴς ἡ εὐσεβὴς γυνή. Δὲν ἀπέσπα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, παρὰ διὰ νὰ τοὺς ἀτενίσῃ ἐπὶ τοῦ Ἀδριανοῦ· ἡ μητρικὴ αὐτῆς ὑπερηφάνεια, ἐπεθύμει νὰ κάμῃ πάντας τοὺς παρεστῶτας συμμετόχους τῆς εὐτυχίας της: Ἐχορήγει τῷ ὑπεραγαπητῷ αὐτῆς υἱῷ πάσας ὅσας τὸ γῆρας της ὑπεσχετο παρηγορίας. ἔβλεπεν ἐντὸς ἐγγυτάτου μέλλοντος, τὴν ἀνεκλαλήτου εὐφροσύνης ἡμέραν, καθ ἣν ἡ ἱεροσύνη ἔμελλε νὰ ἐμπιστευθῇ τῷ Ἀδριανῷ· τὸν ἠκολούθει νοερῶς ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ μυσταγωγίᾳ, ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ διδαχῇ· ἐθεώρει μεθ' ἡδονῆς τὸ θυσιαστήριον ἐνῷ ὁ υἱὸς θὰ ἐπικαλεῖτο ὑπὲρ τῆς μητρὸς τὸ «μνήσθητι» κατὰ τὴν ὥραν τῆς μετουσιώσεως, τὸν ἄμβωνα ἐφ' οὗ ἔμελλεν ὁ Ἀδριανὸς, ἀναβὰς, νὰ κηρύξῃ τοῖς ἀνθρώποις τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἀσεβεῖς ἀδυνατοῦσι νὰ κατανοήσωσι τὸν θησαυρὸν τῆς χαρᾶς ὅστις ὑπάρχει εἰς τὴν καρδίαν μητρὸς, ἥτις βλέπει τὸν υἱὸν αὐτῆς μυούμενον τὰς σεβασμίους τελετὰς, τὰ θεῖα τοῦ θυσιαστηρίου μυστήρια. Ἡ μήτηρ τοῦ Ἀδριανοῦ ἐξέπνεεν ἀπὸ τῆς χαρᾶς.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐγονυπέτησεν ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θυσιαστηρίου· ὁ δὲ χορὸς ᾖσε τῶν ἁγίων τὰς παρακλήσεις. Εἶναι ἡ ἔνδοξος ἀπαρίθμησις τῆς θριαμβευσάσης τῶν μαρτύρων ὁμηγύρεως. Ἐνθαρρύνει αὕτη τοὺς πολεμοῦντας εἰσέτι εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην τοῦ κλαυθμῶνος.

Ὁ Ἀδριανὸς ἤκουε μετὰ ῥεμβασμοῦ τὰς περιηχούσας ταύτας πρὸς τοὺς ἁγίους ἐπικλήσεις, ὅπως πρεσβεύσωσιν ὑπὲρ τῶν ζώντων. Ἐπεκαλοῦντο τὸν Παῦλον, ὅστις ἀπὸ διώκτου τῆς πίστεως, ἐγένετο μάρτυς, τὸν Ἰωάννην, τὸν Στέφανον, ὃς ἐλιθοβολήθη· Τὸν Λαυρέντιον δοξάσαντα τὸν Θεὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς· Κοσμᾶν καὶ Δαμιανόν, Γερβάσιον καὶ Πρωτάσιον· τὴν ἁγίαν Θηρεσίαν, ἥτις ἔστεργε τὸ ζῆν, μόνον διὰ νὰ βασανίζηται: τὸν Ἱερώνυμον, ὅστις ἐσκέπτετο τῆς Ῥώμης τας ἡδονὰς ὑπὸ τὸν φοίνικα τῆς ἐρήμου· τὸν Αὐγουστῖνον, ὃν ἡ μήτηρ αὐτοῦ συνοικήλλαξε μετὰ τοῦ Θεοῦ... Εἰς το ὄνομα τοῦτο ὁ Ἀδριανὸς, ἀνύψωσεν, ἀποτόμως τὴν κεφαλὴν, καὶ ἔρριψε ταχὺ ἐπὶ τοῦ πλήθους βλέμμα. Εἶδε ἓν πρόσωπον κατακλυζόμενον ὑπὸ τῶν δακρύων τῆς χαρᾶς, πρόσωπον γνωστότατον, προσφιλέστατον, σεβαστώτατον. Εἶδε τὴν μητέρα του, ἄλλην Μονικίαν, ἱκετεύουσαν ἀναμφιβόλως δι' αὐτὸν, νέον Αὐγουστῖνον. Ἡ εὐσεβὴς γυνὴ ἐχαιρέτησε τὸν υἱόν της, μειδιῶσα διὰ μέσων τῶν δακρύων. Ὁ Ἀδριανὸς δὲν ἀπέδωκε τὸν ἀσπασμόν· ἠτένισε πολὺν καιρὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ προσώπου ἐκείνου, ὅπου ἠυτρεπίζετο τοσαύτη εὐδαιμονίας συγκίνησις, ὅπως ἐξαντλήσει ἐκεῖθεν ὀλίγου θαῤῥος, διὰ τὴν φοβερὰν τῆς ἡμέρας ἐκείνης δοκιμασίαν. Ὁ διάβολος, φεῦ! ἠγρύπνει!

Ἡ παράκλησις ἐτελείωσεν· ὁ ἀρχιδιάκονος προσήνεγκε τοὺς ἀναγνώστας ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ ἀρχιεπισκόπου, καὶ εἶπεν αὐτῷ· «Ἡ ἁγία μήτηρ καθολικὴ ἐκκλησία ἐξαιτεῖται παρὰ σοῦ, τὸ χορηγῆσαι τὴν ἱεροδιακονίαν τοῖς ἐνταῦθα παροῦσι κληρικοῖς.» «Ὁ ἀρχιεπίσκοπος. — Γινώσκεις εἰ ταύτης ἠξίωνται;» «Ὁ ἀρχιδιάκονος.— Ἐφ' ὅσον ἔξεστι τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀδυναμίᾳ, ἀξίους εἶναι αὐτοὺς βεβαιῶ τοῦ ἱεροῦ τούτου βαθμοῦ.» Ὁ ἀρχιεπίσκοπος.— «Τέκνα ἀγαπητὰ! ἀπέχετε τῶν κατὰ τῆς ψυχῆς στρατευομένων σαρκικῶν ἡδονῶν· ἐστὲ λαμπροί, καθαροί, ἁγνοί, ὡς προσήκει τοῖς λειτουργοῖς τοῦ Χριστοῦ.»

Οἱ λόγοι οὗτοι ἁρμονικῶς περιήχησαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ προφέρον τούτους ἱερὸν στόμα, ἔδιδεν, αὐτοῖς χάριν πνευματικὴν, διαπερῶσαν τὰς καρδίας, καὶ ἁγνίζουσαν αὐτὰς ἀπὸ παντὸς γηΐνου φυράματος. Ἐπὶ τοῦ Ἀδριανοῦ ὅμως δὲν ἐπέφερον τὸ ἁγνὸν αὐτῶν ἀποτέλεσμα. Ἐξήγειρον αὐτὸν ὡς ἐξ ὕπνου, ὡς ἄκανθαι. Εἰς τὴν εὐσεβεστέραν διαλεκτον, ὑπάρχει μυστηριώδης τις ἡδυπάθεια, ἥτις σὲ κάμνει νὰ σκέπτῃσαι τὸν κόμνον, ἂν δὲν σ' ἀναγάγῃ ταχέως εἰς τὸν οὐρανόν. Οἱ μεταβάντες ἀπὸ τῆς παιδικῆς εἰς τὴν ἐφηβον ἡλικίαν ἐντὸς μάνδρας μοναστηρίου, ἐκεῖνοι μόνοι ἠξεύρουσιν ὁποία ἄπειρος τῆς ψυχῆς συγκίνησις τοὺς καταλαμβάνει αἴφνης, ὅταν ἡ προσευχὴ προφέρεται διὰ παθητικῶν τόνων, διὰ λόγων ἀγάπης, διὰ στίχων ἐγκωμιαστικῶν καὶ ἡδέων, εἰς οὓς ἀκοκρίνονται φωναὶ νέων παρθένων, φωναὶ γλυκεῖαι, ὡς ὁ ἦχος ὁ καταπίπτων καὶ τρέμων ἐπὶ χρυσοῦ κώδωνος.

. . . . . .

Οὕτω λοιπὸν ἡ φωνὴ τοῦ κόσμου, μυστικὴν δανειζομένη γλῶσσαν, ἐκράτει τὸν Ἀδριανὸν ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θυσιαστηρίου. Δὲν εἶχε εἰμὴ μίαν μόνην νὰ εἴπῃ λέξιν διὰ νὰ ἦναι μὲ τὸν Θεόν, ἂν μ' ὅλα ταῦτα, δύναταί τις νὰ ἦναι μὲ τὸν Θεόν, ὅταν εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς καρδίας του φέρει εἰκόνα, εἰς τὴν ὁποίαν θύει μυστικῶς.

Εἰς τὰς κρισίμους ταύτας ἡμέρας, ἡ διάνοια εἶναι τοσοῦτον ταχεῖα, ὥστε δύναται νὰ συγκεφαλαιώσῃ ὅλας τὰς κοσμικὰς καὶ θείας δημηγορίας. Ὁ Ἀδριανὸς παρετήρησε περὶ ἑαυτόν, εἶδε γλυκεῖαν καὶ εὐτυχῆ αὐταπάρνησιν ἐπὶ τῶν προσώπων τῶν φίλων του. Ὄπισθέν του, εἶδε τὸν κόσμον μὲ τὰ θέλγητρά του, τὴν τύρβην του, καὶ τὰς ἀνησίας του, ἄλλη ἄβυσσος, εἶπε, κόλασις ἑκατέρωθεν. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων κρημνῶν, ἐφάνη εἷς ἄγγελος, ἡ ξανθὴ παρθένος τοῦ Τριανόν· χαρίεσσα εἰκών, ἄποξ διοραθεῖσα, καὶ αἰωνίως παροῦσα. Ὁ Ἀδριανὸς ἐθώπευσε τὸ φάσμα τοῦτο, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, ἠρώτησεν ἑαυτὸν ἂν ἠδύνατο νὰ τὸ λησμονήσῃ· ὄχι, ὄχι, ἡ περιχαρὴς εἰκὼν θέλει τὸν ἀκολουθήσει πανταχοῦ κατὰ τὸν ἱερατικὸν αὐτοῦ βίον, ἐπὶ τοῦ ἀμβωνος, ἐν τῷ ἐξομολογητηρίῳ, ἐν τῇ μετουσιώσει· θέλει περιτυλίξει αὐτὸν εἰς ἱστὸν ἱεροσυλιῶν. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην καθ' ἣν δύναται νὰ σκέπτηται περὶ αὐτῆς ἀναμαρτήτως, ποίαν ἔχει ἰσχὺν ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, τὸ ἄσμα τοῦ ἀρχιδιακόνου, αἱ ἀργαὶ καὶ εὐσεβεῖς ψαλμῳδίαι τῶν φίλων του; Ὁ Ἀδριανὸς εἶναι εἰς Τριανόν· συμπιλεῖ τὴν θάλλουσαν χλόην· ἀκούει τὴν πρόσθιξιν μιᾶς ἐσθῆτος, τὸν ἦχον τῆς φωνῆς ἑνὸς ἀγγέλου· ἀναλεῖ τὸ ἐνύπνιον τῆς τελευταίας νυκτός. Εὑρίσκεται πάλιν ὑπὸ τὴν ἐπίῤῥοιαν πυρετώδους ἡδυπαθείας, ἥτις ἐν τῇ ἐξεγέρσει του, ἔπραξεν ἔγκλημα, καὶ κλείει τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ μὴ βλέπῃ πλέον τὴν μητέρα του, τὴν ἀθλίαν μητέρα του, ὅλην χαίρουσαν διὰ τὸν υἱόν της.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος προσκαλεῖ ὀνομαστὶ τὸν Ἀδριανόν.

— Τίς μὲ φωνάζει; ἀνέκραξεν ὁ νέος· εἶναι δὲ ὠχρὸς καὶ σπασμωδικός· οἱ φίλοι του τὸν περικυκλοῦσι καὶ φέρουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἱεράρχην.

— Λάβε, τῷ εἶπεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος, τὸ λευκὸν τοῦτο περιτραχήλιον ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ....

Μέγας ἐγένετο θόρυβος ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ· ἡ τελετὴ διεκόπη· γυναικεῖα κραυγὴ ἀντήχησεν ἐν τῷ ναῷ· τὸ πλῆθος κινεῖται, παρατηρεῖ ἐρωτᾷ. Ὁ Ἀδριανὸς εἶχε δραπετεύσει ἀπὸ τοῦ βωμοῦ, ὡς ταῦρος ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ θυσιάζοντος.

Τὴν ἐπιοῦσαν, ἐν τινι μικρᾷ οἰκίᾳ τῆς Κομπιένης, ἡ μήτηρ τοῦ Ἀδριανοῦ ἐλάλει πρὸς αὐτὸν οὕτω·

— Ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγάλη, υἱέ μου· σὲ ἐκάλει παρ' αὐτῷ, καὶ σὺ παρήκουσας τῆς φωνῆς του· ἀλλὰ θέλει σὲ συγχωρήσει. Σώζεταί τις ἐν τῷ κόσμῳ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀρκεῖ μόνον νὰ ζῇ, κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου. Σὺ δύνασαι ἀκόμη νὰ εὕρῃς θεῖον εὐτύχημα εἰς τὸν γάμον, μὲ μίαν γυναῖκα, καὶ τέκνα· εἶναι θεία ἡ ἐπίκλησις ἑνὸς πατρὸς οἰκογενείας. τὸ ν' ἀνατρέφῃ τις πλάσματα διὰ ν' ἀγαπήσωσι καὶ ὑπηρετήσωσι τὸν Θεόν, εἶναι χριστιανικὴ ἀποστολὴ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἀνταμείβει ὅταν ὁσίως ἐκπληρωθῇ. Ἄκουσον τὴν μητέρα σου. Ἀδριανέ· προσευχήθητι πρὸ πάντων μετὰ πίστεως, ζήλου καὶ πεποιθήσεως, ὅπως σοὶ ἀποστείλῃ ὁ Θεὸς τὴν ἐκλεκτὴν νύμφην ὡς ἀπέστειλέ ποτε τὴν Ῥεβέκαν.

Ναί, θέλεις τὴν εὕρει ἀξίαν σοῦ τὴν οὖσαν ἐν ταῖς εὐχαῖς σου· θέλετε συνενώσει τὰς δύο καρδίας σας· ἐκείνη ἔσται ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν σου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός σου· μὴ κλαίεις τοῦ λοιποῦ, τέκνον, ἐλθὲ ἐναγκαλίσθητι τὴν μητέρα σου, τὴν καλήν σου μητέρα ἥτις δὲν ζῇ πλέον εἰμὴ διὰ σε, ἥτις πάσχει διὰ τοὺς πόνους σου, ἥτις θὰ ἦναι τόσον εὐτυχὴς διὰ τὴν χαράν σου....

— Δὲν ἐξεύρεις πόσην ἔχω ἀνάγκην τῶν λόγων σου, ἀγαθή μου μῆτερ, τῇ ἔλεγεν ὁ Ἀδριανός. Ὦ! λάλει με πάντοτε τοιουτοτρόπως· ἐπαναλάμβανέ μοι νὰ τὴν ἀνακαλύψωμεν εἴς τινα γωνίαν τοῦ κόσμου τούτου, ἂν δὲν ἦναι ἄγγελός τις, τὸν ὁποῖον ἄλλοτε ὁ Θεὸς ἔστελλεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ἦσαν καθαροί. Ἡ φωνή σου ἐθεράπευσεν ἤδη τὸν πυρετόν μου, ἐδρόσισε τὸ αἷμά μου· αἰσθάνομαι ὑγιὴς καὶ ἀτάραχος.... Ὦ! ὁποία φρικώδης σκηνὴ χθὲς εἰς τὴν ἐκκλησίαν! εἰπέ, μῆτερ μου, ποῖον σκάνδαλον!

— Ἂς μὴ σκεπτώμεθα πλέον περὶ αὐτοῦ, τέκνον μου....

— Ναὶ μῆτερ μου, ἂς μὴ σκεπτώμεθα πλέον... Εἶναι ὀχληρόν!...

— Δὲν ἀγαπᾷς κάλλιον νὰ ἦσαι ἐλεύθερος ἀπὸ πᾶσαν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας συνθήκην, παρὰ δεσμευμένος διὰ τῆς ὁμολογίας σου, ἥτις ἤθελεν ἴσως σὲ καταστήσει ἱερόσυλον;...

— Ὄχ! ναί, ναί, μῆτέρ μου, ἱερόσυλον!.... Εἶμαι ἥσυχος, εἶμ' εὐτυχής.... Θὰ τὴν εὕρωμεν, ἀλήθεια;

— Ποίαν, παιδί μου;

— Τὸν ἄγγελον.....

— Ἄχ! ναί, Ἀδριανέ μου, τὸν ἄγγελον τοῦ Τριανοῦ· ἔσο ἥσυχος... ὁ θεὸς θέλει μᾶς βοηθήσει· ὁ Θεὸς συγχωρεῖ τὸν ἁγνὸν ἔρωτα· ὁ γάμος εἶναι ἓν μυστήριον....

— Βέβαια, εἶναι μυστήριον ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καθιερωθὲν, ὡς διαταγή.... Δύναταί τις νὰ ἁγιασθῇ εἰς πᾶσαν περίστασιν.... Ὅλος ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ ἦναι ἱερεῖς.

— Καλὰ, τέκνον μου, ἐμειδίασες· τοῦτο εἶναι σύμπτωμα θεραπείας.... Δός μοι τὴν χεῖρά σου, διὰ νὰ ἴδω τὸν σφυγμόν σου.... Ἔχεις μόνον ἐλαφρόν τινα ἐρεθισμόν.... σχεδὸν τίποτε.... Εἶναι θαῦμα ἔπειτα ἀπὸ τὴν κακὴν νύκτα τὴν ὁποίαν....

— Τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν, μῆτέρ μου.... Νομίζετε, ὅτι κατοικεῖ εἰς Βερσαλλίας;...

— Ποῖος;....

— Ἡ γυνή....

— Ἄχ!... ναί, εἰς Βερσαλλίας ἢ εἰς Παρισίους... Θὰ τὴν εὕρωμεν φίλε μου. Σκέφθητι περὶ τῆς ἀναῤῥώσεώς σου, εἶναι τὸ σύσιωδέστερον.

— Εἶμαι ἐντελῶς καλά, μῆτέρ μου· δύναμαι νὰ

σηκωθῶ, δύναμαι νὰ περιπατήσω· αὔριον θὰ ὑπάγω εἰς Βερσαλλίας.

— Ὄχι, φίλε μου, περίμενε, δὲν εἶσαι εἰσέτι ἀρκετὰ ἰσχυρός.

— Αἴ λοιπόν! μεθαύριον.... Λέγεις νὰ ἦναι πλουσία;

— Δὲν εἶσαι καὶ σὺ ἐπίσης πλούσιος; τὰ ἐμὰ, σὰ ἐστί. Ἔχεις εἴκοσι χιλιάδων φράγκων πρόσοδον· διὰ τοῦ πλούτου σου δύνασαι νὰ ἔχῃς ἀξιώσεις καὶ εἰς τὴν αὐλήν· νέος, πλούσιος καὶ ὡραῖος, ποία γυνὴ δὲν θέλει γίνει σύζυγός σου;

Ἐκτὸς ἐάν....

— Ἐκτὸς ἐάν;...

— Ἐὰν ἦναι ἤδη μεμνηστευμένη....

— Ὄχι, ὄχι, εἶναι ἀδύνατον! Μία νεᾶνις δεκαὲξ ἐτῶν τὸ πολύ.... Ὦ μῆτέρ μου, πόσον εἶσαι εὐτυχὴς διότι δὲν ἠγάπησας μίαν γυναῖκα!

— Παιδίον!... ἄκουσόν με· σὺ ἐπέρασες πολλὰ τεταραγμένην νύκτα· πίστευσόν μοι, κοιμήσου ὀλίγον· ὁ ὕπνος θὰ σὲ ἰατρεύσῃ· δὲν σ' ἀφίνω διόλου, ἐγώ, μένω εἰς τὸ προσκεφάλαιόν σου· θέλω παρατηρήσει τὸν ὕπνον σου.

— Ἀγαθή μου μῆτερ! Ναὶ ἔχεις δίκαιον· θέλω νὰ κοιμηθῶ μίαν ὥραν. Ἂν ὁ ὕπνος μου ἦναι κοπώδης, ἐξύπνησόν με.... Φοβοῦμαι τὰ ἐνύπνια... Εἰπὲ, δι' ἐμὲ, ἐνῷ κοιμοῦμαι, τὸν ὕμνον **Te lucis ante terminum**· οὗτος ἀποσοβεῖ τὰ κακὰ ἐνύπνια.

— Ναί, τέκνον μου, ὁ ἀγαθός σου ἄγγελος νὰ σὲ ἐπισκιάσῃ διὰ τῶν πτερύγων του! Κοιμήσου, θέλω προσευχηθῆ.

Μετὰ καιρόν τινα, ἡ πόλις τῆς Κομπιένης περιεκοσμεῖτο ὑπὸ σημαιῶν ἐπὶ τῶν ὀροφῶν τῶν κωδωνοστασίων· ἦν δὲ μεγάλη βασιλικὴ ἑορτή· τὸ μέγαρον ἔλαμπεν ἀπὸ τὸν καλλωπισμόν· ὁ παράδεισος ἦν ὅλος τερπνὸς ἕνεκα τοῦ θορύβου καὶ τοῦ πλήθους. Ὁ Ἀδριανὸς, πάντοτε μελαγχολικὸς, ἐπειδὴ ὁ ἄγγελος τοῦ Τριανοῦ εἶχεν ἀναβῆ εἰς τοὺς οὐρανοῦς, ὡς τὸ ἔλεγεν εἰς τὴν μητέρα του, ὁ Ἀδριανὸς ἦλθε ν' ἀναμιχθῇ μὲ τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, ὅπως ἀπολαύσῃ μικρᾶς διασκεδάσεως.

Μυρίαι ὁμηγύρεις περιέργων εἶχον συναθροισθῆ ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ μεγάρου, καὶ ὅλων τὰ βλέμματα ἐφ' ἑνὸς μόνου συνεκεντροῦντο σημείου. Ὁ Ἀδριανὸς ἐκυριεύθη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς περιεργείας τὸ μίασμα, παρετήρει καὶ αὐτὸς εἰς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν· ὅλων τὰ βλέμματα ἠκολούθουν μετὰ θαυμασμοῦ γυναῖκα μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένην. Ὁ Ἀδριανὸς ἐγονυπέτησεν ὑπὸ τῆς ἀδυναμίας· οἱ πλησίον του ἔδραμον, καὶ τῷ ἔτειναν τὴν χεῖρα νὰ τὸν ἀνεγείρωσι, καθότι ἦν ὡς πτῶμα ὠχρός

— Ἰδοὺ αὕτη, τέλος πάντων, εἶπε! τὸν ἐκάθισαν ἐφ' ἑνὸς ἐδράνου ἐκ χλόης.... Αἱ δύο του χεῖρες ἦσαν τεταμμέναι πρὸς τὴν ὀπτασίαν.

— Ἠξεύρετε τίς εἶναι ἡ γυνὴ αὕτη; ἠρώτησε τὸν συνδραμόντα αὐτὸν ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ του.

— Μάλιστα, κύριε, τὸν ἀπήντησε.

— Τὴν γνωρίζετε!

— Ὅλος ὁ κόσμος τὴν γνωρίζει, καλέ μου κύριε.

— Ὁ ἄγγελος τοῦ Τριανοῦ! Ὦ πόσον εἶναι ὡραία!.... Καὶ τί κάμνει ἐδῶ;...

— Ἔρχεται νὰ ὑπανδρευθῇ!...

— Νὰ ὑπανδρευθῇ!.... Καὶ ποῖον;...

— Ἀλλὰ πόθεν ἐξεφύτρωσες καλέ μου κύριε;

— Ποῖον;....

— Τὸν βασιλέα τῶν Βέλγων.

Ὁ Ἀδριανὸς ἀφῆκε πένθιμον στεναγμὸν καὶ ἔπεσε κατὰ γῆς πρηνής.

Ἀλλὰ δὲν ἀπέθανεν· Ὁ Θεὸς καὶ ἡ μήτηρ του ἦλθον εἰς βοήθειάν του. Ὁ Ἀδριανὸς εἶναι σήμερον ἀξιόλογος σύζυγος, εἰς Βαταβίαν. Ἐνυμφεύθη τὴν ἀνεψιὰν τοῦ διοικητοῦ, καὶ διδάσκει τὴν κατήχησιν εἰς τοὺς Μαλαίους δούλους.

(ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Ι. Σ. Γ.

ΣΕΛΙΜΗΣ.

ΣΥΔΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ.

Ι.

Ὁ Σελίμης ἦν κύων τις ἱσπανικὸς ὡραῖος καὶ ὡς τὴν χιόνα λευκὸς, ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς μεγάλους μέλανας, ῥῖνα ῥοδόχρουν, καὶ τὴν εὐγενεστέραν μὲν τοῦ κυνείου εἴδους καταγωγὴν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ σκότους τοῦ χρόνου περικαλυπτομένην.

Οἱ κύνες, ὡς οἱ ἄνθρωποι, ἔχουσι τὴν ἀριστοκρατίαν αὐτῶν, διαφέρει δὲ ταύτης ἡ ἡμετέρα, καθότι ἐκείνη μὲν ἐπὶ φυσικοῦ νόμου, ἡ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ ἁπλῆς στηρίζεται προλήψεως· καὶ κύνα μὲν βλέπωντις, γινώσκει τὴν γενεὰν αὐτοῦ, ἀλλὰ τίς δύναται εὐκόλως νὰ μαντεύσῃ ἀπὸ τοῦ καστανοχρόου ἐπενδύτου ἢ τοῦ ὑψηλοῦ πίλου ὅτι ὁ διαβαίνων καὶ ὑπὸ τοῦ τυχόντος παραγκωνιζόμενος, εἶνε δοὺξ ἢ κόμης.

Ὁ Σελίμης λοιπὸν ἦν κατὰ τὴν ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου ἐπικρατήσασαν ἔκφρασιν μεταξὺ τῶν σπουδαστῶν τῶν Παρισίων ἄριστος (aristo).

Ἐγεννήθη κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἀντὲν, ἔν τινι κοιτωνίσκῳ κυανολεύκῳ πρωΐαν τινὰ τοῦ μαΐου, καθ' ἣν στιγμὴν ῥοδῇ ἐπὶ τοῦ παραθύρου ἤνοιγε, πρὸς κολακείαν ἀναμφιβόλως τὸν πρῶτον αὐτῆς κάλυκα εἰς τὰ θαλπερὰ τοῦ ἡλίου φιλήματα.

Κοιτὶς αὐτοῦ ὑπῆρξε προσκεφάλαιον ἐκ μεταξοπτίλου λευκοῦ χρυσῷ διυφασμένῳ, ἡ δὲ πρώτη αὐτοῦ τροφὴ μίγμα γλυκισμάτων καὶ πλακουντίων· καὶ ἐπειδὴ ἡ μήτηρ του φιλάσθενος καὶ ἀδυνάτου κράσεως, ἀπέθανεν ἐξάγουσα αὐτὸν εἰς φῶς, τὰς πρώτας θωπείας ἐπεδαψίλευσεν ἐπὶ τῆς ὡραίας αὐτοῦ κεφαλῆς στόμα ῥοδόχρουν καὶ δροσερὸν, στόμα κεκοσμημένον ἐκ τριάκοντα καὶ δύο μαργαριτῶν, ἀντὶ ὀδόντων, καὶ ἀνῆκον εἰς πολυθέλγητρον γυναῖκα μόλις τριακοντούτην καὶ χήραν ἤδη.

Ἡ νηπιότης τοῦ Σελίμη ὑπῆρξε μία αὐγὴ ἔαρος· ἐκανακεύθη, περιεποιήθη, ἐκολακεύθη.... ἐκυλίσθη εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ ἐκοιμήθη ἡσύχως ἐπὶ τῶν μαλακωτέρων πτερῶν... ἀλλ' ἡ πενία καταπονεῖ ἐνίοτε, ὁ πλοῦτος ἀμβλύνει ἔτι συχνότερον. Ὁ Σελίμης ὁ τρώγων τὴν τροφὴν ἐντὸς ἀργυροπλάστου ἀρδανίου, ὁ ἐξ ἀγγείου ὑαλίνου πίνων, ὁ Σελίμης, ὁ ἔχων θεράποντα πεπαλωμένον καὶ φοροῦντα περιχείριά ἵνα φέρῃ αὐτὸν εἰς περίπατον, ἐμίσησε τὴν πολυτέλειαν ἕνεκεν αὐτοῦ τοῦ θεράποντος καὶ τοῦ ἀγωγέως. Ἐντυχὼν λοι-

πὸν ποτε κύνα τινὰ τῶν κοινῶν, κύνα μηδαμινὸν, βαίνοντα ἐλευθέρως ἐν ὁδῷ, ἐσφραινόμενον πᾶν τὸ προστυχὸν, ἐλυπήθη ἐπὶ τῇ εὐγενείᾳ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ, καὶ ἐπόθησεν ἐξ ὅλης καρδίας τὴν ταπεινοτέραν τῶν ἀγενειῶν. Ἡ τυχοῦσα γωνία τῷ ἐφάνη προτιμητέα τοῦ λευκοῦ καὶ ἐπιχρύσου προσκεφαλαίου, ἀνεκάλει ἡδύτατα τὰ σάρματα ἐκεῖνα, ἅπερ ὁ ὄχλος τῶν κυνῶν διασκαλεύει πρὸς εὕρεσιν ἑνὸς ὀστοῦ. Ἔκτοτε, ὡς πνευματώδης κύων, ὁ Σελίμης, ἀπεφάσισε ν' ἀποδράσῃ διὰ παντὸς, νὰ παραιτήσῃ τοὺς εὐγενεῖς τῆς τάξεώς του καὶ νὰ γείνῃ κύων ἐλεύθερος.

Καὶ οἱ κύνες ἔτι τοιαύτας ἔχουσιν ἰδέας.'

Ὁ Θεράπων αὐτοῦ ἠρᾶτο μικρᾶς τινος θεραπαινίδος ὑποδεχομένης αὐτὸν εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία. Ὁ Ἰωάννης λοιπὸν λόγῳ τοῦ νὰ συνοδεύῃ εἰς τὸν περίπατον τὸν Σελίμην, παρηκολούθει ἁπλῶς τὴν θεραπαινίδα. Ὁ Σελίμης ἐννόησε τὴν πανουργίαν τοῦ θεράποντος, καὶ ὠφελήθη ἐξ αὐτῆς.

Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν οἱ ἐρασταὶ ἐπροχώρησαν πλέον τοῦ δέοντος ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ τῆς τρηφερότητος, διέσπασε τὸν ἀγωγέα, ἔφυγε χωρὶς οὐδὲ γρὺ νὰ προφέρῃ, καὶ βυθιζόμενος εἰς τὸ πλῆθος, ἔτρεχεν ἐπὶ μίαν ὥραν.

Ὁ Σελίμης ἐπραγματοποίει τὸ ὄνειρον αὐτοῦ· τὴν ἐλευθερίαν.' Ἀλλ' ἐλησμόνησεν ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν πληρεῖ τὴν γαστέρα τοῦ παρόντος.

Ἐσκάλευσε τὰ σάρματα ὡς εἶδεν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τὸν μηδαμινὸν ἐκεῖνον κύνα πράττοντα, εὗρεν ἓν ὀστοῦν, ἔπειτα δύο, ἔπειτα τρία, καὶ ἐν ἑνὶ δὲν ὑπῆρξε πολὺ δυσηρεστημένος.

Τὸ ἑσπέρας κατακλιθεὶς εἰς τὴν τυχοῦσαν γωνίαν ἐκοιμήθη παννύχιος μέχρι τῆς ἐπιούσης.

Ἀφυπνώσας δ' ἐζήτησε. ὡς χθὲς, τροφὴν, κατεκλίνη τὸ ἑσπέρας εἰς ἄλλην γωνίαν, καὶ οὕτω καθεξῆς. Πόσον δὲ διήρκησεν ἡ νομαδικὴ αὕτη ζωὴ δὲν δύναταί τις ἀκριβῶς νὰ εἴπῃ· ἀλλ' ἐπῆλθε περίοδος χρόνου, καθ' ἣν τὰ ὀστὰ καὶ τὰ σάρματα ἤρχισαν νὰ δυσαρεστῶσιν αὐτὸν, καθ' ἣν εὑρίσκε τὴν ὁδὸν λίαν σκληρὰν κλίνην. Δὲν ἐλυπήθη μὲν διὰ τὴν στέρησιν τῆς προτέρας κατοικίας, δὲν ἐσυλλογίσθη νὰ ἐπιστρέψῃ παρὰ τῇ ὡραίᾳ κυρίᾳ—ὁ ἀχάριστος.'—διότι ἦν ἀλαζὼν ὡς ἀληθὴς εὐγενής· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἠνιᾶτο καὶ διενοεῖτο νὰ ζητήσῃ θέσιν κοινωνικὴν ἧττον τυχαίαν.

II.

Γεράρδος τις ζωγράφος, ἐξαίσιος τὴν τέχνην, ἀφοῦ οὐδὲν ἄλλο ἢ φήμη ἔλειπεν ἵνα γείνῃ παραδεκτὸς εἰς τὸ Λοῦβρον, φύσει μὲν ὤν, τριῶν καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, μετὰ πώγωνος ἀρτιγενοῦς, τριχῶν μελανῶν, ὀφθαλμῶν κυανῶν, ἀναστήματος πολὺ χαριεντος καὶ χειρῶν ὡραίων ἠθικῶς δὲ ἀγαθὸς νεανίας, φιλόσοφος ἐν τῇ δυστυχίᾳ, μεγαλοπρεπὴς ἐν τῇ εὐπορίᾳ, ἐσθίων μετὰ τῆς αὐτῆς ὀρέξεως καὶ πτηνὰ καὶ ἀλλάντας· ἀείποτε δὲ φαιδρὸς καὶ ἀγχίνους καὶ, πρᾶγμα σπάνιον, οὐδέποτε ἐρωτόληπτος, διισχυριζόμενος, ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν ἐρωτεύεταί τις, ἔχει ὀλιγώτερον νοῦν. αὐτὸς δὲ διατελεῖ ἔχων πολὺν, πρωΐαν τινὰ καπνίζων τὸ σιγάρον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῶν ἀνθέων περιπατοῦντος τὸ ὑδαρὲς καμηλίας τινος, ἣν ἐρίετο ν' ἀγοράσῃ . . . . ἂν ὁ πωλητὴς ἐνεπιστεύετο αὐτὸν, διότι ὁ Γεράρδος κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἦν ἄγιος ἀνάργυρος. Μὴ δυνάμενος λοιπὸν ν' ἀγοράσῃ τὸ ἄνθος τὸ παρετήρει φύλλον πρὸς φύλλον ἐνπυπῶν αὐτὸ εἰς τὴν μνήμην του, ἵνα τὸ μεταφέρῃ ἑπομένως ἐπὶ τοῦ καρυηροῦ ἀσακίου.

Τότε ὁ Σελίμης, ὃν αἱ διὰ μέσου τῶν Παρισίων ἀποδημίαι εἶχον φέρει ἐπὶ τὸ παρόχθιον τῶν ἀνθέων, διέβη παρ' αὐτῷ καὶ ἐτρίβη μαλακῶς εἰς τὰς κνήμας του.

— Τί καλὲς κύων! ἐψιθύρισεν ὁ Γεράρδος μετὰ στεναγμοῦ ζηλίας, στεναγμοῦ ἀθιγγάνου εἰς τὴν ῥῖνα τοῦ ὁποίου διαβαίνοντος τὴν ὁδὸν Τετβοὺτ, αἱ ἀναθυμιάσεις τῶν μαγειρείων φθάνουσι διαπεραστικαί.

Ἔπειτα ἀποστρέψας τὴν κεφαλὴν ἐξηκολούθησε περιεργαζόμενος τὴν δάλειαν· ἀλλὰ μετὰ ἓν τέταρτον ἡ δαλεια ἐπωλήθη καὶ τότε ὁ Γεράρδος ἐξηκολούθησε τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἀμέριμνος· στραφεὶς δὲ παρετήρησε τὸν Σελίμην παρεπόμενον.

— Ἀ! εἶπε μειδιῶν, αἰσθανεσαι τοὺς ἀλλάντας μου, πτωχέ μου φίλε, καὶ μ' ἀκολουθεῖς . . .

Καὶ ὁ Γεράρδος περιέφερε βλεμμα περὶ ἑαυτὸν παπαίνων τὸν ὑποτιθέμενον κύριον τοῦ Σελιμη· μὴ βλέπων δέ τινα ἐξηκολούθησεν, ἀνεθη τὴν γέφυραν τῆς Ἀλλαγῆς, καὶ διῆλθε τὸν Σηκουάναν . . . τοῦ Σελίμη πάντοτε παρεπομενου.

Ὁ Γεράρδος παρατηρήσας τὸ ζῶον, θωπεύσας αὐτὸ καὶ καθεσθεὶς ἐπὶ τῶν περὶ τὰ παρόχθια κειμένων ἐδωλίων, ἔσυρε τὸ προάριστον ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ ἐπενδύτου αὐτοῦ· ὁ δὲ Σελίμης ἐρρίφθη ἐνώπιον αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ποδῶν του, καὶ ἤρχισε παντομιμούμενος ἐκφραστικώτατα.

Ὁ εὐγενὴς Σελίμης ἐπείνα!

Ὁ τεχνίτης δοὺς αὐτῷ μέρος τοῦ ὄψου, ὅπερ ὁ κύων καταπιὼν καὶ τὰς χεῖρας τοῦ ἐστιῶντος αὐτὸν λείξας, ἐκλίθη ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

— Χμ! εἶπεν, ἐπιθυμῶ μεγάλως νὰ λάβω τὸν κύνα τοῦτον, ἂν δέ τις μοῦ τὸν ζητήσῃ τὸν ἀποδίδω.

Ἠγέρθη, ὁ κύων παρηκολούθησε, καὶ ἀμφότεροι, μετὰ εἴκοσι λεπτὰ, ἔφθασαν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Λαυαλου, ὅπου ὁ Γεράρδος εἶχε τὸ ἐργοστάσιον.

Ἅπαντες ἠξεύρουσιν ὅτι τὸ ἐργοστάσιον τοῦ ζωγράφου εἶναι πανδοχεῖον, ἐν ᾧ εὑρίσκονται τὰ πάντα, ἐξαιρουμένων δύο μόνον πραγμάτων, γραφικοῦ καλάμου καὶ ἀργυρίου.

Ὁ Σελίμης εὑρὼν δέρμα τίγρεως, καὶ καθεσθεὶς ἐπ' αὐτοῦ, ἔπραξεν οὕτως οἱονεὶ πρᾶξιν ἐπὶ τῆς κατοχῆς τοῦ οἰκήματος· ὁ Γεράρδος δὲν εἶχεν ἁρπάσει τὸν Σελίμην, ὁ Σελίμης ἐξελέξατο τὸν Γεράρδον ὡς ξενοδόχον του.

Ἔκτοτε σπανία οἰκειότης ἐγεννήθη μεταξὺ τοῦ ζωγράφου καὶ τοῦ κυνός· ὁ Σελίμης ὑπῆρξε σύντροφος τοῦ Γεράρδου, καὶ ὁ Γεράρδος ἠγάπησε τὸν Σελίμην, ὄχι ὡς κόσμημα, ὄχι ὡς κύνα, ἀλλ' ὡς φίλον.

Μετὰ ἓξ μῆνας, ὁ Σελίμης ἀπέθνησκεν ἀποσπώμενος τοῦ Γεράρδου. καὶ ὁ Γεράρδος ἐπροκάλει καὶ ἐφόνευε τὸν τολμήσαντα νὰ κτυπήσῃ τὸν Σελίμην.

III

Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1848, ἐνῷ μέχρι τούτου, δυστυχῶς ἐκ τοῦ Λούβρου, εἶχον ἀποποιηθῆ ἀσπλάγχνως τὰς εἰκόνας τοῦ Γεράρδου, εὐηρεστήθησαν νὰ δεχθῶσιν εἰς τὰς τιμὰς τῆς ἐκθέσεως τὸν τελευταῖον αὐτοῦ πίνακα, παριστῶντα τὸν Σελίμην, ἐπὶ χέρσου λοχοῦντα πέρδικα μετὰ τῶν περδικίων αὐτῆς· ἡ ὁμοιότης ἦν θαυμασία.

IV.

Τὸ ἔργον τοῦ ζωγράφου ἦν ἀξιόλογον· τὸ κάλλος τοῦ κυνὸς ἀπαραδειγμάτιστον. Οἱ φιλόκαλοι ἀφῆκαν κραυγὴν θαυμασμοῦ, καὶ νέα τις γυνὴ ἐλειποθύμησεν ἐμβλέψασα.

Ἡ νέα αὕτη, ἦν ἡ κτήτωρ τοῦ χαρίεντος ἐκείνου στόματος, ὅπερ ἐπέχεε θωπείας ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τριχώματος τοῦ Σελίμη· ἦν ἡ χήρα τοῦ κυανολεύκου κοιτωνίσκου τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἀντέν, ὀνομαζομένη, κυρία Δεπαρνύ.

V.

Ἡ κυρία Δεπαρνὺ, τὴν ἐπιοῦσαν περὶ τὴν δεκάτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντηρίου κεκλιμένη, εἰς βαθεῖς ἔπλεε ῥεμβασμούς. Κατὰ δὲ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, γυνὴ νέα καὶ τῷ κάλλει διαπρέπουσα, ῥεμβομένη, ἀναμφιβόλως, περὶ ἔρωτος ῥεμβάζεται· ἀλλ' ὅμως τὸ λέγομεν πρὸς αἶσχος τῶν ῥωμαντιστῶν, ὁ ἔρως, κατ' ἐκείνην τοὐλάχιστον τὴν στιγμὴν, μακρὰν ἦν, λεύγας ὅλας μακρὰν τῆς φαντασίας τῆς κυρίας Δεπαρνύ· αὕτη διενοεῖτο περὶ τοῦ Σελίμη.

Ἄνευ τινος ἀμφιβολίας, ὁ ζωγράφος, οὗτινος χθὲς εἶδε τὸν πίνακα, ἢ εἶχεν, ἢ εἶδε τὸν κύνα· τὸ ἴχνος ἀνευρέθη, τὸ ὄνομα καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ζωγράφου μεταβάντα ἀπὸ τοῦ βιβλίου τοῦ μουσείου εἰς τὸ χαρτοφυλάκιον τῆς νέας γυναικὸς, καθίστων τὴν τοῦ κυνὸς ἀνεύρεσιν εὐκολωτέραν.

Εὐκολωτέραν; — ὄχι· διότι καὶ ὑποτιθεμένου ὅτι ὁ ζωγράφος εἶχε τὸν κύνα, δὲν ἐδύνατο νὰ εἴπῃ, πῶς μοὶ ἀφαιρεῖτε αὐτόν;

Καὶ ἔπειτα, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ κύων τῷ Σελίμῃ ὅμοιος;

Ἡ προσέτι, ὁ κύριος Γεράρδος *** ἐν τῇ ὁδῷ ἰχνογράφησε τὸν κύνα, ἢ ἠγόρασεν αὐτὸν μόνον διὰ τὸν πίνακα αὐτοῦ; εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ὑπεῖχεν ἴσως ἀσμένως.

Ἡ κυρία Δεπαρνὺ διενοεῖτο πάντα ταῦτα διότι ἠγάπα τὸν Σελίμη, τοὐλάχιστον ὅπως καὶ ὁ Γεράρδος.

Πλειστάκις ἀπεφάσισε σχεδὸν νὰ ζητήσῃ τὸ ὄχημά της, νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν ζωγράφον, πλειστάκις ἀπεφάσισε νὰ γράψῃ πρὸς αὐτὸν ζητοῦσα ἐξήγησιν· ἀλλὰ σκέψις ἀγχινουστάτη ἀπώθησε τὸ τελευταῖον. Ὡς πᾶσαι αἱ εὐειδεῖς γυναῖκες, ἡ κυρία Δεπαρνὺ πεποιθυῖα τὰ μέγιστα ἐπὶ τῇ καλλονῇ καὶ εὐφυΐᾳ αὐτῆς—ἦν δὲ πνευματώδης—εἶχε τὴν βεβαιότητα, ὅτι ὁ Γεράρδος βλέπων αὐτὴν, δὲν ἤθελε τολμήσει ν' ἀποποιηθῇ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ κυνὸς, ἐνῷ ἐξεναντίας διὰ τῆς ἁπλῆς ἐπιστολῆς ἐδύνατο ν' ἀποτύχῃ.

Ἡ κυρία Δεπαρνὺ ἐννόει ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ γράψῃ· εἶμαι νέα, εὐειδὴς, πνευματώδης, πλουσία, κτλ. . . . .

Καὶ ἐν τούτοις ἀναγκαῖον νὰ μάθῃ ταῦτα πάντα ὁ Γεράρδος.

Ἡ κυρία λοιπὸν Δεπαρνὺ παρῃτήθη τοῦ νὰ γράψῃ.

Ἀλλὰ νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν τεχνίτην ἡ ἰδία . . . ἰδοὺ ὅ,τι ἀνθίστατο ὀλίγον εἰς τὸν ἀριστοκρατικὸν τύφον τῆς ὡραίας χήρας!

Ἡ κυρία Δεπαρνὺ ἦν τῷ ὄντι εἰς πολλὴν στενοχωρίαν . . . . ἀλλ' ἤθελε τὸν κύνα αὐτῆς, τὸν πολύτιμον αὐτῆς κύνα. Ἐδίδε, τότε τοὐλάχιστον, τοὺς δύο κομψοὺς αὐτῆς ἵππους, τὴν κυανὴν αὐτῆς ἅμαξαν, τὰς δύο λάκαινας καὶ τὸν πράσινον ψιττακόν της, ἀντὶ τοῦ Σελίμη· ἔδιδε τὸν τριακοστὸν δεύτερον τῶν μαργαριτῶν της, οἵτινες ἐχρησίμευον ὡς ὀδόντες.....

Ὅταν ἡ κυρία Δεπαρνὺ συνελάμβανεν ἰδέαν τινὰ, ἔπρεπε νὰ τὴν ἐκπληρώσῃ· ἀδιάφορον πῶς...

Μετὰ σκέψιν μιᾶς ὥρας, ἡ χήρα ἠγέρθη μετὰ ταχύτητος, ἐῤῥάκωσε διὰ τοῦ ἄβροῦ ποδός της τὸ πρὸ τῆς ἑστίας μαλλωτὸν, ἐθρυμμάτισεν ἐξ ὀργῆς ἀγγεῖόν τι ἰαπωνικὸν, καὶ ἐπέπληξε τὴν θαλαμηπόλον, ἐρωτήσασαν περὶ τῆς ὑγείας της.

Εὐτυχῶς, ἡ σκιὰ αὕτη τῆς κακῆς διαθέσεως κατεπράϋνε τὸν νοῦν αὐτῆς, καὶ τῇ ἐνέπνευσε θαυμαστὴν εὐφυΐαν.

— Τοῦτο θὰ γείνῃ, ὑπετονθόρισεν ἡ κυρία Δεπαρνὺ, κατ' ἀρχὰς οὐδὲ γρὺ περὶ τοῦ κυνός.... ἡ πρόσκλησίς μου θὰ τὸν κολακεύσῃ... θὰ ἔλθῃ εἰς τὸν χορόν μου... τότε ἡσύχως, φρονίμως θὰ τὸν ζητήσω... καὶ θὰ μοὶ ἀποδώσῃ βεβαίως τὸν Σελίμην!

Ὡς ἂν ἡ χήρα, μ' ὅλον τὸν τίτλον τοῦτον, ἐνεθυμεῖτο ἔτι τὰς ἀμμοσκεπεῖς ἀναδενδράδας τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ὅπου εἶχεν ἀνατραφῆ, καὶ ἡ φαντασία αὐτῆς νὰ ἐπέθετε λήθην παντελῆ τοῦ ὅτι ἔπρεπε νὰ φέρῃ ἐν τῷ κόσμῳ τὴν προσωπίδα τῆς σοβαρότητος, ἤρχισε νὰ βαίνῃ σκιρτηδὸν ἀπὸ χαρὰν, ἔπειτα ἔδραμε γράψασα τὸ ἑπόμενον ἐπιστόλιον.

« Ἡ κυρία Δεπαρνὺ ἔχουσα χορὸν τὴν προσεχῆ πέμ-
» πτην ἔκ τινων γνωρίμων αὐτῆς, εὐαρεστεῖται μεγά-
» λως νὰ ἔχῃ ἐν αὐτοῖς καὶ τὸν Κ. Γεράρδον *** οὗ
» τινος ἀγαπᾷ τὸ καλὸν ἐπιτήδευμα. » Ἐκέλευσέ τινα τῶν θεραπόντων νὰ φέρῃ πρὸς τὸν Γεράρδον τὴν ἐπιστολήν.

VI

— Πᾶ! εἶπεν ὁ Γεράρδος ἀναγνοὺς, τί θέλει ἐμέ; στοιχηματίζω ὅτι εἶνε γραῖα καὶ ἄσχημος.

Εἴς τινα δ' εἰσελθόντα φίλον δοὺς τὴν ἐπιστολὴν,

— Πρέπει νὰ ὑπάγω; λέγει.

— Διάβολε! ἀπεκρίθη ὁ φίλος, θὰ γείνῃ συναναστροφὴ, θέλουσι λοιπὸν νὰ σοὶ παραγγείλουν μίαν εἰκόνα . . .

— Ἀλλὰ θὰ εἶνε χορὸς, εἶπεν ὁ Γεράρδος, καὶ οἱ τύλοι μου δὲν νοστιμεύονται εἰς τοῦτο.

— Λοιπὸν μὴ χορεύσῃς, καὶ κάθου εἰς τὸ ἑστιατήριον· ἂν τὰ μελίκρατα ἦνε δροσερὰ, καὶ τὸ πόντσιον θερμὸν, ἡ συναναστροφὴ θὰ ἦνε εὐφρόσυνος, ἀλλ' ὅμως...

— Ἀλλ' ὅμως;

— Ἂν τοῦτο σ' ἐνοχλῇ, καὶ θέλῃς νὰ μοὶ δανείσῃς τὸ ὄνομά σου καὶ τὰ ἐνδύματά σου, θὰ ὑπάγω πολὺ ἀσμενος ἀντὶ σοῦ.

— Ὄχι, εὐχαριστῶ· εἶπεν ὁ Γεράρδος μειδιῶν· θὰ ὑπάγω.

Καὶ ὑπῆγε τέλος.

Τὴν προσεχῆ πέμπτην περὶ τὰς ἐννέα ὥρας, ἀνηγγείλαν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς κυρίας Δεπαρνὺ, τὸν κύριον Γεράρδον ***.

VII.

Ὁ Γεράρδος, ὅστις πρό τινων ἡμερῶν εἶχε πωλήσει μίαν εἰκόνα, ὑπελήφθη ὡς πρίγκιψ ῥῶσσος· λέγομεν ῥῶσσος, διότι πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν δὲν ὑπῆρχον ἄλλοι εἰς Γαλλίαν.

Ἡ κυρία Δεπαρνὺ, προσδοκῶσα νὰ ἴδῃ ἄνδρα γενειῶντα καὶ ἔχοντα μαλλία σχεδὸν ἀκτένιστα, θωράκιον

τῆς ἐποχῆς τοῦ Ῥοβεσπιέρου, καὶ περισκελίδα οὐσαροουγγρικὴν, ἐθαύμασε μεθ' ἡδονῆς, βλέπουσα εὐειδῆ τινα νεανίαν διαπρεπῶς ἐνδεδυμένον μετὰ κομψότητος καὶ χάριτος. Ὁ δὲ Γεράρδος, ὅστις ἐφαντάζετο ἄλλα, εὗρε τὴν χήραν νεωτάτην, ῥαδινὴν καὶ χαριεστάτην.

Μετενόησε δὲ, διότι ὠρκίσθη νὰ μὴ ἐρωτευθῇ ποτε.

Ὁ ζωγράφος καὶ ἡ χήρα ἐξετίμησαν ἀλλήλους ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ, καὶ ἀμοιβαίως ζωηρὰν ᾐσθάνθησαν συμπάθειαν. Μ' ὅλους τοὺς τύλους αὐτοῦ ὁ Γεράρδος, ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχεν ἕνα ἀντίχορον, ἕνα βάλς, καὶ μίαν πόλκαν.

Μέχρι τοῦ μεσονυκτίου οὐδὲν περὶ τοῦ Σελίμη ἐλέχθη· ἀλλ' ἡ συναναστροφὴ ἀκροθιγῶς τῶν πάντων ἀψαμένη κατήντησε περὶ ζωγραφικῆς, ὁ δὲ Γεράρδος ἐκάθητο παρὰ τῇ κυρίᾳ Δεπαρνὺ, εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ κοιανολεύκου ἐκείνου κοιτωνίσκου, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ εὐγενὴς κύων.

— Τί θαυμαστὸν ζῶον, εἶπεν ἐπιβούλως ἡ νέα χήρα, ὁ κύων ἐκεῖνος, ὅστις εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς τελευταίας εἰκόνος ὑμῶν! Ποῦ εἶνε τὸ πρωτότυπον;

— Παρ' ἐμοὶ, ἀπεκρίθη ὁ Γεράρδος μειδιῶν, εἶνε ὁ κύων μου, τὸν ὁποῖον ἀντέγραψα...

— Εἶνε λοιπὸν ἐδικός σας;

— Μάλιστα, κυρία· διὰ τοῦ δικαιώματος τῆς τύχης τοὐλάχιστον.

— Ἀ! διηγήθητί μοι περὶ τούτου.

— Θεέ μου! τὸν εὕρον ἡμέραν τινα ἐν τῇ ὁδῷ· ἐπείνα, τῷ ἔδωκα μέρος τῆς τροφῆς μου, καὶ μὲ ἠκολούθησεν· ἰδοὺ πῶς μοὶ ἀνήκει.

Ἡ κυρία Δεπαρνὺ παρ' ὀλίγον ἐκραύγαζεν, ἐδικός μου εἶνε! εἰ μὴ γενναία ἐκώλυεν αὐτὴν ἰδέα.

— Καὶ τὸν ἀγαπᾶτε; ἠρώτησεν αὕτη.

— Ὤ! εἶπεν ὁ τεχνίτης, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο.... εἶνε ὁ φίλος μου, ὁ σύντροφός μου...

Ἐνταῦθα ὁ Γεράρδος παράφορος ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν κύνα ἀγάπης γενόμενος, περιέγραψεν εἰς τὴν κυρίαν Δεπαρνὺ, τὸν νεανικὸν αὐτοῦ βίον, ὃν καθήδυνον αἱ θωπεῖαι, καὶ τὰ πηδήματα τοῦ κυνός· τοσοῦτον δὲ ζωηρῶς τοὺς λόγους ἐπρόφερε τούτους, ὥστε ἡ νέα γυνὴ ἐταράχθη τὴν ψυχήν.

— Πῶς νὰ τὸν ἀποστερήσω ἀπὸ τοῦ κυνὸς, τοῦ τοσαύτην παρέχοντος αὐτῷ χαράν; Δὲν ἤθελεν εἶσθαι σκληρόν;

Καὶ ἐν τούτοις δὲν ἠγάπα καὶ αὐτὴ τὸν Σελίμην μέχρι παραφορᾶς; Ἀφ' ὅτου εἶδε τὸν πίνακα ἐκεῖνον, δὲν ἀνεκάλει αὐτὸν νύκτα καὶ ἡμέραν;

Ἡ κυρία Δεπαρνὺ ἔφερε τὸ μάκτρον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς καταστελοῦσα σφοδρὰν ταραχὴν, καὶ ἀπέστρεψε τὴν κεφαλήν.

— Εἶσθε κακοδιάθετος; ἠρώτησεν ὁ Γεράρδος.

— Ὄχι, εἶπεν αὕτη μετὰ ζωηρότητος· αἰσθάνομαι πολὺν καύσωνα.

Τῇ προσέφερε τὴν χεῖρα, καὶ ἐπλησίασαν εἰς τὸ ὑπανεωγμένον παράθυρον.

— Ἡ εἰκών σου ἐπωλήθη;

— Ὄχι ἀκόμη, ἀπεκρίθη ὁ Γεράρδος.

— Πολὺ καλά. Τὴν ἀγοράζω ἀντὶ τεσσάρων χιλιάδων φράγκων.

Κεραυνὸς ὀλιγώτερον ἤθελε καταπλήξει τὸν τεχνίτην, ὅστις χθὲς ἀντὶ πεντακοσίων φράγκων ἔδιδε τὸ ἔργον αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ νέα χήρα δὲν ἄφησεν αὐτῷ καιρὸν νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς καλῆς τύχης του.

— Τὸ πρωὶ θὰ μοὶ τὴν πέμψητε, εἶπεν αὕτη, καὶ θὰ μοὶ φέρητε καὶ τὸ πρωτότυπον, ἵνα ἴδω καὶ θωπεύσω αὐτὸ μεθ' ὅλης τῆς εὐχαριστήσεώς μου.

Οἱ προσκεκλημένοι ἀπεχώρησαν· ἡ δὲ κυρία Δεπαρνὺ προέπεμψε τὸν Γεράρδον, ἐπανελθόντα οἴκαδε μεθυσμένον ἀπὸ τὴν χαράν.

Μ' ὅλον δὲ τὸν ὅρκον του, ἦν ἐρωτόπληκτος, ἀλλ' ἐπίσης πῶς νὰ μὴ λατρεύσῃ γυναῖκα ὡς τὴν κυρίαν Δεπαρνύ;

Ἀπεύθυνεν εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐρώτησιν ταύτην, καὶ ἀπεκοιμήθη.

VIII.

Τὴν ἐπαύριον περὶ μεσημβρίαν, ἡ εἰκὼν τοῦ Γεράρδου ἔφθανε παρὰ τῇ κυρίᾳ Δεπαρνὺ, καὶ ὀλίγον ἔπειτα ὁ τεχνίτης κρατῶν τῆς ἁλύσεως τὸν Σελίμην, ἐφαίνετο ἐπὶ τῆς φλιᾶς τοῦ κοιτωνίσκου, ἐν ᾧ ἡ χήρα εὑρίσκετο εἰς ἀτημελῆ πρωϊνὴν ἐνδυμασίαν.

Ἰδοῦσα τὸν κῦνα ἡ νέα γυνὴ ἀφῆκε κραυγὴν, ἣν ὁ Γεράρδος κατ' ἀρχὰς ὡς θαυμασμὸν ὑπέλαβεν...

Ἀλλ' ὁ Σελίμης, ὅστις εὑρίσκετο αὖθις εἰς τὸν κόλπον τῆς πρώτης του πατρίδος, καὶ ἀνεγνώριζε τὴν ἀρχαίαν κυρίαν του, ἤρξατο ὑλακτῶν ἀπὸ χαρὰν, καὶ λείχων τὰς ὡραίας χεῖρας τῆς κυρίας Δεπαρνύ.

— Ὦ! ἀνέκραξεν ἡ ὡραία χήρα μὴ δυναμένη νὰ κρατήσῃ τὴν ταραχὴν αὐτῆς, σ' ἀνευρίσκω τέλος, καλέμου Σελήμη...

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Γεράρδος, ὠπισθοδρόμησεν ἀπὸ ἔκπληξιν.

— Θεέ μου! κυρία... ἠθέλησε νὰ ψελλίσῃ...

Αὕτη δὲ τείνασα αὐτῷ τὰ ῥόδινα δάκτυλά της,

— Ὁ ἀχάριστος, εἶπε, συχνοκτυποῦσα τὸ ῥύγχος τοῦ κυνὸς, μὲ ἄφησεν ἵνα περιηγηθῇ.

— Εἰς ὑμᾶς λοιπὸν ἀνῆκε;

— Μάλιστα· καὶ διὰ τοῦτο ἠγόρασα τὴν εἰκόνα ὑμῶν.

— Δακρύσας δ' ὁ Γεράρδος,

— Κυρία, ἐτραύλισε πνιγηρᾷ τῇ φωνῇ, εἶμαι εὐτυχὴς δυνάμενος νὰ σοὶ ἀποδώσω...

Ἡ κυρία Δεπαρνὺ ἐννόησε τὸ μέγεθος τῆς θυσίας, καὶ ἐμβλέψασα τρυφερῶς τὸν τεχνίτην,

— Ὄχι, εἶπε, σᾶς ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀγαπᾶτε· δὲν ἐπιθυμῶ λοιπὸν νὰ σᾶς τὸν στερήσω· θὰ μοὶ τὸν φέρητε μόνον συχνάκις, καθ' ἑκάστην μάλιστα, ἐὰν εὐαρεστῆσθε....

Ὁ Γεράρδος παρατηρήσας τὴν χήραν, εἶδεν αὐτὴν πολυθέλγητρον.

IX.

Ἐπὶ δύο μῆνας, ἤρχετο καθ' ἑκάστην λαμβάνων τὸ τέῦ· ὁ δὲ Σελίμης ἐπανέλαβε τὰ παλαιὰ ἔθιμα· αὐξηθεὶς δὲ, ἀντήλλαξε τὸ λευκὸν καὶ χρυσοῦν προσκεφάλαιον δι' ὡραίου τινὸς δέρματος πάνθηρος.

Ὁ δὲ Γεράρδος νέον καθ' ἑκάστην ἀνεκάλυπτε θέλγητρον ἐν τῇ κυρίᾳ Δεπαρνύ· αὕτη δὲ συνωμολόγει ὅτι ὁ τεχνίτης ἦν ἀξιολάτρευτος νέος...

Τέλος αὕτη, ἑσπέραν τινά,

— Δὲν δύναμαι τῷ εἶπε, νὰ διάγω μακρὰν τοῦ Σελίμη, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ ἐπίσης νὰ σᾶς τὸν στερήσω, — πῶς νὰ γείνῃ;

Ὁ Γεράρδος ἐνατένισεν αὐτὴν βλέμμα πολυφραδὲς, εἰς ὃ αὕτη ἀπήντησεν·

— Εἶμαι χήρα!

Ο Σελίμης ἦλθε καὶ ἔλειχε τὴν χεῖρα τῆς ὡραίας αὐτοῦ κυρίας, ἥτις ὀνομάζεται σήμερον κυρία Γεράρδου * * *

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Κ.).

ΟΙ ΛΕΥΚΟΙ ΕΛΕΦΑΝΤΕΣ ΤΗΣ ΣΙΑΜΗΣ.

Τῆς Σιάμης οἱ κάτοικοι καὶ τῆς Πεγοῦ, θεωροῦσι τοὺς λευκοὺς ἐλέφαντας ὡς τοὺς βασιλεῖς τοῦ εἴδους των· ἐνῷ δύναταί τις ἀπ' ἐναντίας νὰ εἴπῃ ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα κατέχουσι τὴν ἐσχάτην βαθμίδα, καθότι πραγματικῶς δὲν εἶναι εἰμὴ λευκαιθίοπες. Ἡ ὠχρὰ ἐκείνη τοῦ δέρματός των λευκότης, ἧς ἕνεκα τοσοῦτον τιμῶνται, εἶναι τῆς ἐφ' ὅλου τοῦ ὀργανισμοῦ των διεσπαρμένης νοσηρᾶς ἀδυναμίας σύμπτωμα. Οἱ ἄνθρωποι, καί τινα μαστοφόρα, πρὸ πάντων δὲ οἱ μῦς, οἱ Ποντικοὶ μῦς, οἱ λαγωοὶ, οἱ κόνικλοι, καί τινα πτηνὰ ἐπίσης, οἷον, οἱ κόρακες, οἱ κόσσυφοι, οἱ κορακίαι, καὶ πλεῖστα ἄλλα, πάσχουσι τὴν μεταβολὴν ταύτην ἢ ἐπί τινα χρόνον, ἢ καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ζωήν.

Ἄλλως τε, δὲν εἶναι ἡ σπανιότης μόνη τῶν λευκῶν ἐλεφάντων, ἡ καθιστῶσα τούτους ἀξίους λατρείας παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Σιάμης καὶ τῆς Πεγοῦ. Συμβολικαὶ ἰδέαι, καὶ μυθικαὶ παραδόσεις, ἐξηγοῦσι τὴν ἀποδιδομένην αὐτοῖς λατρείαν.

Τὸ λευκὸν χρῶμα, εἰς πᾶσαν ἐποχὴν, καὶ εἰς ὅλας τὰς θρησκείας, ὑπῆρξε τῆς σοφίας καὶ τῆς ἁγνότητος τὸ σύμβολον. Ἐπὶ τῆς περιέργου χαλκογραφίας ἧς δίδομεν ἀπαράλλακτον ἐκμαγεῖον, εἶν' ἐντετυπωμένη σύντομός τις ἐπιγραφὴ, τῆς ὁποίας ἰδοὺ ἡ ἔννοια:

« Χε - Κιὰμ, ἀρχηγὸς τῶν Βόνζων, καὶ θεὸς τῶν Ἰαπώνων. Λέγουσιν ὅτι ἡ μήτηρ του, ἰδοῦσα λευκὸν ἐλέφαντα, ἐβάστασεν ἐν τῇ γαστρὶ τὸν υἱόν

Λευκὸς Ἐλέφας.

της ἔτη δέκα ἐννέα, καὶ ἐν τῷ τοκετῷ ἀπέθανεν. Ὁ υἱός της ἐνόμισε χρεὼν ν' ἀποσυρθῇ τοῦ κόσμου ὅπως κάμῃ μετάνοιαν: ἐμαθήτευσεν ὑπὸ τέσσαρας διδασκάλους, καὶ ἐδίδαξε τεσσαράκοντα ἐννέα ἔτη. Εἰσῆλθεν εἰς Κίναν ἑξήκοντα τρία ἔτη Μ. Χ. »

Ὁ ἀββᾶς Χοασὺ διηγεῖται εἰς τὸ κατὰ τὴν ἐν Σιάμῃ ἀποστολήν του, ἡμερολόγιόν του, τοῦ ὁποίου ἐπιτέμνομεν ἓν χωρίον, ὅτι εἶδεν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς δευτερευούσης τοῦ βασιλικοῦ μεγάρου αὐλῆς, λευκὸν ἐλέφαντα ὅστις ἐστοίχισε τὴν ζωὴν πεντακοσίων ἢ ἑξακοσίων χιλιάδων ἀνθρώπων εἰς τοὺς πολέμους τῆς Πεγοῦ. « Εἶναι, λέγει, ἀρκετὰ μέγας, ὑπέρνηρος, ῥυτιδωμένος, καὶ ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς ῥοδιδωτούς. Εἶναι πάντοτε παρ' αὐτῷ πέσσαρες μανδαρίνοι μὲ ῥιπίδια, διὰ νὰ τὸν δροσίζωσι, μὲ κλάδους φυλλοφόρους, ὅπως διώκωσι τὰς μυίας, καὶ μὲ ἀν-

θήλια, ὅπως προφυλάττωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἡλίου, περιπατοῦντα. Παραθέτουσιν αὐτῷ τὴν τροφὴν εἰς χρυσᾶς παροψίδας· καὶ εἶδον ἐνώπιόν του δύο ἀγγεῖα χρυσᾶ, τὸ μὲν διὰ νὰ πίνῃ, τὸ δὲ διὰ νὰ τρώγῃ. Τῷ δίδουσιν ὕδωρ ἀπὸ ἓξ μηνῶν φυλαττόμενον, νομίζοντες ὅτι τὸ παλαιότερον εἶναι καὶ ὑγιεινότερον. Λέγουσιν, ἀλλὰ δὲν τὸν εἶδον, ὅτι ὑπάρχει νέος λευκὸς ἐλέφας, ἕτοιμος νὰ διαδεχθῇ τὸν γεγηρακότα, ὅτ' ἂν οὗτος ἀποθάνῃ.»

Εἰς ἄλλην δὲ περικοπὴν, ὁ ἀββᾶς, ἀναφέρει τὴν αἰτίαν καὶ τὰς συνεπείας τῶν πολέμων τῆς Πεγοῦ, διὰ τῶν ἑξῆς φράσεων: «Ὁ βασιλεὺς τῆς Πεγοῦ μαθὼν ὅτι τῆς Σιάμης ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἑπτὰ ἐλέφαντας λευκοὺς, ἔστειλε νὰ τῷ ζητήσῃ ἕνα: τὸν ἠρνήθησαν παρρησίᾳ. Ἔστειλεν ἐκ νέου, ἀπειλήσας ὅτι θέλει ὑπάγει ὁ ἴδιος νὰ τὸν κατακτήσῃ ἐπὶ κεφαλῆς 2,000,000 ἀνδρῶν· περιέπεζον τὰς ἀπειλάς του. Ἦλθεν, ἐξεπολιώρκησε πολὺν καιρὸν τὴν πόλιν τοῦ Σιάμ, τὴν ἐβίασεν, ἀλλὰ δὲν εἰσῆλθεν εἰς τοῦ βασιλέως τὰ μέγαρα· ἀνήγειρε δὲ δύο θέατρα, τὸ ἓν δι' ἑαυτὸν, καὶ τὸ ἄλλο διὰ τὸν βασιλέα τῆς Σιάμης. Ἐκεῖ δ', ἐν μεγάλῃ πομπῇ, ἔκαμε τὰς αἰτήσεις του, αἵτινες ἦσαν ἄλλα διατάγματα. Ἐζήτησε ἐν πρώτοις, ἓξ ἐλέφαντας λευκοὺς, οἵτινες τῷ παρεδόθησαν. Εἶπε μετὰ πολλῆς τῆς στοργῆς εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σιάμης ὅτι ἠγάπα τὸν υἱόν του, καὶ τὸν παρεκάλει νὰ τὸν δώσῃ εἰς αὐτὸν ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς ἀνατροφῆς του. Οὕτω λοιπὸν, μετὰ πολλῆς τῆς εὐγενείας ἔλαβεν ὅ,τι ἐπεθύμει, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Πεγοῦ μὲ ἄπειρα πλούτη καὶ μέγαν ἀριθμὸν αἰχμαλώτων. Δὲν ἤγγισε δὲ παντάπασι τὰς παγόδας, καθότι τῶν κατοίκων τῆς Σιάμης καὶ τῶν τῆς Πεγοῦ ἡ θρησκεία εἶναι ἡ αὐτή. Εἷς μόνον ἐκ τῶν στρατιωτῶν του εἰς τὰς παγόδας τοῦ βασιλέως εἰσελθὼν, ἀφεῖλε τὴν ἑτέραν τῶν χειρῶν τοῦ μεγάλου χρυσοῦ ἀγάλματος· ἔθεσαν ἀντ' αὐτῆς ἄλλην, ἐν ᾗ φαίνονται τῆς πληγῆς τὰ ἴχνη.»

Ἡ πρὸς τοὺς λευκοὺς ἐλέφαντας τῶν κατοίκων τῆς Σιάμης εὐλάβεια, δὲν φαίνεται μικροτέρα σήμερον τῆς κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα· ἀποδίδουσιν εἰς αὐτοὺς τὰς αὐτὰς τιμάς. «Ἕκαστος τῶν ἐλεφάντων τούτων, λέγει τις τῶν νεωτέρων περιηγητῶν, ἔχει ἰδιαίτερον σταῦλον, καὶ δέκα φρουροὺς ὡς θεράποντας. Οἱ χαυλιόδοντες εἶναι ὑπὸ χρυσῶν κωδωνίσκων κεκοσμημένοι· μία δὲ ἄλουσις μὲ χρυσᾶς ἀψίδας ἐπικαλύπτει ἐπίσης τὴν τῆς κεφαλῆς κορυφὴν, καὶ μικρὸν προσκεφάλαιον ἐξ ἐπικρόκκου χρυσοποίκιλτον, εἶναι ἐφηρμοσμένον ἐπὶ τῶν νώτων των. Ὅλοι φέρουσι βασιλέως τίτλον, καὶ διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων δι' ἐπιθέτων ὀφειλομένων εἰς τὴν ὡραιότητα, τὸ ἀνάστημα, καὶ εἰς τὰ ἴχνη τοῦ χαρακτῆρός των.»

Ι. Σ. Γ.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ.

ΑΒΥΣΣΙΝΙΑ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΧΟΑ.

Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, οἱ Κ. Κ. Κόμβης, καὶ Ταμισιέρος, κατὰ τὴν εἰς Γαλλίαν ἐπάνοδόν των, ἐξέθεντο ἐν τῇ Περιγραφικῇ Ἀποθήκῃ ἀπόσπασμά τι τῆς κατὰ τὴν ἀρκτῴαν Ἀβυσσινίαν περιηγήσεώς των, καὶ πολλὰ ἐπὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Ἀβυσσινίων σχεδιάσματα.

Ἐσχάτως δὲ, ἕτερός τις Γάλλος, ὁ Κ. Ῥοχέτος Ἐρικοῦρτος, εἰσεγώρησεν εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀβυσσινίαν, μ' ὅλους τοὺς κινδύνους οἵτινες ἐφαίνοντο ἀνθιστάμενοι εἰς ταύτην τὴν ἐπιχείρησιν. Ὅθεν καὶ εἰς τὴν εὐμένειαν αὐτοῦ ὀφείλομεν τὰ ὁποῖα σήμερον καταχωρίζομεν σχεδιογραφήματα.

Ὁ Κ. Ῥοχέτος ἀνεχώρησε περὶ τὰ τέλη τοῦ Φευρουαρίου 1839 ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζου ὅπως μεταβῇ εἰς Μόκκαν. Ἐπεβιβάσθη εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον λιμένα, διέβη τὸν πορθμὸν τοῦ Βαβὲλ-Μανδὲλ, καὶ τὴν 4 Ἰουνίου ἔφθασεν εἰς Τουζούρρα, χωρίον Ἀφρικανικὸν τριακοσίας ἔχον περίπου καλύβας, ὅπου τὰ καραβάνια τῆς μεσημβρινῆς Ἀβυσσινίας πορεύονται ν' ἀνταλλάξωσι τὰ ἀφρικανικὰ σιτία πρὸς τὰ προϊόντα τῆς Ἀραβίας.

Ἡ ὁδὸς ἥτις μόνη ἐκεῖθεν παρετείνετο ἐνώπιόν του, δὲν ἦτο ἀκίνδυνος. Ἡ Τουζούρρα διαχωρίζεται ἀπὸ τοῦ βασιλείου τοῦ Χοὰ διὰ τῶν χωρῶν τῶν Ἀδέλων ἢ Δανακίλων, νομάδων, ἀπλήστων, καὶ δολίων φυλῶν. Κ. Ῥοχέτος εἰς τὴν ἑκατὸν περίπου λεύγας ἐκτεινομένην ἐκείνην ἔρημον, συνηνώθη, μεθ' ἑνὸς καραβανίου· οἱ φοβερώτεροι ἐχθροὶ καθ' ὧν ἔμελλε ν' ἀντιταχθῇ ὑπερασπίζων ἑαυτὸν, ἦσαν αἱ ὕαιναι, αἵτινες ἤρχοντο νυκτὸς νὰ καταφάγωσι τῶν ὁδοιπόρων τὰ σιτία πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των.

Τῇ 29 Σεπτεμβρίου, εἰσῆλθεν εἰς τὸ πρῶτον χωρίον τοῦ βασιλείου τοῦ Χοά. Ἐκ δὲ τῆς εὐφορίας τῆς χώρας, καὶ τοῦ σχήματος τῶν οἰκιῶν, ἀνεγνώρισεν ὁ περιηγητὴς τόπον πολιτισμένον.

Εἶναι δὲ περιττὸν νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐνταῦθα οὐδεμίαν τῶν γενικῶν ἐπὶ τῆς Ἀβυσσινίας παρατηρήσεων, δημοσιευθεισῶν ἐν τῷ τόμῳ τοῦ 1838. Ἐκεῖ ἐξεθέσαμεν ἐντελεῖς εἰδήσεις ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἀβυσσινίας, ἐπὶ τῆς θρησκείας, ἐπὶ τῆς πολιτικῆς της καὶ τῶν ἠθῶν αὐτῆς. Ἤδη, θέλομεν περιορισθῆ εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸ βασίλειον τοῦ Χοά.

Εἷς ἀρχηγὸς τῶν Ἀβυσσινίων, εἰδοποιηθεὶς περὶ τῆς ἀφίξεως τοῦ Κ. Ῥοχέτου, προσῆλθεν αὐτῷ καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς κατοικίαν, ἐν ᾗ παρέθεντο εἰς αὐτὸν πλουσίαν τράπεζαν: Ἔθυσαν βοῦν πρὸς τιμήν του· τὰ κάλλιστα τῶν τεμαχίων τοῦ ὀπτοῦ τούτου ἀξίου

τῶν Ὁμηρικῶν ἡρώων, παρέθεντο αὐτῷ μετὰ μέλιτος, ἐξαιρέτου ἄρτου, καὶ ὑδρομέλιτος.

Μετά τινας ἡμέρας, ὁ Κ. Ῥοχέτος ὡδηγήθη ὑπὸ διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας εἰς Ἀγκόλαν, διαμονὴν τοῦ βασιλέως. Ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην πρὸς τὸ ἑσπέρας, καὶ διὰ τοῦ μέσου δύο στίχων ἀξιωματικῶν, μεγιστάνων καὶ κατοίκων, προέβη εἰς περιφερῆ τινα αἴθουσαν, ὑπὸ διακοσίων λαμπάδων περφωτισμένην. Εἰς δὲ τὴν προσέλευσίν του, ὁ βασιλεὺς, ἐγερθεὶς τοῦ ἔσφιξε τὰς δύο χεῖρας εὐνοϊκῶς, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ καθίσῃ, καὶ ἤρχισε προσηνεστάτην μετ' αὐτοῦ συνδιάλεξιν.

«Ὁ Σαχλὲ-Σαλάσσης, λέγει ὁ Κ. Ῥοχέτος, εἶναι ὡρίμου ἡλικίας· τὸ ἦθός του ἔχει μεγαλεῖόν τι, ἡ μορφή του εἶναι ἐντελῶς κανονική· ἡ μελανὴ κόμη του εἶναι κομψῶς βοστρυχισμένη. Εἶναι δὲ λυπηρὸν ὅτι καὶ οὗτος, ὡς ὁ ἀποβιώσας βασιλεὺς τοῦ Λαχὸρ, κατὰ συνέπειαν νόσου ἐστερήθη τοῦ ἑνὸς τῶν ὀφθαλμῶν (*). Εὐμενείας δὲ καὶ σοβαρότητος ὕρος εἰς τοὺς

ΣΑΧΛΕ-ΣΑΛΑΣΣΗΣ.

χαρακτῆρας τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἐμφαίνεται. Ὁ ἱματισμός του παραπλήσιος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ, προστίθησιν ἀκόμη εἰς τὴν ἀξιοπρεπείας πλήρη ἁρμονίαν ταύτην. Ἐν τῇ πρώτῃ ταύτῃ ἐντεύξει, λινὸν ὕφασμα, ἐξόχου λευκότητος, περιερράμμενας ἔχον ἐρυθρὰς ταινίας, ἐκάλυπτεν αὐτὸν διὰ τῶν πτυχῶν του, καὶ ἐκυμάτιζε μὲ χάριν.»

Ὁ Σαχλὲ-Σαλάσσης, ἔστρεψε τὸν λόγον ἐπὶ τῆς Γαλλίας, περὶ τῶν νόμων μας, περὶ τοῦ κυβερνητικοῦ ἡμῶν συστήματος, καὶ πρὸ πάντων, περὶ τὰ μηχανικά μας. Καὶ οὕτω παρῆλθε μία ὥρα. Ἔπειτα δὲ ὡδήγησε τὸν Κ. Ῥοχέτον εἰς τὴν δι' αὐτὸν προσδιωρισθεῖσαν οἰκίαν, ὅπου εὗρεν οὗτος ἐξαίρετον γεῦμα, καὶ καλὴν ἐκ τριχῶν ἱπποποτάμου κλίνην.

Τὴν ἐπιοῦσαν, ὁ Κ. Ῥοχέτος ἐπροθυμοποιήθη νὰ ἀποδώσῃ νέαν τῷ βασιλεῖ ἐπίσκεψιν. Τὴν φορὰν ταύτην, ὁ Σαχλὲ-Σαλάσσης ἐκάθητο ἐπὶ θρόνου ἔχοντος σκιάδα, ἐκ βοείων δερμάτων ἐπαλλήλων, καὶ ἐξ ὁλοσηρικοῦ ἐπικεκαλυμμένην ἐρυθροῦ, μὲ κίτρινα γεισώματα, καὶ μὲ μεταξωτὸν κυανοῦν διάχρυσον. Ἡ συναναστροφὴ εἶχεν ἀκόμη ἀντικείμενον τὸ πολιτικὸν τῆς Γαλλίας σύνταγμα. Ὁ βασιλεὺς ἐδέχθη μεθ' ὁρατῆς εὐχαριστήσεως διάφορα δῶρα τὰ ὁποῖα προσήνεγκεν αὐτῷ ὁ Κ. Ῥοχέτος, ἕνα πυριτόμυλον, δύο δίβολα πυροβόλα, δέκα ἀγχεβόλα, δύο ξίφη, καὶ ἐργαλεῖα τῆς χημείας καὶ μηχανικῆς, Ὁ δὲ Σαχλὲ-Σαλάσσης ἐδωρήσατο εἰς τὸν περιηγητὴν, ἐπιστρέφοντα, τρεῖς ἵππους καὶ μίαν ἡμίονον, μὲ τὰ ἐπισάγματα καὶ τοὺς χαλινούς των.

Ἀλλὰ τὸ πρὸ πάντων ἐνδιάφορον διὰ τὸ ἀποτέλεσμα των ριψοκινδύνων τούτων ἀναζητήσεων ἐν ἀγνώστῳ σχεδὸν χώρᾳ, εἶναι, ὅτι οἱ περιηγηταὶ ἔσχον μεγάλην θετικῶν γνώσεων ποικιλίαν· ὅτι ἐδίδαξαν εἰς τινας ἁπλᾶς μεθόδους ἐπιβεβαιούσας ὑπεροχὴν ἀναντίῤῥητον τῆς Εὐρωπαϊκῆς βιομηχανίας. Ὁ Κ. Ῥοχέτος ἐφαίνετο νὰ εἶχε τὸ προτέρημα τοῦτο. Ἡ πρακτικὴ τῶν ὠφελιμοτέρων χειροτεχνημάτων εἶναι οἰκεία αὐτῷ, καὶ τὸν ἐχρησίμευσε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν εὔνοιαν τοῦ Ἀβυσσινίου βασιλέως....

Ὁ Σαχλὲ-Σαλάσσης ἡμέραν τινὰ ἐξέφρασε τὴν λύπην του ὡς μὴ δυνηθεὶς εἰσέτι νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τῶν βιομηχάνων του μήτε καλὴν πυρίτιδα, μήτε ζάχαριν κεκαθαρμένην. Ὁ Κ. Ῥοχέτος ἐζητήσατο παρ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν νὰ τῷ δώσῃ πάσας τὰς ἐπιθυμητὰς ὁδηγίας περὶ τῆς ἀναγκαίας διαχειρίσεως, ὅπως φθάσῃ εἰς τὰ δύο ταῦτα ἀποτελέσματα, καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιούσης, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ βασιλέως, ἤρξατο, τῇ συνδρομῇ ξυλουργῶν τινων τοῦ τόπου νὰ κατασκευάσῃ παράπηγμα κατάλληλον πρὸς κατασκευὴν πυρίτιδος. Ἐπρομηθεύθη νίτρον, ὅπερ εἶναι ἄφθονον ἐν Ἀβυσσινίᾳ, θεῖον ἐξαιρέτου ποιότητος, καὶ ἤρξατο τοῦ ἔργου. Μετά τινων ἡμερῶν ἐργασίαν, ἐπέτυχε λεπτὴν πυρίτιδα, ὅπερ ἐπροξένησεν εἰς τὸν βασιλέα χαρὰν ἀνεκλάλητον. Τὴν πρώτην ταύτην ἐπιτυχίαν διεδέχθη ἄλλη οὐχ ἧττον θαυμασία.

Ὁ Κ. Ῥοχέτος ἔκαμε τοὺς κεραμουργοὺς τῆς Ἀγκοβάρης (ἀρχαίας τοῦ βασιλείου πρωτευούσης) νὰ κατασκευάσωσιν εἴκοσι τύπους ἐκ πηλοῦ. Ἔκοψε ζαχαροκαλάμους. τοὺς ἀπεφλοίωσε, καὶ ἔπτιξεν αὐτοὺς εἰς ἰγδίον· ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἀνεμίχθη μὲ τοὺς ἐργάτας καὶ ἠργάσθη ὡς αὐτοί. Τῆς λειοτριβήσεως περαιωθείσης, ἐνέθεσαν τὸ ὅλον εἰς ἰσχυρὰ πανία λινὰ τὰ ὁποῖα

(*) Ἡ ὑπὸ τοῦ Κ. Ῥοχέτου σχεδιασθεῖσα εἰκὼν, οὐδαμῶς δεικνύει τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο· παριστάνομεν αὐτὴν ἄνευ τροποποιήσεως.

καθυπέβαλον εἰς θλῖψιν. Ὁ χυμὸς ἔῤῥευσεν, διηθίσθη διὰ τριχίνου ὑφάσματος, ὑπεβλήθη εἰς ἐξάτμησιν καὶ ἕψησιν, καὶ τέλος ἐνεχύθη εἰς τοὺς τύπους ὅπως κρυσταλλωθῇ. Μεθ' ἡμέρας τινας, ἡ ὕλη ἀπεχωρίσθη τῶν τύπων, καὶ ἂν καὶ μετρίως λευκή, εἶχε τὴν στερεότητα καὶ τὰς οὐσιώδεις ποιότητας, ἃς ἐπεθύμει ὁ βασιλεύς.

Τὰ πειράματα ταῦτα ἀνύψωσαν τὸν περιηγητὴν ἐν τῇ γνώμῃ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ τόπου, εἰς τὸν ἀνώτατον τῆς τιμῆς βαθμόν. Ἡ πρὸς αὐτὸν ὑπόληψις ὑπερηύξησε· προσεκλήθη εἰς ὅλας τὰς πανηγύρεις, εἰς ὅλας τὰς διασκεδάσεις, καὶ τὰ βασιλικὰ κυνήγια.

Ὁ Σαχλὲ-Σαλλάσσης τὸν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τινα ἔνοπλον ἐκδρομὴν, ἣν ἔκαμε εἰς τῶν Γαλλᾶς τὴν χώραν, ὅπως εἰσπράξῃ τοὺς φόρους. Ἡ φρουρὰ συνέκειτο ἐξ εἴκοσι χιλιάδων δορατοφόρων ἱππέων, καὶ ἐκ πέντε χιλιάδων πεζῶν μὲ πυροβόλα μὲ πυρίτην λίθον. Ὁ βασιλεὺς ὤδευεν ἐπὶ κεφαλῆς, ἀναβάτης μεγαλοπρεποῦς ἡμιόνου μὲ χρυσοῦν κεκαλυμμένην ἐπίστρωμα. Ἦν δὲ περικεκαλυμμένος μὲ τεμάχιον ὑφάσματος ὅπερ ἐπεκάλυπτε δέρμα λέοντος, ἐφόρει πλατέα ἐνδύματα ἐκ πρασινοχρόου σηρικοῦ, μὲ ζώνην ἐξ ἐρυθροῦ ὁλοσηρικοῦ, ἀφ' ἧς ἐκρέματο κυρτωμένον ξίφος, τοῦ ὁποίου ἡ θήκη ἦν ἀργυροκόλλητος. Δώδεκα ὑπασπισταὶ ἀργυροκολλήτους φέροντες ἀσπίδας, καὶ ἐξ ἱερεῖς, οὓς ἡ ἱερατικὴ κίδαρις διέκρινε, προεχώρουν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ. Ὁ βασιλικὸς οἶκος, αἱ γυναῖκες, ἡ μουσικὴ, καὶ ὁ γελωτοποιὸς αὐτὸς, παρηκολούθουν. Τέλος εἰς ἵππος, περικυκλωμένος ὑπὸ μιᾶς σπείρας πεζῶν, ἔφερε κεκαλυμμένας ὑπὸ ἐρυθροῦν ὕφασμα τὰς ἱερὰς βίβλους τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν, τῆς Ἀγκοβάρης, τῆς Σενὲ-Μαριὰμ (Παναγίας), Σενέ-Μαρκόζ (Ἁγίου Μάρκου), Σενέ-Μικαὲλ (Ἁγίου Μιχαήλ). Οἱ Γαλλὰς ὑπετάγησαν ἄνευ ἀντιστάσεως εἰς τὸ στράτευμα τοῦτο: εἶναι δὲ λαοὶ εἰδωλολάτραι, ἀπομονωμένοι, διεσπαρμένοι, καὶ ἑπομένως βίᾳ ὑποτελεῖς φόρου τῶν ἀβυσσινῶν βασιλέων.

Τὴν ἡμέραν τῆς εἰσόδου του εἰς Ἀγκολόλαν, ὁ Σαχλὲ-Σαλάσσης, ἐζώσθη εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως διάδημα ἀργυροῦν χρυσοκόλλητον, καὶ ὑπεδέχθη ὑπὸ τοῦ κλήρου εὐλογήσαντος τὰ ὅπλα του.

Αἱ δὲ λεπτομέρειαι ἃς ὁ Κ. Ῥοχέτος δίδει περὶ τῆς γεωγραφίας, τῶν ἠθῶν, τῶν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἔργων τοῦ τόπου, γέμουσιν ὠφελειῶν.

Αἱ ὑφ' ὧν συγκροτεῖται τὸ βασίλειον ἐπαρχίαι ἔχουσιν ἐν συνόλῳ ἑκατὸν λευγῶν διάμετρον. Ὁ Νεῖλος ἅπτεται ἀκροθιγῶς τῶν ὁρίων του· τῶν πολλῶν ὑδατείων ῥευμάτων ἅτινα ἀρδεύουσιν αὐτὸ, τὸ σημαντικώτερον εἶναι ὁ ποταμὸς Ἀβάσχος. Πέντε ὀρέων σειραὶ διατέμνουσι πολλαχοῦ τὰς πεδιάδας. Ὑπάρχει, εἰς ἡμερῶν τινων ὁδὸν ἀπὸ τῆς Ἀγκοβάρης, ἓν ἡφαίστειον ἐν ἐνεργείᾳ Δοφανὲ καλούμενον, καὶ πηγαὶ ζέοντος ὕδατος. Ὁλόκληρος τοῦ βασιλείου ὁ πληθυσμὸς εἶναι, περίπου, ἓν ἑκατομμύριον πεντακόσιαι χιλιάδες.

Ἡ ἀτομικὴ περιουσία εἶναι ἱερὰ καὶ περιστοιχίζεται ἀπὸ ἐγγυήσεις. Αἱ ἔκτακτοι φορολογίαι εἰσπράττονται μὲ τάξιν καὶ δικαιοσύνην. Ὅταν δὲ αἱ πρόσοδοι ἀποφέρωσι περίσσευμα, ὁ βασιλεὺς διανείμει τὸ περίσσευμα τοῦτο τοῖς ἐνδεέσι· καθότι ἡ ἀτομικὴ αὐτοῦ περιουσία εἶναι ἀπέραντος. Οἱ θησαυροί του εἶναι συσσωρευμένοι εἰς ὑπόγειόν τινα κρύπτην, ἐπί τινος ὄρους, τρεῖς λεύγας τῆς Ἀγκοβάρης ἀπέχοντος. Ὡδήγησεν ἐκεῖ τὸν Κ. Ῥοχέτον, ὅστις ἐμέτρησε διακοσίας περίπου δεξαμενὰς, πλήρεις νομισματοπεποιημένου ἀργύρου.

Δὶς τοῦ ἔτους θερίζουσι τοὺς δημητριακοὺς καρπούς· δὶς τοῦ ἔτους τὰ δένδρα, φυλλοφοροῦσι καὶ καρποφοροῦν. Αἱ γαῖαι εἶναι τοσοῦτον εὔκαρποι, ὥστε δὲν χρειάζονται κόπρον. Αἱ περιοδικαὶ βροχαὶ καθιστῶσι τοὺς κόπους τῆς ἀρδεύσεως περιττούς. Οἱ διετεῖς καρποὶ εἶναι ὁ σῖτος, ἡ κριθὴ, τὸ τρίφυλλον, ἡ κέγχρος, οἱ κύαμοι, καὶ τὸ λίνον. Τὸ βαμβάκιον καὶ τὸ λίνον, ἅπερ συνάγουσι διὰ τὴν ὕφανσιν, εἶναι τῆς καλλιτέρας ποιότητος. Ἡ ἴσατις (τὸ ἰνδικὸν), φύεται φυσικῶς εἰς ἀγρίαν κατάστασιν. Οἱ ἱστοὶ ὑφαίνονται διὰ τῶν ἁπλουστέρων μεθόδων· ὁ σίδηρος σφυρηλατεῖται κατὰ τὸν ἱσπανικὸν τρόπον· αἱ γυναῖκες ἐξέχουσιν εἰς τὸ πλέκειν κάνιστρα ἐξ οἰσοῦ (λυγαριᾶς).

Μετὰ πεντάμηνον διαμονὴν, ὁ Κ. Ῥοχέτος ἀνήγγειλε τὸν σκοπόν του, τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὴν εἴδησιν ταύτην ἤκουσεν ὁ Σεχλὲ-Σαλάσσης μὲ ἔκφρασιν λύπης πάντη ἀπροσποίητον: ἐζήτησε νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἀλλ' εὑρὼν αὐτὴν ἀκλόνητον, παρεκάλεσε τὸν Κ. Ῥοχέτον νὰ κομίσῃ μίαν ἐπιστολὴν καὶ δῶρα διὰ τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων.

Μεταξὺ τῶν φθασάντων ἤδη τούτων δώρων, καὶ προσενεχθέντων κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, εὑρίσκονται: —δύο ὡραῖα χειρόγραφα εἰς φύλλον ἐπὶ μεμβράνης, συγγράμματα αἰθιοπιστὶ γεγραμμένα, ὧν τὸ μὲν, ἐπιγραφόμενον Sankesar, περιλαμβάνει τοὺς βίους τῶν ἁγίων τῆς Ἀβυσσινίας, τὸ δε, Fatà Nequeuste (ἡ δίκη τῶν βασιλέων) καλούμενον, κατέπεσεν ἐξ οὐρανοῦ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου· — εἷς ὡραῖος ἵππος ἐπισαγμένος καὶ χαλινωμένος·—μία ἀσπὶς ἐκ δέρματος ἱπποποτάμου, δι' ἀργύρου κεκοσμημένη· — δύο βασιλικὰ δόρατα, ἓν ξίφος κυρτὸν, μὲ θήκην ἀργύρῳ ἐξειργασμένην·—ἓν ψέλλιον·—εἷς ἀργυροῦς κύκλος·— ἓν δέρμα μελανοῦ πάνθηρος·—μία λεοντῆ·—ἓν τμῆμα ὑφάσματος, κτλ.

Ἡ ἐπιστολὴ ἦτο περιτετυλιγμένη εἰς περίβλημα ἐξ ἐρυθροῦ σηρικοῦ: τῆς ὁποίας ἰδοὺ ἡ κατὰ γράμμα μετάφρασις.

«Νεγουὲς Σαχλὲ-Σαλάσσης, βασιλεὺς τοῦ Χοά,
Πρὸς τὸν Λουδοβῖκον Φίλιππον, βασιλέα τῶν Γάλλων.»

« Σᾶς στέλλω τοῦτο τὸ μήνυμα, ἀφοῦ ἤκουσα ὁμιλοῦντα περὶ τῆς μεγαλειότητός σας τὸν Κ. Ῥοχέτον· ἡ καρδία μου εἶναι πρὸς ὑμᾶς καὶ ἐπιθυμῶ τὴν φιλίαν σας. Εἶναι συνήθεια ὅτι μεταξὺ ἀπομακρυσμένων προσώπων τὰ δῶρα νὰ ἦναι αἱ πρῶ-

» ται τῶν αἰσθημάτων ἀποδείξεις. Σᾶς στέλλω λοι-
» πὸν μερικὰ τοῦ τόπου μου ἀντικείμενα. Τὰ ἀντι-
» κείμενα ταῦτα εἶναι μία ἀσπὶς, ἓν ξίφος, ἓν δακτυ-
» λίδιον ἀργυροῦν, καὶ ἓν ψέλλιον πολεμιστοῦ· εἷς κύ-
» κλος, ἓν δέρμα μαύρου πάνθηρος, ἓν δέρμα λέοντος,
» δύο δόρατα, εἷς ἵππος, δύο βιβλία, καλούμενα, τὸ
» ἓν, Sankesar, τὸ ἄλλο Fatà Nequeste. Δὲν θεω-
» ρῶ τὰ δῶρα ταῦτα ἄξια ὑμῶν, ἀλλ' ὡς ἀντικείμενα
» περιεργείας. Εἶναι προϊόντα τῆς βιομηχανίας μας
» τὴν ὁποίαν σᾶς κάμνω νὰ φθάσητε.

« Δὲν δύναμαι νὰ κάμω μεθ' ὑμῶν τὴν φιλίαν ἥτις
» γεννᾶται ἀπὸ τὸ βλέμμα καὶ ἀπὸ τὸν λόγον, ἀλλὰ
» μόνον τὴν τῆς γραφῆς, ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς
» ἴδωμεν. Ἀλλὰ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν θέλουσιν εἶσθαι οἱ
» διὰ τῆς γραφίδος γεγραμμένοι χαρακτῆρες, καὶ ὁ
» λόγος μας, ἐκεῖνος τοῦ Ῥοχέτου, εἰς ὃν ἐνεπιστεύ-
» θην τὴν ἰδέαν μου. Ξαναστείλατέ μέ τον ὀγλήγωρα,
» καὶ ὅταν ἐπανέλθῃ, εἰπέτε με τί θέλετε νὰ ἴδητε
» ἀπὸ τὸν τόπον μου τὸ ὁποῖον δὲν εὑρίσκεται εἰς
» τὸν ἐδικόν σας. Θέλω προσπαθήσει νὰ ἱκανοποιήσω
» τὰς ἐπιθυμίας σας, καὶ νὰ σᾶς στείλω καὶ ἐγὼ ἐκ
» μέρους μου τὸν ἄνθρωπον τοῦτον.

« Ἡ εὐλογία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Θεοῦ, καὶ τοῦ Σω-
» τῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἴησαν μεθ' ὑμῶν.

» Σαχλὲ-Σαλάσσης βασιλεὺς τοῦ Χοά.»

Τὴν παραμονὴν τῆς ἀπελεύσεώς του, ὁ Κ. Ῥοχέτος προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως νὰ ζητήσῃ, ὅ,τι ἐπεθύμει διὰ τὸ ταξείδιόν του. Δὲν ἐδέχθη εἰμὴ διακόσια τάλληρα εἰς νόμισμα καὶ διακοσίων ταλλήρων ἀξίας ἐλεφάντινον ὀστοῦν. Ἐξῆλθε δὲ τῆς ἐπικρατείας Χοὰ, τὴν 4 Ἀπριλίου 1840, καὶ μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας, ἐπανεῖδε τὴν Τουζούραν, Μόκαν, Σουὲζ, τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀφήσει πρὸ δώδεκα μηνῶν, καὶ ἐπεβιβάσθη διὰ τὴν Γαλλίαν.

Ι. Σ. Γ.

ΙΝΔΟΣΤΑΝ.

ΔΕΛΗ.

Ἡ Δελὴ εἶναι πρωτεύουσα ἐπαρχίας τινὸς τοῦ Ἰνδοστὰν, ἐκτεινομένη πρὸς βορρᾶν μὲν ἀπὸ τῆς Ἄγρας, ἀπὸ τοῦ Γάγγου μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σετλεδὶ, καὶ μέχρι τῶν ὁρίων τοῦ Σεββαλὴκ καὶ Κουραούν. Τὸ Βραχμανικὸν ὄνομα Δελὴ (Delhi) εἶναι Ἰνδραπράστχα, ἤτοι « διαμονὴ τοῦ Ἴνδρα. » Προσβρεχομένη ὑπὸ τῶν ῥείθρων τοῦ Δίεμναχ, ἡ πόλις αὕτη, ὑπὸ πολυαρίθμων κεκοσμημένη μνημείων, περιελάμβανε 320,000 κατοίκων τὸ 1830. Διήρηται δὲ εἰς δύω, τὸ μὲν, ὑπὸ τῶν ἐνδεῶν οἰκούμενον, καὶ τὸ ὁποῖον καλοῦσιν Ἰνδιάδα (Indonanié)· τὸ δὲ κατεχόμενον ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων, καὶ τὸ ὁποῖον καλοῦσι Μογγολιάδα (Mongolanié). Τέσσαρα μέγαρα εἶναι τὰ ἐπισημότερα τῆς Δελῆς κτίρια. Τὸ ἓν τούτων ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ἱδρυμένον, τὸ Δαουρὶ-Σεραΐ, ἢ αὐτοκρατορικὸν παλάτιον, εἶναι ἐξ ἐρυθροῦ γρανίτου. Ὁ χρυσὸς καὶ τὰ πολυτιμότερα χρώματα κοσμοῦσι τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ.

Πρὸ ἑνὸς καὶ ἐπέκεινα αἰῶνος, ἦν ἡ Δελὴ μία τῶν μεγαλοπρεπεστέρων τῆς Ἀνατολῆς πόλεων. Ἐλεηλατήθη τῷ 1758 ὑπὸ τοῦ Σαχ-Ναλὶρ, καὶ διηρπάγη ἔπειτα πολλάκις ὑπὸ τῶν Ἀφγάνων καὶ Μαχρατῶν. Οἱ εἰς χεῖρας τοῦ Σαχ-Ναδὶρ θησαυροὶ, ἦσαν ἀξίας πλέον ἑνὸς δυσεκατομμυρίου· μεταξὺ ἄλλων θαυμάτων, ὑπῆρχεν εἰς θρόνος πάγχρυσος ὑπ' ἀδαμάντων κεκοσμημένος, καὶ ἀπὸ ἀγαλμάτων τορευτῶν ἐλεφάντων χρυσῶν.

Ἐρείπια περικυκλοῦσιν εἰς μεγάλην ἀπόστασιν τὴν νέαν πόλιν, τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἰνδρασταχῆς μαρτυροῦντα λαμπρότητα. Βλέπει τις ἐκεῖ τὸ Καλὲ-Μεσδηὶδ ἢ τέμενος μέλαν, ὅπερ ὠκοδομήθη κατὰ τὸ σχέδιον τῆς Κεχαβῆ· τὸν τάφον τοῦ Οὐμαὐτύρ· καὶ τὸ Διεμαχ-Μεσδηὶδ, τὸν ὡραιότερον Μωαμεθανικὸν ναὸν τῶν ἐν τῇ Ἰνδίᾳ ὑπαρχόντων.

Ἓν τῶν περιεργοτέρων τούτων ἐρειπίων, εἶναι ἐκεῖνο ἑνὸς ἀστεροσκοπίου, ἐν σχήματι σφαίρας, κτισθὲν, μὲ δύο μεγάλους κύκλους περιφερεῖς ὑπὸ ἑβδομήκοντα θυρίδων διατρυπουμένους. Τὸ μαρτύριον τοῦτο τῆς τῶν Ἰνδῶν ἐπιστήμης ἐκτίσθη περὶ τῷ 1710 ὑπὸ ἡγεμόνος Σεῖσίγγ, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μωάμεθ-Σάχ. Ἰδοὺ ἡ πρωτότυπος ἔκθεσις τῶν περιπτώσεων ἐν αἷς ἐθεμελιώθη.

Ὁ Σεββαὺ Ἰεῖσίγγ εἶχεν ἐκ νοότητος ἀφιερωθῆ εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, εἶχε καταγίνει εἰς τὴν λύσιν τῶν ὑψηλοτέρων προβλημάτων· καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἀνωτάτου τῶν ὅλων αἰτίου, κατώρθωσε νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ νόμους αὐτῶν. Ἀνεῦρε λάθη ἐν τοῖς ἐν χρήσει ἀστρονομικοῖς πίναξι τῆς ἐποχῆς του· ἐβεβαιώθη ὅτι δὲν ἐδείκνυον οὗτοι πάντοτε ἀκριβῶς τὰς ἀποστάσεις, τὴν σχετικὴν θέσιν, καὶ τὰς κινήσεις τῶν ἀστέρων· ὑπὸ τοιαῦτα διδόμενα, ἐπὶ παραδείγματι, ἦσαν οὐσιωδῶς ἐσφαλμέναι αἱ φάσεις τῆς Σελήνης. Ἤδη, ἐμβρυθῶν συμφερόντων, καθ' ὅτι ἀπέβλεπε, εἴτε τὰ θρησκευτικὰ δόγματα, εἴτε την διοίκησιν τοῦ κράτους, εἰς τὰς ἐπὶ τῶν φαινομένων τούτων παρατηρήσεις προσαρτηθέντων, ὁ Σεββαὶ Ἰεῖσίγγ, ἀπεύθυνε πρὸς τὸν Μωαμεθ-Σὰχ ἔκθεσιν, τῆς ὁποίας ἰδοὺ ἡ ἀρχή.

« Ἥλιε τῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς ἰσχύος, αἴγλη τοῦ προσώπου τῆς αὐτοκρατορικῆς μεγαλοπρεπείας, μαργαρῖτα ἀνανταγώνιστε τῆς τῶν θαλασσῶν κυριαρχίας, οὐράνιε τῆς αὐτοκρατορίας ἀστὴρ, ὅστις μετ' ἀπαραμίλλου λάμπεις φαιδρότητος, τοῦ ὑποίου σημαιὰ εἶναι ὁ ἥλιος, δορυφόρος ἡ σελίνη· δόρυ ὁ Ἄρης, οὗ ὁ κάλαμος ὁμοιάζει τὸν Ἑρμῆν· οὗ ἡ συνοδία ἐξισοῦται κατὰ τὸ κάλλος μὲ τὴν Ἀφροδίτην· οὗ ὑποπόδιον μὲν ὁ οὐρανὸς, τύπος ὁ Ζεὺς, καὶ φρουρὸς ὁ κρόνος. Αὐτοκράτωρ ἀπὸ μακρὰν βασιλέων σειρὰν καταγόμενος· Ἀλέξανδρε κατὰ τὸ ἀξίωμα· σκιὰ τοῦ Ὑψίστου· νικηφόρε Μεάμεθ-Σάχ, ἔσο ἀείποτε θριαμβευτὴς ἐν ταῖς μάχαις.»

Ὁ Σεβδαϋ-Ἰεσίγγ ἐξέθετεν ἔπειτα εἰς διάλεκτον ἧσσον μεταφορικὴν, γνώμας σοφωτάτας περὶ τῆς ἀνάγκης μιᾶς ἀστρονομικῆς μεταρρυθμίσεως Ὁ βασιλεύς του τῷ ἀπεκρίθη ἁπλούστερον :

« Ἐπειδὴ εἰσέδυς εἰς τὰ μηστήρια τῆς ἐπιστήμης, » ἐπειδὴ ἔχεις ἐντελῆ τοῦ ὑποκειμένου γνῶσιν, συ- » ναγαγὼν τοὺς ἀστρονόμους καὶ γεωμέτρας τοῦ » Ἰσλαμισμοῦ, τοὺς βράμας καὶ τοὺς βραχμάνας, » καὶ τοὺς ἀστρονόμους τῆς Εὐρώπης, καὶ παρα- » σκευάσας πάντα τὰ δι' ἀστεροσκοπεῖον ἀναγκαιοῦν- » τα ὄργανα, ἐνασχολήθητι νὰ θεμελιώσῃς μετ' ἀ- » κριβείας τοὺς κανόνας ἐπὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν » μέλουσι νὰ συμβῶσι, τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος φαι- » νόμενα. »

« Δυσχερὲς ἦν τὸ ἔργον » παρατηρεῖ ὁ Ἰεσίγγ· « ἀλλὰ περιζώσας περὶ τὴν ὀσφὺν τῆς ψυχῆς του τῆς εὐτολμίας τὴν ζώνην· συνέλαβε τὸ σχέδιον, καὶ διεύθυνε τὴν πραγματοποίησιν τοῦ γιγαντιαίου ἔργου

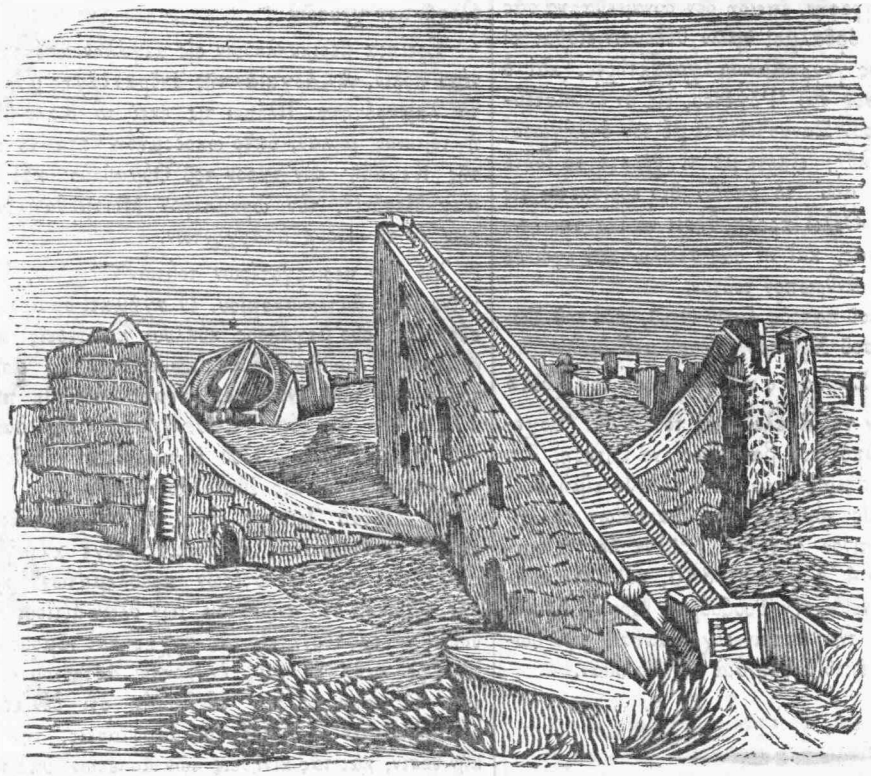

Ἐρείπια ἀστεροσκοπείου.

τοῦ ὁποίου ἡ παροῦσα εἰκὼν παρίστησι τὰ λείψανα. Μετεχειρίσθη, ἀπ' ἀρχῆς, τὸν ὀρείχαλκον πρὸς κατασκευὴν μερῶν τινων τοῦ ἀστεροσκοπείου. Μετ' ὀλίγον, τῆς πείρας ὑποδειξάσης αὐτῷ ὅτι ἡ ὕλη αὕτη ἦτο πολὺ εὐαίσθητος εἰς τὴν τῆς θερμότητος ἐπενέργειαν, καὶ δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν, εἰμὴ μετὰ μεγάλης φειδωλείας, ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ χρῆσιν μόνον λίθων καὶ ἀσβέστου. Ἀποπερατωθέντος δὲ τοῦ ἔργου, καὶ πολλῶν παρατηρήσεων ἐπιβεβαιωσασῶν τοὺς πρώτους αὐτοῦ ὑπολογισμοὺς, ἐπέτυχεν ὥστε καὶ ἄλλα ν' ἀναγερθῶσιν ἀστεροσκοπεῖα εἰς Σεβι-Ζεϋπούρ, Μαδρὰς, Βεναρὲς, καὶ Οὐ,γεῖν. Τέλος, εἰς πλήρη βεβαιότητα φθάσας, ἐξέδωκε νέους πίνακας, ὑποβαλὼν αὐτοὺς εἰς τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἐπικύρωσιν, ὅστις περιέβαλεν αὐτοὺς μὲ χαρακτῆρα ἀπαρετήτου ἰσχύος, ὅπως πολλαπλασιασθῇ ἡ χρῆσις των. Τὰ ἡμερολόγια τῆς Δελῆς κανονίζονται εἰσέτι κανὰ τοὺς πίνακας τούτους.

Ι. Σ. Γ.